

ИНСТИТУТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И УМЕТНОСТ

ЧАСОПИС *ЖЕНСКИ* *ПОКРЕТ* (1920–1938)

Међународни научни скуп
7–9. октобар 2020.

Институт за књижевност и уметност

КЊИГА САЖЕТАКА

Београд
2020

ПРОГРАМСКИ ОДБОР

проф. др Магдалена Кох,
Универзитет Адам Мицкјевич, Познањ

проф. др Катја Михурко Пониж,
Универзитет Нова Горица, Нова Горица

доц. др Ида Ограјшек Горењак,
Филозофски факултет Свеучилишта у Загребу, Загреб

проф. др Красимира Даскалова,
Универзитет „Св. Климент Охридски“, Софија

проф. др Биљана Дојчиновић,
Филолошки факултет, Београд

др Станислава Бараћ, виша научна сарадница,
ИКУМ, Београд

др Јелена Милинковић, научна сарадница,
ИКУМ, Београд

др Жарка Свирчев, научна сарадница,
ИКУМ, Београд

УРЕДНИЦЕ СКУПА

др Јелена Милинковић, научна сарадница, ИКУМ, Београд

др Жарка Свирчев, научна сарадница, ИКУМ, Београд

СЕКРЕТАРКА СКУПА

Ма Зорана Симић, истраживачица приправница, ИКУМ, Београд

УВОДНА РЕЧ

Научни скуп *Часопис Женски покрет (1920–1938)* део је активности пројекта *Женски покрет 2020* којим се обележава век од оснивања првог југословенског феминистичког часописа. Научном скупу је претходила дигитализација целокупног часописног фонда, израда библиографије часописа, као и израда сајта посвећеног пројекту (www.zenskipokret.org). Након конференције биће штампан зборник радова. Јубилеј, век од оснивања часописа, испоставио се као спољашњи контекст и пригодна прилика за систематично описивање часописа по научно успостављеном моделу који обухвата четири нивоа обраде и описа грађе: дигитализација, библиографија, научни скуп и зборник радова.

Још значајније од пригодног јубилеја јесте чињеница да је пројекат *Женски покрет 2020* проистекао из професионалног интересовања и истраживања која се протеклих десетак година интензивно спроводе на пројектима за проучавање периодике, односно у оквиру одељења Периодика у историји српске књижевности и културе Института за књижевност и уметност у Београду. Реч је о студијама феминистичке периодике, односно феминистичким студијама периодике, које смо препознале као драгоцену научноистраживачку (интер)дисциплину која има потенцијал да мења постојеће знање о културној историји (жена). Изучавање женске/феминистичке периодике нам омогућава не само укључивање жена у постојеће историјске, културолошке и идеолошке оквире, већ нам отвара простор за преиспитивање историјског искуства из женске перспективе, што нам помаже да осветлимо женску културу у свеукупности значења тог појма, те да стварамо нове парадигме.

Постављање у фокус часописа *Женски покрет* није искључиво мотивисано интересовањем за часописну културу, већ је урађено с намером да се темељно и свестрано проучи, осветли и реинтерпретира југословенски женски покрет у међуратном периоду. Постављање у (научни) фокус важних феминистичких пројеката на овим просторима ваља чинити циклично, са нових истраживачких, методолошких позиција, у дијалогу са рецентним идеолошким матрицама које обликују научно знање, са нових епохалних позиција које нам доносе другачије увиде или перспективе о прошлости. Оваквим приступом се остварује пожељна дијалектика те се успостављају како научноистраживачки, тако и феминистички континуитети на овим просторима.

Важно је да знања о ванредним традицијама феминизма на овим просторима буду интегрални део савремене теоријске праксе, али и акције. Отуда је конференција замишљена и као својеврсни „ауторефлексивни чин“.

Не бисмо смели пренебрегнути да конференцију одржавамо у клими коју облежавају интензивна репатријархализација наших друштава, успон деснице, пораст (физичког) насиља над женама у породици, на радном месту, у установама здравствене и социјалне заштите, у јавној и медијској сфери, односно одржавамо је у времену распрострањене социјалне неправде која највише погађа жене, те пандемије чије ћемо мере тек сагледавати, а која је, такође, радикално утицала на животе жена широм планете. Многе теме о којима је дискутовано на страницама *Женској њокрејџи*, попут неопходности да женски репродуктивни рад буде плаћен као продуктивни, контрола рађања или политичко тактизирање феминистичких организација, и данас су важни сегменти политичких агенди феминистичких покрета на глобалној сцени, а чини се да је питање неплаћеног женског рада, као и комбиновања пословног и приватног, те граница између ових области актуелније питање него икада. Због тога искуство југословенског међуратног женског покрета може бити конструктивно, чак и у полемичком кључу, у осмишљавању савремених еманципаторских политика и у оснаживању жена и изградњи мрежа подршке и помоћи.

И на крају треба се подсетити да је Ксенија Атанасијевић након што је изабрана за доценткињу, истакла прогресивност изборне комисије, али се захвалила искључиво другарицама феминисткињама које су заслужне за њен избор – на њиховој подршци, на напорима и прегнућима у феминистичком покрету. И као и тада, и данас је реч о политикама феминистичког пријатељства, солидарности, повезивања, реч је о препознавању заједничких мисли, вредности, осећања и потреба, што је био један од главних мотива за покретање пројекта и организовање конференције. Поред изградње феминистичке мреже знања и солидарности, сматрамо да је изузетно важно неговати и подстицати свест о ангажованости феминистичких студија и да најмање што можемо да учинимо јесте да напустимо удобност академске клупе и илузију научне непристрасности те да организовано и активно делујемо у научном раду. Неопходно је пронаћи тачку сусрета академског деловања и друштвеног активизма јер је једино тако могуће показати свест не само о начелним проблемима дискриминације и опресије, већ и о конкретним проблемима жена. Због свега овога се надамо да ће разговори о часопису *Женски њокрејџи* бити не (само) научна излагања, већ и заузимање ангажованог става према проблемима положаја жена у савременом друштву, те да ћемо на основу анализе материјала с почетка прошлог века доћи до закључака који се тичу нашег времена.

Жарка Свирчев
Јелена Милинковић

Часопис *Женски њокрејџи* (1920–1938)
ИКУМ, 7–9. октобар 2020.

Програм рада

7. октобар 2020.
9:30 – 10:00

Отварање скупа

Бојан Јовић, директор Института за књижевност и уметност

Жарка Свирчев, уредница научног скупа
Часопис *Женски њокрејџи* (1920–1938)

Јелена Милинковић, уредница научног скупа
Часопис *Женски њокрејџи* (1920–1938)

10:00 – 11:00

Стратегије организовања и деловања
председава Жарка Свирчев

Ана Столић

Политике женског активизма у часопису *Женски њокрејџи*

Ида Ограјшек Горенјак
Ženski pokret u Hrvatskoj

Крассимира Даскалова
Ženski pokret, Zhenski glas and
the Entangled History of European Feminisms

Исидора Грубачки

Међуратни феминизам, Женски покрет и однос
хуманитарног и социјалног питања у 20-им годинама 20. века

11:00 – 11:15
дискусија

11:15 - 11:45
пауза

11:45 – 12:30

Политика и политичко организовање
председава Катарина Лончаревић

Стефан Гужвица
Комунистичке и Југославија:
Женско учешће у идејним борбама у КПЈ двадесетих

Кристина Јоргић Степановић
Женска странка – (не)пријатељ Женског покрета

Ана Lovreković
„Zato zbijmo svoje redove da uzmognemo što snažnije
povesti borbu za politička i ekonomska prava žene u društvu!“ –
Sindikalka u redovima Omladinske sekcije Ženskog pokreta u Zagrebu

12:30–12:45
дискусија

12:45–14:00
пауза

14:00 – 15:00
(Здравствена) заштита жене и деце
председава Зорана Симић

Маша Милорадовић
Др Маша Живановић (1890–1960),
лекарка и сарадница часописа *Женски њокрећ*

Станислава Бараћ
Тема болести и здравља
у *Женском њокрећу* (1920–1938) и актуелној женској прози

Теодора Тодорић Милићевић
О самохраним мајкама и ванбрачној деци у часопису *Женски њокрећ*

Дајана Милованов
Смрт Ружице Стојановић – од приватне до јавне сфере

15:00 – 15:15
дискусија

15:15 – 15:45
пауза

15:45 – 16:30

Уреднице и кључне ауторке
председава Станислава Бараћ

Зорана Симић
Катарина Богдановић и Милева Милојевић као уреднице и сараднице
југословенског феминистичког часописа *Женски њокрећ* (1920–1938)

Irena Selišnik
Alojzija Štebi in njeno delo
v jugoslovanskem ženskem gibanju ter *Ženskem pokretu*

Катарина Лончаревић
Ксенија Атанасијевић и *Женски њокрећ*

16:30 – 17:00
дискусија

8. октобар 2020.

10:00 – 11:00
Почеци феминистичке периодике у другим културама
председава Ђурђина Шијаковић Маиданик

Зорица Младеновић
Приступ историјским темама
у првом немачком феминистичком часопису *Neue Bahnen*

Valentina Mitkova
Household Periodicals, Modernisation
and Women's Emancipation in Bulgaria (1890s to WWI)

Dubravka Brunčić i Suzana Coha
Reprezentacije ženskih identiteta u Zagorkinu časopisu *Hrvatica*

Зорана Ђукић
Feteia – први женски часопис у Румунији или режимски инструмент у
стварању нове социјалне психологије?

11:00 – 11:15
дискусија

11:15 - 11:45
пауза

11:45 – 12:30

Књижевнокритички дискурс
председава Зорица Младеновић

Ђурђина Шијаковић Маиданик

Жива жена, жена у покрету: Ксенија Атанасијевић о Еурипидовим јунакињама

Јелена Милинковић

Феминистичка књижевност и књижевна критика:
случај Јулке Хлапец Ђорђевић

Тијана Матијевић

Часопис *Женски њокрећ* у дебати
о (пост)југословенском књижевном пољу

12:30–12:45

дискусија

12:45–14:00

пауза

14:00 – 15:00

Рецепција европских феминистичких идеја
председава Ивана Пантелић

Светлана Стефановић

Differenzfeminismus: Утицај немачких феминисткиња
Гертруде Бојмер и Хелене Ланг на припаднице
Женског покрета у Краљевини СХС/Југославији

Миња Бујаковић

Рецепција идеја Александре Колонтај у часопису *Женски њокрећ*

Бојана Максимовић

Рецепција идеја шведске феминисткиње
Елен Кеј у часопису *Женски покрет* (1920–1938)

Жељка Јанковић

Одједи француског феминистичког деловања
у часопису *Женски њокрећ* (1920–1938)

15:00 – 15:15

дискусија

15:15 – 15:45

пауза

15:45 – 16:30

Идеје Женског покрета
на југословенској феминистичкој сцени
председава Светлана Стефановић

Ивана Пантелић

„Образовање за мир”: Пацифистички садржаји у часописима *Женски њокрећ*,
Југословенска жена и *Жена данас*

Barbara Blasin

Širite Ženski svijet! Dizajn progresivnih ženskih časopisa „za žene svih društvenih slojeva“ 1934–1946.

Гордана Стојаковић

Записи у *Женском њокрећу*
о југословенском феминистичком искуству у три сцене

16:30 – 17:00

дискусија

9. ОКТОБАР 2020.

10:00 – 11:00

Женски покрет и академски дискурс
председава Соња Веселиновић

Гордана Стокић Симончић и Анђела Стошић

Библиотекарке – чланице Удружења
универзитетски образованих жена Југославије

Маргарета Башарагин

Употреба родно осетљивог језика
у феминистичком часопису *Женски њокрећ*

Жарка Свирчев

Епистемолошке перспективе академског феминизма *Женској њокрећу*

Ана Коларић

Женски њокрећ (1920–1938) у настави

11:00 – 11:15

дискусија

11:15 - 11:45

пауза

11:45 – 12:30

Од локалних до транснационалних феминистичких политика
председава Јелена Лалатовић

Marijana Kardum

Iluzije o transnacionalizmu Male ženske antante

Francesca Rolandi

Female political participation in the Upper Adriatic area: Women's Rights, Borders, and Nation-Building in the aftermath of the Great War

Ивана Дејановић

„Сестре муслиманке” у Женском покрету

12:30–12:45

дискусија

12:45–14:00

пауза

14:00 – 15:00

Проституција

председава Ана Коларић

Jelena Seferović

Analiza prezentacije i interpretacije prostitucije i prostituiranih žena u časopisu *Ženski pokret*

Лела Вујошевић

Тема проституције у часопису *Женски покрет*

Соња Веселиновић

Начини представљања проститутке у часопису *Женски покрет* и литерарни контекст

Ana Rajković

Prostitucija kao odraz socijalnog stanja žena i njezina analiza u *Ženskom pokretu*

15:00 – 15:15

дискусија

15:15 – 15:45

пауза

15:45 – 16:30

Економија и рад

председава Јелена Милинковић

Емилија Цветковић

Приказ процеса еманципације жена кроз анализу економских тема у часопису *Женски покрет*

Нађа Бобичић

„Пепељуге од заната“ – женски рад у часопису *Женски покрет*

Јелена Лалатовић

„Радне жене књижевности“: књижевност као израз политичке радикализације у часопису *Женски покрет* (1934–1938)

16:30 – 17:00

завршна дискусија

САЖЕЦИ

**Тема болести и здравља у Женском њокреју (1920–1938)
и актуелној женској прози**

У часопису *Женски њокреј* (1920–1938) теме из сфере здравства јављале су се у оквиру неколико области које су сараднице часописа пратиле: 1) рад лекарки у локалном и међународном контексту (кроз индивидуалне и колективне борбе и достигнућа), 2) рад медицинских институција, посебно оних везаних за женско здравље односно ангажовање жена, 3) развој медицине као науке, 4) актуелне болести и здравствени проблеми у Краљевини СХС/Југославији, посебно они који утичу на жене и децу, и 5) превенција болести и здравствена култура. У истом периоду, болест и здравље јављају се као важна тема прозе бројних ауторки (између осталих, код Милице Јанковић, Десанке Максимовић, Надежде Илић Тутуновић, Вишеславе Ђуричић, Верке Шкурла Илијић). Примарни циљ овога истраживања је да најпре систематизује одговарајуће чланке односно (под)теме часописа *Женски њокреј*, а затим и да испита и назначи њихову могућу корелацију са актуелном женском прозом.

Настављајући традицију ранијих женских листова, а у складу са циљевима удружења из којег је проистекао (Друштво за просвећивање жене и заштиту њених права), часопис је радио на просвећивању читатељки у погледу актуелних болести и њиховог лечења, али и ширења здравствене културе у широком смислу. У томе се огледа просветна функција Женског покрета/*Женској њокреју*, и његова усмереност на широке слојеве грађанки Југославије, која се и остваривала, бар у почетку, кроз активистички рад на терену сарадница/чланица (кроз курсеве, предавања, конкретне и непосредне акције), док је политичко-феминистички аспект часописа имао досег до ужег круга образованих жена које су његове чланке редовно читале. Путем истраживања здравствених тема у *Женском њокреју* могуће је, дакле, дефинисати и вишефункционалност часописа и покрета и прецизније објаснити стратегије њиховог друштвеног деловања. Бављењем традиционално и за патријархално друштво прихватљивом „женском“ сфером подршке, бриге и неговања, уреднице часописа су сигурнијим чиниле медијски простор за друштвено непожељне феминистичке теме попут политичких права, слобода сексуалних избора, права на абортус, и слично, али и мање пожељне теме из домена самог здравства: о ограничењима у образовању и напредовању жена у медицинској струци.

Поред тога, часопис се као медиј, по својим основним функцијама информативности и непосредног друштвеног утицаја, окреће проблему болести и лечења као медицинског и друштвено-институционалног питања, а његов циљ је рад на

сузбијању болести и унапређењу здравља (посебно жена и деце) и здравствених институција, као и освајање ускраћених права жена у датим институцијама и у школовању за одговарајућа занимања. С друге стране, женска књижевност се бави сликањем психолошких консеквенци датих проблема на ликове јунакиња и јунака, понекад друштвених узрока женског трпљења последица (нпр. тема алкохолизма у кратким причама листа *Сељанка* (1933–1935) и у прози Надежде Илић Тутуновић), често патњама изазваним оболевањем и умирањем деце (Ђуричић, Шкурла Илијић, Јанковић), искуствима оболеле и умируће деце, али и страхом од смрти услед болести и метафизичким аспектима страха од ништавила и пролазности (Максимовић). Због тога, здравствене теме у *Женском њокреју*, узете у контексту са осталим женским и феминистичким часописима, и теме болести и умирања у одговарајућој женској књижевности – представљају комплементарне делове једне дискурзивне целине.

Кључне речи: женска проза, феминистички часописи, Краљевина Југославија, болест, здравље, медицина, еманципација жена

Stanislava BARAĆ

Institute for Literature and Art
Belgrade

The subject of disease and health in the journal *Women's Movement* (1920–1938) and corresponding women's prose writing

In the journal *Ženski pokret* (*Women's Movement*, 1920-1938), the topics related to health appeared within several areas that the contributors of the journal put forward: 1) the work of female doctors in the local and international context (individual and collective struggles and achievements), 2) the work of medical institutions, especially those related to women's health, 3) development of medicine as a science, 4) current diseases and health problems in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes/Yugoslavia, and 5) disease prevention and health culture. In the same period, disease and health appeared as an important topic of female authors (Milica Janković, Desanka Maksimović, Nadežda Ilić Tutunović, Višeslava Đuričić, Verka Škurla Ilijić, among many others). The primary goal of this research is to systematize the relevant articles and (sub)topics of the journal respectively, and, furthermore, to examine and indicate their possible correlation with current women's prose writing.

Continuing the tradition of earlier women's magazines, and in accordance with the program of the association journal originated from (Society for Woman's Enlightenment and Protection of Her Rights), *Women's Movement* worked on educating its readers about the current diseases and their treatment, but also on spreading health culture in a broad sense. This reflects the basic educational function of the *Women's Movement*/Women's Movement, and its orientation on broad strata of Yugoslav female citizens, which was achieved mainly through immediate activist work (open courses, lectures, actions), whereas the political feminist aspect of the journal had a reach to a narrow circle of well educated women who read its articles regularly. By following health topics in *Women's Movement* it is possible, therefore, to define the multi-functionality of feminist journals and movements, and to explain more precisely the strategies of their social and discursive actions. By dealing with the traditionally and for patriarchal society acceptable 'female' sphere of support, care and nurturing, the editors of *Women's Movement* made the media space safer for socially undesirable feminist topics such as political rights, freedom of sexual choice, abortion rights, etc., but also less desirable topics from the domain of health itself: on limitations in the education and advancement of women in the medical profession.

Furthermore, the journal – in accordance to its basic functions of informing and impacting the public – turns to the problem of disease and treatment as a medical and social / institutional issue, with the final goal of contributing to disease control and improving health (of women and children especially) and health institutions. Addi-

tionally, its goals were also improving the position of women in the given institutions, as well as education for appropriate occupations. At the same time, women's literature deals with depicting the psychological consequences of given problems on the female characters; social causes of women's suffering (the theme of alcoholism in short stories in the paper *Seljanka* (*Peasant Woman*, 1933–1935) and the same motif in the prose of Nadežda Ilić Tutunović); suffering illness and death of children (Đuričić, Škurla Ilijić, Janković); experiences of sick and dying children; fear of death due to disease; and metaphysical aspects of that fear (Maksimović). Therefore, the health topics in the *Women's Movement*, taken in context with other women's and feminist journals, and the themes of illness and death in corresponding women's literature made a complementary parts of unique discursive entirety.

Key Words: women's prose writing, feminist journals, The Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes / Yugoslavia, disease, health, medicine, women's emancipation

Употреба родно осетљивог језика
у феминистичком часопису *Женски њокреј*

Женски њокреј је први феминистички часопис на простору српскохрватског и словеначког говорног подручја. Припада жанру женских часописа који су намењени женама. То су часописи где жене дефинишу и спроводе уређивачку политику и који експлицитно или имплицитно поседују јасан феминистички програм.

Родно осетљив језик (РОЈ) проучава феминистичка лингвистика, а његова доследна употреба и стандардизација у јавној и службеној употреби крајњи је циљ феминистичког деловања у домену језика. С тим у вези је потребно проучити како су се језички изрази за именовање женских особа и дискурсне стратегије када се о женама говори користиле и временом мењале. Од посебног је значаја и како су то чиниле саме феминисткиње у феминистичкој литератури, у овом случају у часопису *Женски њокреј*.

Циљ рада је да истражим како се о женама пише када жене говоре о другим женама и када говоре о себи и да у ту сврху напишем именице којима се означавају женске особе у часопису *Женски њокреј*.

Корпус чине тридесет и четири броја часописа *Женски њокреј* издатих током три године: током прве године штампања, 1920. (девет свезака), последње 1938. (једна свеска) и једне средишње 1929. (двадесет и три свеске). Методолошки оквир истраживања чини анализа дискурса и феминистичка анализа садржаја.

Основни резултати показују да феминисткиње уреднице и ауторке текстова у часопису најчешће доследно користе РОЈ када говоре о другим феминисткињама (нпр. председница), именују за то време нова занимања за жене (телефонисткиња) или говоре о женама уопште (претходнице). РОЈ изостаје када говоре о себи (власник) или се обраћају читалаштву (нашим читаоцима).

Оваква анализа указује да је неопходно укључити дијахрона истраживања употребе РОЈ-а на емпиријском материјалу не само феминистичке литературе, већ и на осталим писаним видовима јавне и службене употребе српског (српскохрватског) језика некада, а са крајњим циљем да се РОЈ нормира и стандардизује. Ово истраживање јесте почетни допринос у овом захтеву.

Кључне речи: анализа дискурса, феминистички часописи, род, родно осетљив језик

Use of gender-sensitive language in the feminist *Women's Movement* magazine

Women's Movement is the first feminist women's magazine in the Serbo-Croatian (and Slovenian-speaking) area. It belongs to the genre of women's magazines intended for women, women lead the editorial policy and explicitly or implicitly have a clear feminist program.

Gender-sensitive language (GSL) is studied by feminist linguistics, and its consistent use and standardization in public and official use is the main objective of feminist agency in the language. In this regard, it is necessary to research how the linguistic expressions for naming women, as well as discourse strategies when talking about women, were used and how they have changed over time. Of particular importance is how feminists themselves did this in feminist literature, in this case in the *Women's Movement* magazine.

The aim of this paper is to investigate how women are presented when women write about other women, and about themselves, and for this purpose, I list the nouns that denote women selected from the *Women's Movement* magazine.

The corpus consists of 34 exemplars of the *Women's Movement* magazine, published over three years: in the first year of appearance, i.e. 1920 (9 volumes), the last year, 1938 (1 volume), and in the middle one, 1929 (23 volumes). The methodological framework is based on discourse analysis and feminist content analysis.

The main findings show that feminist editors and authors of articles in the magazine most often consistently use GSL when they talk about other feminists (a female president), name new occupations for women (a female telephone operator), or talk about women in general (female ancestors). The use of GSL is absent when they refer to themselves (the owner) or address the readership (our readers).

This analysis indicates that it is necessary to use diachronic research on the use of GSL with the empirical material, not only of feminist literature, but also with other written forms of public and official use of the Serbian (Serbo-Croatian) language in the past, with the ultimate goal to achieve normalization and standardization of GSL. This research is an initial contribution to this requirement.

Key Words: discourse analysis, feminist magazines, gender, gender-sensitive language

Barbara BLASIN

Centar za ženske studije
Zagreb

Širite Ženski svijet!: Dizajn progresivnih ženskih časopisa „za žene svih društvenih slojeva“ 1934–1946.

*Ženski svijet je vaš svijet! Širite Ženski svijet!
Žene čitajte Ženu danas! Pretplatite se još danas na Ženu danas!*

Navedeni reklamni slogani za časopise *Ženski svijet* (1939–1941) i *Жена данас / Žena danas* (1936–1940) neposredno nas uvode u povijesni kontekst u kojem su između dva svjetska rata objavljeni listovi namijenjeni ženama i uređivani od strane žena. Radi se o progresivnim feminističkim publikacijama koje u vrlo složenom i opresivnom međuratnom razdoblju dobivaju svoju formu u nastojanju da uredi glasila namijenjena „ženama iz svih društvenih slojeva“. Riječ je o grafičkom oblikovanju tih časopisa, te zagovaračkoj dimenziji njihove likovne opreme.

Jedan od ciljeva uređivačke koncepcije časopisa „za svaku ženu“ bio je objediniti teme koje su do tada izlazile u „žurnalima“ za žene, poput mode i domaćinstva, kao i one teme o kojima se tada gotovo isključivo raspravljalo u feminističkim glasilima kao što je bio najznačajniji jugoslovenski feministički časopis *Женски њокреј / Ženski pokret / Žensko gibanje* (1920–1938), a to su razne teme vezane za položaj žena u tadašnjem društvu.

Do tada glasila feminističkih udruga izlaze bez likovne opreme i grafički skromno uređena. Od sredine 1930-ih, nakon unaprjeđenja tiskarskih tehnika, prvenstveno ofseta koji početkom 1930-ih postaje dominantna tehnologija za tiskanje ilustriranih časopisa, i uslijed nove političke aktivacije ženskih udruženja nakon pada diktature 1934. godine, ženske organizacije počinju tiskati časopise u većim nakladama i promišljeno uređene, kako bi bili zanimljiviji i pristupačniji širem broju žena. Uredništva će početi voditi brigu o dizajnu, te će časopisi i svojom likovnom opremom zagovarati ideje udruženja. Časopisi će biti bogato opremljeni fotografijama i ilustracijama, a dizajn nekih naslovnica zaista jest progresivan. U Kraljevini Jugoslaviji krajem 1930-ih izlazila su dva takva ilustrirana časopisa, *Жена данас / Žena danas* (1936–1940) i *Ženski svijet* (1939–1941). Oba časopisa koristila su kao uređivački predložak francuski list *Les Femmes* (1934–1939), pod čijim će se utjecajem i u drugim zemljama pokrenuti sestrinski časopisi – tako npr. u SAD-u izlazi list *The Woman Today* (1936–1937). Neke od urednica *Жена данас / Žena danas* (1936–1940) i *Ženskog svijeta* (1939–1941) nakon početka Drugog svjetskog rata uređuju i glasila AFŽ-a, pa će u prvim poslijeratnim godinama ti časopisi imati sličnu uređivačku koncepciju i grafičko oblikovanje. Kako bi se ukazalo na određeni kontinuitet u grafičkom oblikovanju i uređivanju, te

omogućila komparacija s međunarodnim srodnim časopisima, u ovom tekstu analiziram pet časopisa. To su: *Les Femmes* (1934–1939), *The Woman Today* (1936–1937), *Жена данас / Žena danas* (1936–1940; 1943–1946), *Ženski svijet* (1939–1941) i *Žena u borbi* (1943–1946).

Časopisi su pokrenuti pod utjecajem određenih međunarodnih organizacija, a realizirani su u vrlo nepovoljnim političkim i finansijskim okolnostima. Analizirana historijska građa već svojom likovnom opremom govori o uređivačkom konceptu, zagovaračkoj dimenziji i strategijama s kojima su urednice u uvjetima državne cenzure i neimaštine uspjele kreirati jedne od vizualno najzanimljivijih ženskih časopisa do danas.

Ključne riječi: časopisi ženskih organizacija, dizajn, zagovaranje i likovna oprema u časopisima 1930-ih, antifašizam i feminizam u Kraljevini Jugoslaviji

Barbara BLASIN
Center for women's studies
Zagreb

Spread the Women's World!
Design of progressive women's magazines
"for women from all social groups" 1934–1946

Women's world is your world! Spread the Women's World!
Women, read the Woman Today! Subscribe to the Woman Today now!

Above mentioned advertising slogans for magazines, *Ženski svijet* (1939–1941) and *Жена данас / Žena danas* (1936–1940) are leading us directly into the historical context in which journals for women and edited by women were published between two world wars. Namely, those are feminist publications which were shaped in very complex and oppressive interwar period with the aim to create magazines for “women from all social groups”. We are talking about graphic design of those magazines and about advocating dimension as inseparable from their layout.

In the editorial conception of those magazines “for every woman” one of the goals was to unify themes previously covered in “journals” for women, such as fashion and household, as well as themes which were almost exclusively discussed in feminist magazines, for example in the most important Yugoslav feminist magazine, *Женски њокрећ / Ženski pokret / Žensko gibanje* (1920–1938), and those were various themes back then related to the status of women in society.

Earlier journals of feminist organizations have been published practically without visual design and were very modest in layout. From the mid-1930s, with the advancement of printing techniques, foremost with the offset printing which became dominant technology for illustrated magazines at the beginning of the 1930s, and due to the new political engagement of women's organizations after the fall of dictatorship in the Kingdom of Yugoslavia in 1934, women's organizations started to print their own magazines in large circulations and carefully redacted in order to be more interesting and more open to all women. Editorial boards started to pay attention to the layout and magazines were promoting ideas of their organizations also by visual design. Magazines were full of photos and illustrations, and the frontpage design was now and then very progressive. By the end of 1930s, two of those illustrated magazines were published in the Kingdom of Yugoslavia, *Жена данас / Žena danas* (1936–1940) and *Ženski svijet* (1939–1941). Editorial model for both magazines was the French publication, *Les Femmes* (1934–1939), and under its influence sister's magazines were launched in other countries, e.g. *The Woman Today* (1936–1937) in the USA. Members

of editorial boards of *Жена данас / Žena danas* (1939–1940) and *Ženski svijet* (1939–1941) redacted organs of the AFŽ during the WWII, and because of that first issues of those magazines after the war managed to keep editorial policy and graphic design. In this text I'll analyze five magazines – *Les Femmes* (1934–1939), *The Woman Today* (1936–1937), *Жена данас / Žena danas* (1936–1940; 1943–1946), *Ženski svijet* (1939–1941) and *Žena u borbi* (1943–1946) – to show a continuity in graphic design and editorial policy, and to compare them with similar international magazines. These magazines were launched under the influence of some international organizations and were published in very hostile political and financial conditions. The graphic design of historical materials analyzed here already indicate editorial policy, advocating dimension and strategies used by women in editorial boards to create some of the visually most appealing women's magazines until today, in times of harsh state censorship and poverty.

Key Words: women's organizations magazines, design, advocating and visual design in magazines in the 1930s, antifascism and feminism in the Kingdom of Yugoslavia

Нађа БОБИЧИЋ

Факултет политичких наука
Универзитет у Београду

„Пепељуге од заната“ – женски рад у часопису *Женски њокрејџ*

Предмет овог излагања јесте анализа различитих аспеката женског рада који је током тридесетих година, због високе незапослености и лошег стандарда, био честа тема у часопису *Женски њокрејџ*. У том периоду је писано о многобројним изазовима са којима су се жене суочавале у професионалном раду, али се тематизује и кућни рад, који је такође падао на терет жена. Такође, дебатовало се и о утицају пословног на приватне животе жена.

Када су у питању прилози о професионалном раду жена, они су објављивани у готово свим жанровима: извјештајима о Међународним конференцијама и учешћу жена у бироима и удружењима жена; коментарима и анализама промјена тадашњих закона, текстовима о потребама и могућностима усавршавања жена; у форми биљешки и кратких вијести о професионалним успјесима жена у најразличитијим областима од умјетности, академије, до науке, како у Југославији, тако и шире; чак и у реакцијама на неправедно запошљавање мушкараца на позиције које су традиционално припадале женама. Тип радница који се у часопису помињао такође је врло разнолик – пише се о фабричким радницама, сељанкама, државним службеницама, учитељицама, радницама запосленим у канцеларијама и банкама, о новинаркама, итд.

Посебан сегмент анализе тицаће се тадашњих дебата и реакција везаних за сталне борбе за побољшавање, или чак остваривање елементарних радних права жена, која су им била вишеструко угрожена, било да се радило о лошим условима рада, неодређеном радном времену, (не)исплаћивању и ниским надницама, или затварању позиција за жене, како би се умањила криза незапослености мушкараца.

Нека од проблемских питања која ће на крају излагања бити отворена везана су за потенцијалу сарадњу радница из различитих области, за стратегије женских борби за освајање фер услова рада, као и за савремена препознавања кршења тих права, која су након урушавања социјалистичког система поново постала дио и наше стварности, готово вијек касније.

Кључне речи: женски рад, радна права жена, међуратни феминизам, еманципација жена

Nađa BOBIČIĆ

Faculty of Political Sciences
University of Belgrade

„Cinderellas by vocation“ – women’s work in the journal *Women’s Movement*

This talk presents an analysis of various aspects of women’s work, which during the 1930s, due to high unemployment and low standard of living, was a frequent topic in the magazine *Women’s Movement*. During that period, much was written about the challenges facing women in their professional work, but also about the housework, which fell on women’s shoulders, too. The impact of the professional challenges on the women’s private lives was debated, as well.

When it comes to articles on women’s professional work, they have been published in almost all genres: reports on the International conferences and women’s participation in the women’s bureaus and associations; comments and analyses of the legislative changes of that time, texts on the needs and opportunities for women’s training and career development; in the form of notes and short announcements about the professional achievements of women in various fields, including art, academia, and science, both in Yugoslavia and abroad; even in reactions to the unfair employment of men in positions that traditionally belonged to women. Types of women workers mentioned in the magazine are also very diverse; it was written about: factory workers, peasant women, civil servants, teachers, office workers and workers in banks, journalists, etc.

A special segment of the analysis will concern the contemporary debates and reactions related to the constant struggles for improvement, or even the realization of basic labour rights for women, that were repeatedly endangered, whether because of the poor working conditions, indefinite working hours, (non-)payment or low wages, or closing the positions for women in order to alleviate the male unemployment crisis.

Some of the issues which will be discussed at the end are related to the potentials and limits of women workers’ cooperation in various fields, strategies of women’s struggles to win fair working conditions, as well as the modern recognition of some of the practices of violations of those rights, which almost a century later, after the collapse of the socialist system, became a part of our reality once again.

Key Words: women’s work, women’s labor rights, interwar feminism, women’s emancipation

Reprezentacije ženskih identiteta u Zagorkinu časopisu *Hrvatica*

U radu se analiziraju modeli ženskih identiteta reprezentirani u časopisu *Hrvatica* (1939–41) što ga je utemeljila i uređivala poznata hrvatska književnica i novinarka Marija Jurić Zagorka. Riječ je o časopisu u kojemu supostoje tradicionalne i moderne teme i retorika, a samim time i tradicionalni i moderni identifikacijski koncepti, što je i inače karakteristika cjelokupnoga Zagorkina književnog i publicističkog rada. S obzirom na to, prikazima i raščlambama različitih književnih i publicističkih tekstova objavljivanih u *Hrvatici* nastoje se razmotriti brojne i heterogene predodžbe ženstvenosti koje se u tome časopisu oblikuju pod utjecajem različitih svjetonazora i ideja (kršćanskih, liberalnih, socijalno-demokratskih i ideja ženskoga pokreta), te se istražuje kako se rodno-emancipacijski diskursi prožimaju sa i/ili prilagođavaju nacionalno-domoljubnim i socijalno angažiranim tendencijama časopisa, te kako se takva preplitanja reflektiraju u reprezentacijama ženskih identiteta.

Ključne riječi: Marija Jurić Zagorka, *Hrvatica*, ženski časopis, ženski identiteti, književne i publicističke reprezentacije, tradicija, modernizacija

Representations of women's identities in Zagorka's magazine *Croatian Woman*

The paper proposed in this summary would analyze the models of women's identities represented in the magazine *Croatian Woman* (1939–41), which was founded and edited by the well-known Croatian writer and journalist Marija Jurić Zagorka. It is a magazine in which traditional and modern themes and rhetoric coexist alongside traditional and modern identification concepts, which is a characteristic of Zagorka's entire literary and journalistic work. With this in mind, reviews and analyzes of various literary and journalistic texts published in the *Croatian Woman* would seek to consider the numerous and heterogeneous representations of femininity that are formed in this magazine under the influence of different worldviews and ideas (Christian, liberal, social-democratic and ideas of the women's movement) and it would be explored how gender-emancipatory discourses permeate and / or adapt to the national-patriotic and socially engaged tendencies of the magazine, and how such intertwinings are reflected in the representations of women's identities.

Key Words: Marija Jurić Zagorka, *Croatian Woman*, women's magazine, women's identities, literary and journalistic representations, tradition, modernisation

Рецепција идеја Александре Колонтај у часопису *Женски Покрећ*

Истраживање рецепције идеја Александре Колонтај у југословенској међуратној периодици, посебно у часопису *Женски њокрећ*, представља битну тему, будући да сведочи о транснационалном утицају и значају дела и активизма Александре Колонтај. Приказ књиге *Нова Жена* Александре Колонтај, објављен у часопису *Женски њокрећ* 1922. године потписује Десанка Цветковић и њиме уводи „нову жену“ у југословенску периодичку. Приказ Д. Цветковић упућује на то да су идеје А. Колонтај о роду и женским правима применљиве не само у совјетском, већ и у југословенском контексту. Интересантно је поменути да се вест о преводу књиге *Нова Жена* у више наврата рекламира у радничком часопису *Организовани радник* током 1922. године, што упућује на покушај уредника да „нову жену“ уведу и у редове радничке класе.

Ставови Александре Колонтај о положају жена појављују се у часопису *Женски њокрећ* и пре приказа *Нове Жене*, већ 1920. године, у склопу чланка „Сазрело питање“, аутора Д. Ј. Илића. Наиме, желећи да исправи искривљену слику Русије која се пропагира кроз вести, Илић редакцији *Женској њокрећ* упућује чланак Александре Колонтај, која говори о ситуацији у Русији и положају жена три године након револуције. Дакле, идеје А. Колонтај већ тада прелазе културне границе Русије и проналазе место у југословенској периодици.

Осим кроз периодичку, идеје А. Колонтај шириле су се и кроз преводе њених прозних дела. Тако је 1922. године у Београду објављена поменута књига *Нова Жена*, у преводу Михаила Тодоровића. Затим се у преводу Драгутина Бишћанина појављује приповетка „Слободна љубав“ 1934. године, а у преводу Михаила Тодоровића проповетка „Љубав три генерације“. Након тога, дела Колонтај се не преводе све до 2018. године, када је у часопису *Кораци* објављено дело „Сестре“ у преводу Наде Асановић Ашоње. Последњи превод објављен је на хрватском језику 28. јуна ове године, што сведочи о континуираној релевантности идеја Александре Колонтај и позива на даље истраживање њеног утицаја на нашим просторима.

Кључне речи: Александра Колонтај, нова жена, југословенска међуратна штампа, слободна љубав

The reception of Alexandra Kollontai's ideas in The Women's Movement (*Ženski Pokret*) Magazine

The research of the reception of Alexandra Kollontai's ideas in the Yugoslav interwar periodicals, especially in the *Ženski pokret*, represents a salient topic since it serves as a proof of the transnational influence and significance of her work and activism.

The literary review of Alexandra Kollontai's book *New Woman* was written by Desanka Cvetkovic in 1922 and published in the magazine *Ženski pokret*. Through this review, Desanka introduced the new woman to Yugoslav periodicals. In her review, D. Cvetkovic notes that Kollontai's ideas on gender and women's rights are relevant not only in the Soviet context but also in the Yugoslav one. It is interesting to note that the news about the translation of the book *New Woman* was promoted in several instances in the workers' magazine *Organizovani radnik* in 1922, which depicts the editor's attempt to introduce the new woman to the working class.

Alexandra Kollontai's positions on women's question appeared in the periodical *Ženski pokret* in 1920, in the article „Ripe Question“, written by D.J. Ilić. In an attempt to change the misrepresentation of Russia present in the dominant media, Ilić sent the redaction of *Ženski pokret* an article written by Alexandra Kollontai, that told a story about women's position in Soviet Russia three years after the revolution. Already then Kollontai's ideas crossed the cultural borders of Russia and found ground in the Yugoslav periodicals.

A. Kollontai's ideas were spread not only through periodicals, but also through translations of her fiction. Hence, in 1922 the abovementioned book was translated in Belgrade by Mihailo Todorovic. Later, the short story „Free Love“ was translated by Dragutin Biscanin in 1934, while Mihailo Todorovic translated „Love of three generations“. There were no new translations of her fiction to Serbian until 2018, when Nada Asanović Ašonja's translation of the short story „Sisters“ was published in a magazine *Koraci*. The last translation was published this year in Croatian, which illustrates the lasting relevance of Kollontai's ideas, and calls for further research of her work in ex-Yugoslav countries.

Key Words: Alexandra Kollontai, new woman, Yugoslav interwar periodicals, free love

Начини представљања проститутке у часопису *Женски њокреј* и литерарни контекст

Као веома важан проблем за феминистичку мисао, проституција је присутна на страницама часописа *Женски њокреј* све време током његовог излагања. У почетку, ова тема се уводи преко страних текстова да би се предочило како јој се приступа у другим државама различитих друштвених уређења (СССР, Немачка, скандинавске земље). Но, врло брзо се афирмише као једна од незаобилазних тема и особито је значајна за часопис током двадесетих година, када је заправо објављен и низ књига домаћих и страних аутора посвећен проституцији. У *Женском њокреју* о проституцији пишу многе активисткиње које износе непосредна искуства из рада са проституткама, упућујући на социјалне и економске предуслове за појаву проституције, као и на одсуство породичне и друштвене потпоре жени која се одала проституцији или оној која би хтела да напусти јавну кућу у потрази за бољим животом. Константа свих написа о проституцији јесте запажање о двоструком моралу, односно друштвеној осуди проститутки и, са друге стране, толеранцији према мушкарцима који користе њихове услуге или преко њих зарађују. Оваква ситуација директно је пројектована и на правни положај жена у проституцији, односно реглементациони приступ у регулисању проституције који је подразумевао да је она легална, а да се жене које се баве проституцијом – јер се мушка проституција није регистровала – стављају под санитарско-полицијску контролу (Правила о регулисању проституције од 31. јула 1900). У великом броју текстова критикује се управо реглементација којом се етичка димензија потпуно потискује, а у првом плану је спречавање ширења венеричних болести. Како би се ова нехумана перспектива у којој су искључиво жене преносиоци полних болести и друштвено жигосане разобличила, а проститутке декриминализовале, неколицина ауторки упућује на конкретне судбине жена са којима су се сусретале и околности које су довеле до оваквог начина живота. Такође, већ од друге половине двадесетих година, о проституцији се у *Женском њокреју* све чешће пише у контексту трговине белим робљем, чиме се још више потенцира безизлазан положај и употреба женског тела у сложеној машинерији. Особито су занимљиви прилози Јулке Хлапец Ђорђевић, у којима је изражено модерније схватање сексуалности, те који стога изазивају и полемичке реакције. Проституција је у часопису доследно сагледавана у оквиру сложених друштвених проблема, селективног морала и правде, као и застарелих брачних и породичних односа, тако да истраживање овог питања може допринети проучавању колико важних становишта за часопис *Женски њокреј* и његових веза са друштвеном праксом, толико и шире друштвене климе.

Кључне речи: часопис, проституција, реглементација, морал, друштво, сексуалност, трговина људима

Prostitute Women in the *Women's Movement* Magazine and the Literary Context

As a crucial matter for feminist thought, prostitution was present on the pages of *The Women's Movement* magazine for the whole time of its existence. In the beginning, this subject was introduced by the translated articles of foreign authors, to point out how it is treated in countries with different social systems (USSR, Germany, Scandinavian countries). But very soon, it became one of the principal themes, especially important during the 1920s when several books by the Serbian and international authors about prostitution were also published. In *The Women's Movement*, it was social workers and activists that wrote about this subject, presenting immediate experiences from the work with prostitutes. They referred to the social and economic preconditions for the emerging of prostitution and also to the absence of family and social support to women working as prostitutes, particularly those who would like to leave the brothel in search of a better life. What was constant in all these writings about prostitution, however, was an observation about the existing double moral: while prostitutes were socially condemned, society tolerated men who used the services of sex workers or exploited them financially. This situation was directly projected on the legal position of women in prostitution, i.e. the regulation approach in the regulation of prostitution. It meant that prostitution was legal and that the women working as prostitutes (since male prostitution was not officially registered) underwent regular sanitary police control ("Pravila o regulisanju prostitucije" from 31 July 1900). Many authors criticized precisely the regulation as a means to blur the ethical dimension, and to put in a foreground stopping the spread of sexually transmitted diseases. To expose this ruthless perspective in which only women spread venereal diseases and were publicly disgraced, and also to decriminalize prostitutes, several authors pointed out the actual life stories of the women they had met and the circumstances that had led them to this kind of life. In the second half of the 1920s, prostitution was usually considered in the context of human trafficking. In this way, the hopeless situation of prostitutes and the use and abuse of the female body in a complex criminal organization was even more striking. The articles on prostitution written by Julka Hlavec Đorđević distinguished themselves among the others, because of the author's more modern understanding of sexuality, so they usually provoked a polemic reaction. Journalists of *The Women's Movement* magazine always discussed prostitution in the frame of complex social issues, selective moral and justice, as well as the outdated concept of marriage. Therefore the research of this subject can contribute to the study of the magazine's key ideas and ties with social practices, but also the understanding of a broader social environment.

Key Words: magazine, prostitution, regulation, moral, society, sexuality, human trafficking

Теме проституције у часопису *Женски њокреј*

У бурном периоду светске историје који се односи на крај 19. и почетак 20. века, проституција је доживела своју експанзију у контексту европског окружења, као и на подручју наше земље. У већини европских држава у том периоду укинута је регламентација и уведен је неки облик аболиције проституције или неореглементација. Грађанско друштво је покушавало да одговори изазовима ове сложене друштвене појаве, да артикулише узроке и ублажи последице, најчешће преко штампе, али и кроз деловање женских и феминистичких организација.

Феномен проституције се на подручју Србије најчешће разматрао у две основне категорије: категорије морала (и двоструког морала) у контексту традиционалних система вредности и категорије здравља. Тема проституције и трговине женама (и трговине децом) улази у корпус релевантних тема на страницама часописа *Женски њокреј* још од покретања часописа 1920. а обрађује се у више наврата све до 1932. године, испољавајући вредносно неутралну позицију. У часопису *Женски њокреј* ова тема је разматрана у склопу корпуса регуларних научних, стручних и публицистичких тема, кроз прилоге домаћих теоретичарки и теоретичара, и у виду извештаја и закључака са међународних феминистичких скупова. Последњих година објављивања часописа, тема проституције се на појављује на страницама *Женској њокреј*, а 1934. године проституција (јавна проституција и легалне јавне куће) је у Краљевини Југославији, на основу Закона о сузбијању полних болести, забрањена.

Тема проституције је у часопису *Женски њокреј* обрађивана у њеним актуелним појавним облицима, а њени узроци и последице се разматрају у контексту патријархалног друштва у коме владају економска неједнакост, доминација моћи и репресивни однос мушкараца над женама. Ова тема је обрађивана са феминистичког становишта (као „најфеминистичнија тема“), кроз њен социјални, економски, друштвени, културни, морални, као и медицински аспект (будући да се проституција сматрала једним од главних извора полних болести), али и правни аспект у контексту анализе актуелне законске регулативе и њене аболиције.

Кључне речи: проституција, феминистички дискурс, женски међународни активизам, социјална неједнакост, дупли морални стандарди, законска регулација

Topic of Prostitution in the „Women’s Movement” Magazine

In the turbulent period of world history, which refers to the end of the 19th and the beginning of the 20th century, prostitution experienced its expansion in the context of the European environment, as well as in the area of our country. In most European countries, the regulation was abolished in that period and some form of prostitution abolition or neo-regulation was introduced. Civil society has tried to respond to the challenges of this complex social phenomenon, articulate the causes and mitigate the consequences, most often through the press, but also through the activities of women’s and feminist organizations.

The phenomenon of prostitution in Serbia was most often considered in two basic categories: the category of morality (and double morality) in the context of traditional value systems and the category of health. The topic of prostitution and trafficking in women (and trafficking in children) has been included in the corpus of relevant topics on the pages of the magazine “Women’s Movement” since the magazine was launched in 1920, and is covered on several occasions until 1932, expressing a value-neutral position. In the magazine “Women’s Movement”, this topic was discussed within the corpus of regular scientific, professional and journalistic topics, through the contributions of domestic female and male theorists and in the form of reports and conclusions from international feminist gatherings. In the last years of the magazine’s publication, the topic of prostitution did not appear on the pages of the “Women’s Movement”, and in 1934. (public prostitution and legal brothels) was banned in the Kingdom of Yugoslavia, based on the Law on the Suppression of Sexually Transmitted Diseases.

In the “Women’s Movement” magazine, the topic of prostitution is covered in its current forms, and its causes and consequences are discussed, in the context of a patriarchal society in which economic inequality, the domination of power and repressive attitude of men over women prevail. This topic was addressed from a feminist point of view (as “the most feminist topic”) through its social, economic, cultural and moral aspect, as well as the medical aspect (since prostitution was considered one of the main sources of sexually transmitted diseases) and the legal aspect in the context of analysis of current legislation and its abolition.

Key Words: prostitution, feminist discourse, women’s international activism, social inequality, double moral standards, legal regulation

**Међуратни феминизам, Женски покрет
и однос хуманитарног и социјалног питања у 20-им годинама 20. века**

После Првог светског рата, у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца долази до обнављања Народног женског савеза, организације чије су чланице већином добротворне и патриотске организације из предратног времена. Међутим, у новом контексту, формирају се и нове организације, међу њима Женски покрет у Београду, Удружење југославенских жена у Загребу, и Социјално господарско ин културно женско друштво у Љубљани, које чине окосницу Феминистичке алијансе формиране 1923. године. Како је видљиво у раним годинама часописа *Женски покрет* (1920–1938), али још раније и у загребачком часопису Зофке Кведер, *Југославенска жена* (1917–1920), заговорнице нове врсте организовања стављале су акценат на учешће жена у социјално-политичком уређењу нове државе, и настојале су да се дистанцирају од хуманитарног начина организовања. Полазећи од овог феномена, у раду ћу анализирати одређене текстове часописа *Женски покрет* са циљем да истражим питање односа хуманитарног рада и социјалних реформи, односно хуманитарних женских организација са једне, и феминистичких организација са друге стране. Фокусирајући се на овај аспект међуратног феминистичког организовања и феминистичке мисли, циљ ми је да испитам важност питања социјалних реформи за међуратни женски и феминистички покрет у Југославији. Шире гледано, систематично истраживање овог питања може допринети нашем разумевању не само међуратних женских и феминистичких организација у Краљевини СХС/Југославији, већ и идеолошких одлика феминиз(а)ма у међуратној Југославији.

У раду планирам да се фокусирам на најмање две уже теме. Са једне стране, читајући извештаје рада Женског покрета, Народног женског савеза СХС и Феминистичке алијансе/Алијансе женских покрета, настојаћу да осветлим у којој мери су се расколи, али и сарадње, унутар ових организација и међу њима одвијале преваходно због различитог схватања социјалног питања, а не (само) због националног питања. Тему организационих подела затим ћу ставити у контекст две међународне женске организације, Међународне алијансе за право гласа жена и Међународног женског савета. Поред тога, ослањајући се на приступ интелектуалне историје, анализираћу текстове неких од најистакнутијих представница ове „социјалне“ струје унутар међуратног феминистичког покрета, преваходно Алојзије Штеби и Милене Атанацковић.

Кључне речи: Женски покрет, међуратни феминизам, социјалне реформе, хуманитарне женске организације, Народни женски савез, Феминистичка алијанса, Алојзија Штеби, Милена Атанацковић

**Interwar feminism, *Ženski pokret* (Women's Movement), and the relationship
between humanitarian and social question in the 1920s**

After the First World War, the National Women's Council in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes was founded, with the majority of its member organizations being charitable and patriotic organizations formed before WWI. In the new context, new organizations were founded as well, among these *Ženski pokret* (Women's Movement) in Belgrade, *Udruženje jugoslavenskih žena* (Association of Yugoslav Women) in Zagreb, and *Socialno gospodarsko in kulturno žensko društvo* in Ljubljana (Social Economic and Cultural Women's Society), which all participated in founding the Feminist Alliance in 1923. As is visible in early-year issues of the journal *Ženski pokret* (1920-1938), but also even earlier in Zofka Kveder's Zagreb-based journal *Jugoslavenska žena* (1917-1920), the advocates of the new form of organizing put a special emphasis on the participation of women in socio-political affairs of the new country, and aimed to distance themselves from humanitarian type of organizing. Starting from this phenomenon, in this presentation I will analyze certain articles of the journal *Ženski pokret*, and explore the question of the relationship between humanitarian work and social reforms, as well as humanitarian women's organizations on the one hand, and feminist organizations on the other. By focusing on this aspect of interwar feminist organizing and feminist thought, my aim is to also examine the importance of the question of social reforms for the interwar women's and feminist movement in Yugoslavia. More broadly, systematic research of these issues can contribute to our understanding not only of interwar women's and feminist organizations in the Kingdom SHS/Yugoslavia, but also the ideological aspects of feminism(s) in this context.

In the presentation, I aim to focus on at least two aspects. On the one hand, by reading the reports of the organizations Women's Movement, National Women's Council, and Feminist Alliance, I will explore to what extent the splits and cooperations within and among these organizations were caused by different understanding of the social question, and not (only) the national question. Furthermore, I will put the topic of organizational splits in the context of two international women's organizations, International Council of Women and International Women's Suffrage Alliance. Secondly, by using the intellectual history approach, I will analyze the texts of some of the most prominent representatives of this „social“ current within the interwar feminist movement, mainly Alojzija Štebi and Milena Atanacković.

Key Words: *Ženski pokret*, interwar feminism, social reforms, humanitarian women's organizations, National Women's Council, Feminist Alliance, Alojzija Štebi, Milena Atanacković

Комунисткиње и Југославија:
Женско учешће у идејним борбама у КПЈ двадесетих

Овај рад се бави женама које су учествовале у дебати о националном питању унутар Комунистичке партије Југославије (КПЈ) двадесетих. Иако је највише пажње у историографији ове расправе до сад усмерено на мушке чланове партије, који су уједно и чешће били на руководећим позицијама, чланице су такође активно учествовале у идејним борбама и износиле сопствене предлоге за решење националног питања у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Посебну пажњу усмерићу на Десанку Анђелковић-Цветковић, једну од сарадница часописа *Женски њокрећ*, те синдикалну организаторку Драгињу Стефановић. Стефановић и Цветковић биле су предратне чланице Српске социјалдемократске партије и пионирке марксистичког феминизма на овим просторима. Упркос томе, нашле су се на сукобљеним странама у унутарпартијским борбама. Цветковић је била на такозваној партијској „левици“ и залагала се за федерално уређење Југославије и поштовање права на самоопредељење до отцепљења, док је Стефановић била чланица „деснице“ КПЈ, која је решење националног питања видела у промени устава и остварењу националне аутономије у оквиру нове државе. Поглед на до сад занемарено учешће жена у дебати о националном питању помоћи ће не само бољем разумевању односа *Женског њокрећа* према југословенској држави, него и критичком преиспитивању идеје о српској социјалдемократији као „десници“ комунистичког покрета у међуратном периоду.

Кључне речи: Комунистичка партија Југославије, Женски покрет, национално питање, фракцијске борбе, комунизам, социјалдемократија, синдикати

The Communist Women and Yugoslavia
in the Ideological Struggles of the KPJ in the 1920s

This article explores the work of women who partook in the debate on the national question within the Communist Party of Yugoslavia (KPJ) in the 1920s. Even though most of the attention has been on the male party members who participated in the debate (and held the majority of the leading posts), the female members also actively partook in intra-party struggles and put forward their own proposals for solving the national question in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes. I will pay special attention to Desanka Anđelković-Cvetković, one of the contributors to the magazine *Ženski pokret*, and the union organizer Draginja Stefanović. Stefanović and Cvetković were prewar members of the Serbian Social Democratic Party and pioneers of Marxist feminism in what later became Yugoslavia. In spite of this, they found themselves on the opposite sides in the intraparty debates. Cvetković was on the so-called party “left,” supporting a federalist structure of Yugoslavia and a respect for the right to self-determination including secession, while Stefanović was a member of the KPJ’s “right,” which saw the solution to the national question in constitutional reforms and an establishment of national autonomies within the young state. A look on the previously neglected participation of women in the debate on the national question will help not only to gain a better understanding of the position that *Ženski pokret* took in regards to Yugoslavia, but also to critically reassess the idea of Serbian social democracy as the “right wing” of the communist movement in the inter war period.

Key words: Communist Party of Yugoslavia, women’s movement, national question, factional struggles, communism, social democracy, trade unions

Ženski pokret, Zhenski glas and the Entangled History of European Feminisms

While Southeastern European (SEE) women’s activism should not be judged against a Western yardstick, it developed in tandem with women’s movements in the West and was influenced by the global context and networks (such as the *International Council of Women, ICW*; the *International Woman Suffrage Alliance, IWSA*; the *Women’s International League for Peace and Freedom, WILPF*).

My presentation deals with the entanglements and tensions between the Balkan women’s organizations and leaders, regarding the activities of the regional (East European) network called *Little Entente of Women, LEW*, established in Rome in 1923, a daughter organization of the above mentioned *IWSA*. The tensions are visible on the pages of the two of the widely read feminist periodicals in the region: *Ženski pokret* in Serbia/Yugoslavia and *Zhenski glas* in Bulgaria. I will pay a special attention to the exchange (from 1927 and 1928) between Mileva Petrović and Dimitrana Ivanova, two of the well-known feminist leaders of the Yugoslav and the Bulgarian women’s movements, respectively.

Thanks to the important feminist periodicals like *Ženski pokret* and *Zhenski glas*, we are able to compare the agendas and activities of the international, regional and national organizations and understand their *histoire croisée*, and the links between the feminist activism in the Balkans, Europe and the world.

Key Words: *Zhenski glas*, SEE women’s activism, *Little Entente of Women*, Mileva Petrović, Dimitrana Ivanova

Женски њокреј, Женски глас (Zhenski glas) и преплитања историја европских феминизама

Иако женски активизам у југоисточној Европи не би требало оцењивати према западном критеријуму, он се ипак развијао у вези са женским покретима на Западу и био под утицајем глобалног контекста и мрежа од којих су најзначајније *Међународни савез жена (ICW)*, *Међународна алијанса жена за њраво гласа (IWSA)*, *Међународна женска лига за мир и слободу (WILPF)*. Ово излагање се бави прожимањима и напетостима између балканских женских организација и њихових лидерки поводом активности регионалне (источноевропске) мреже *Мала женска антиантанта* основане у Риму 1923. године, која је била ћерка организације горепоменутог *IWSA*. Напетости су видљиве на страницама два најчитанија феминистичка часописа у региону: *Женској њокреји* у Србији/Југославији и *Женској гласу (Zhenski glas)* у Бугарској. Нарочита пажња ће бити посвећена везама између Милеве Петровић и Димитране Иванове, две познате феминистичке лидерке југословенског, односно бугарског женског покрета, током 1927. и 1928. године. Захваљујући важним феминистичким часописима попут *Женској њокреји* и *Женској гласу*, можемо да упоредимо програме и активности међународних, регионалних и националних организација и разумемо њихов *histoire croisée*, као и везе између феминистичког активизма на Балкану, Европи и у свету.

Кључне речи: *Женски глас*, женски активизам у југоисточној Европи, Мала женска антанта, Милева Петровић, Димитрана Иванова

„Сестре муслиманке” у Женском њокрејџу

“Muslim Sisters” in The Women’s Movement [Ženski pokret]

У Краљевини Југославији (1918–1945), муслиманске жене живе према одредбама исламског права – шеријата, законима заосталим из периода османске владавине. Положај муслиманки као најпотчињеније групе жена у југословенском друштву није остао непримећен те су, током свих година излагања, у Женском њокрејџу (1920–1938) објављивани чланци и извештаји о приликама у којима живе муслиманке, као и тумачења делова Курана који су се односили на жене. Често су отворено критиковани застарели обичаји којима је муслиманска жена била подређена, а који нису имали упоришта у самом шеријатском праву, већ су били резултат различитих тумачења бројних исламских струја, која су потом обликовала начин живота муслиманских верника и њихово функционисање у друштву. Шеријатске одредбе везане за жену и њен свакодневни живот тумачене су од стране исламске заједнице као потпуно искључење жене из друштвених и привредних прилика, њена сепарација од спољног света и потпуна необразованост, што је доводило до њене крајње изолованости и зависности од мушких припадника породице: најпре од оца, а након удаје од мужа. Муслиманкама су била ограничавана (онемогућена) права на рад и запошљавање, као и родитељска и старатељска права. Апели за еманципацију муслиманки нису изостали у Женском њокрејџу, те су текстови о потреби за образовањем и друштвеним ангажовањем муслиманских жена објављивани из године у годину. Истовремено су излазили и текстови о еманципацији и побољшању положаја жена у Турској, тада новоформираној и секуларној републици, као показатељ напретка жене у исламском друштву. Анализом текстова објављених у Женском њокрејџу о муслиманској жени у Краљевини Југославији и о достигнућима жена у Турској могу се осветлити ставови феминистичке (контра)јавности о „муслиманском женском питању” и истаћи акције предузете за унапређење положаја жена.

In the Kingdom of Yugoslavia (1918-1945), Muslim women lived according to the provisions of Islam legal system – Sharia law, code of conduct remained from the period of the Ottoman rule. The position of Muslim women as the most subordinate group of women in Yugoslav society did not stay unnoticed, and during all the years of publication, The Women’s Movement [Ženski pokret] magazine (1920-1938) published articles and reports on the circumstances in which Muslim women lived, as well as interpretations of parts of the Koran relating to women. The outdated customs to which a Muslim woman was subordinated, which had no basis in Sharia law itself, but were the result of different interpretations of numerous Islamic currents, which then shaped the way of life of Muslim believers and their functioning in society were often openly criticized. Sharia provisions related to women and their daily lives have been interpreted by the Islamic community as the complete exclusion of women from society and economy, their separation from the outside world and complete ignorance, leading to their extreme isolation and dependence on male family members, first on their father, and after getting married, on their husband. Muslim women were restricted (denied) the rights to work, get employment, parental and legal guardianship rights. Appeals for the emancipation of Muslim women were not absent in The Women’s Movement [Ženski Pokret] magazine, and texts on the need for education and social engagement of Muslim women were published each year. At the same time, texts were published on the emancipation and improvement of the position of women in Turkey, which at the time was a newly formed secular republic, as an indicator of women’s progress in Islamic society. The analysis of texts published in The Women’s Movement [Ženski Pokret] on the Muslim woman in the Kingdom of Yugoslavia and on the achievements of women in Turkey can shed light on the views of the feminist (counter)public on the “Muslim women’s issue” and highlight the actions taken to improve the position of Muslim women.

Кључне речи: муслиманке, муслиманско женско питање, еманципација жена, феминистичка периодика, феминистичка контрајавност

Key Words: Muslim women, Muslim women’s issue, emancipation of women, feminist periodical press, feminist counter-public

***Femeia* – први женски часопис у Румунији
или режимски инструмент у стварању нове социјалне психологије?**

Појаву периодике посвећене женској читалачкој публици можемо посматрати као специфичан и изузетно комплексан феномен, чији утицаји на формирање опште представе о жени унутар једног друштва представљају предмет истраживања различитих научних дисциплина. Њихов концепт наглашава основна начела феминистичке идеологије, борбу за права, еманципацију, једнакост и афирмацију жена у свим друштвеним сферама. Међутим, да ли је то одувек био њихов циљ? Да ли са сигурношћу можемо тврдити да женски часописи раде искључиво у интересу жена?

У својој књизи *Understanding Women's Magazines: Publishing, Markets and Readerships*, Ana G. Jajts (Anna G. Yates) истиче да се индустрија женских часописа данас перципира као монолитна продукција циркулативних „порука“ и „знакова“ феминитета које служе промоцији и озакоњењу доминантних интереса. Уколико посебну пажњу посветимо овој хипотези, схватићемо да је кроз историју велики број женских часописа функционисао под велом медијске пропаганде која је имала крајње супротне интенције од генерисања друштвено позитивне слике о жени. Изложену констатацију детаљно можемо проверити на примеру првог женског часописа у Румунији под називом *Femeia*, који је уједно служио и као основно средство у контролисању потенцијала женског напретка током мрачног периода Чаушескуове диктатуре. Како бисмо у потпуности разумели релевантност поменутог часописа у процесу анализе женске улоге у савременој Румунији, најпре се морамо осврнути на социјално-политичке прилике 19. и 20. века које су Румунију као земљу источног блока скрајнуле са феминистичке мапе Европе. Етапе еволуције часописа о којима ћемо говорити могу се посматрати као методолошки принцип медијске манипулације подстакнуте различитим, у овом случају социјално-политичким, факторима. Стога, први румунски часопис посвећен женама истовремено третирамо као позитиван, али и негативан пример феминистичке периодике.

Кључне речи: *Femeia*, женски часописи, феминистичка периодика у Румунији, комунизам у Румунији, медијска манипулација

***Femeia* – the first women's magazine in Romania
or an instrument of the regime in creating a new social psychology?**

The appearance of periodicals dedicated to the female audiences can be viewed as a specific and extremely complex phenomenon with influences that generate image of women in a society, which is the subject of research in various scientific disciplines. The concept of women's periodicals emphasizes the basic principles of feminist ideology: the struggle for rights, emancipation, equality and the affirmation of women in all spheres of society. However, has that always been their goal? Can we say with certainty that women's magazines work exclusively in the interest of women?

In her book *Understanding Women's Magazines: Publishing, Markets and Readerships*, Anna G. Yates points out that the women's magazine industry is now perceived as a monolithic production of circulating „messages“ and „signs“ of femininity that serve to promote and legitimize dominant interests. If we pay special attention to this hypothesis, we will understand that throughout history, a large number of women's magazines have functioned under the veil of media propaganda that had extremely opposite intentions from generating a socially positive image of women. We can prove this statement in detail on the example of the first women's magazine in Romania entitled *Femeia*, which also served as a basic tool in controlling the potential of women's progress during the dark period of Ceaușescu's dictatorship. In order to fully understand the relevance of this magazine in process of analyzing the role of women in contemporary Romania, we must first look at the socio-political circumstances of the 19th and 20th centuries that removed Romania from the feminist map of Europe as an Eastern Bloc country. The stages in evolution of the magazine that we will talk about can be viewed as a methodological principle of media manipulation encouraged by various factors, in this case the socio-political ones. Therefore, we treat the first Romanian magazine dedicated to women at the same time as a positive and a negative example of feminist periodicals.

Key Words: *Femeia*, women's magazines, feminist periodicals in Romania, communism in Romania, media manipulation

Жељка ЈАНКОВИЋ
Филолошки факултет
Универзитет у Београду

Željka JANKOVIĆ
Faculté de philologie
Université de Belgrade

Одједи француског феминистичког деловања
у часопису *Женски покрет* (1920–1938)

Les échos de l'activisme féministe français
dans la revue *Ženski pokret* (1920–1938)

У раду анализирамо осврте на феминистички ангажман у међуратној Француској остварене на страницама часописа *Женски покрет* (1920–1938). Испитујући које су теме француске борбе за политичку и општу друштвену еманципацију жена највише окупирали уреднице и сараднице/ке часописа, о којим се личностима, организацијама и покретима извештавало и на који начин, која су француска гласила читана, који су текстови превођени или приказивани, настојаћемо да изведемо закључак о идеолошком профилу и значају француског феминистичког деловања у образовању феминистичке јавности у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, односно Краљевини Југославији, да укажемо на рађање неких од идеја које ће више деценија касније представљати окосницу дисциплине *женских студија*, као и да допринесемо темељнијем разумевању разноврсне мреже српско-француских цивилизацијских прожимања и утицаја у епохи у којој је француски језик заузимао повлашћено место у српским интелектуалним круговима.

Кључне речи: међуратни еманципаторски активизам, француски феминизми, југословенски/српски феминизми, француско-српске везе

Le présent travail examine la présence de l'activisme féministe français de l'entre-deux-guerres dans les pages de la revue *Ženski pokret* [*Le Mouvement des femmes*] (1920–1938). On y analyse quels sujets de la lutte pour l'émancipation des femmes attiraient l'attention de la rédaction et des contributrices / contributeurs, quelles personnalités, groupes et associations y ont trouvé leur place, quels journaux et revues en français étaient lus, quels textes étaient traduits ou présentés au public, et ce, dans un triple but : dresser le profil idéologique prédominant de l'activisme féministe français et relever son importance dans le cadre de l'institutionnalisation de la lutte féministe sur le territoire du Royaume des Serbes, des Croates et des Slovènes (Le Royaume de Yougoslavie depuis 1929), mettre en avant la naissance de certaines problématiques qui constitueront le nœud de la recherche des *études féminines* plusieurs décennies plus tard, et contribuer à une meilleure compréhension des liens historiques et culturels entre la France et la Serbie dans une époque où la langue française jouissait d'un statut privilégié auprès de l'intelligentsia yougoslave.

Mots-clés: activisme féministe dans l'entre-deux-guerres, féminismes français, féminismes yougoslaves / serbes, liens franco-serbes

Женска странка – (не)пријатељ Женског покрета

Рад обрађује оснивање Женске странке 1927. године као прве политичке организације жена у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, односно Југославији. Странка је настала из уверења да је ради културног, моралног и здравственог опстанка државе неопходно да жене узму политичког учешћа у њеном животу. Међутим, оснивање ове странке довело је до разводњавања у женском покрету. У фокусу рада налази се анализа размимоилажења и сукоба на релацији Женска странка – Женски покрет, у којем се нашла и Ксенија Атанасијевић као потпредседница Женског покрета. Изразивши сумњу у намере новоформиране странке, Атанасијевић је истицала да Женски покрет већ седам година посвећено ради на „остваривању феминизма“ и то „без операција и екцеса“. Посебно је замерила представницама Женске странке што су Женски покрет оцениле као „застарео и реакционаран“, када је било општепознато да је Покрет неретко нападан управо због своје напредности.

Рад даље обрађује циљеве ове новоформиране политичке организације, као и специфичности учлањивања у њу. Било је евидентно да је жене из патријархалнијих и конзервативнијих средина теже политички организовати, односно окупити у некој политичкој организацији. Такође, дневна штампа извештавала је о многобројним неслагањима и разилажењима унутар Странке. Пример је случај у Скопљу, када су три чланице ондашњег одбора претиле оставкама и напуштањем странке због „спровођења личне диктатуре“ с врха, односно из Београда.

Судбина парламентарног живота у Краљевини дефинитивно је запечаћена атентатом у Народној скупштини, 20. јуна 1928. године, када је Пуниша Рачић убио Павла Радића и Ђуру Басаричека и ранио Ивана Пернара, Ивана Гранђу и Стјепана Радића, који је од задобијених рана преминуо 8. августа. Суспендовање Устава отворило је врата проглашењу апсолутизма. Шестог јануара 1929. године краљ Александар Карађорђевић заузео је диктатуру суспендовањем Видовданског устава, забраном политичких странака и удружења која су носила племенско или верско обележје. На насловној страни водећих дневних новина објављен је 25. јануара 1929. године проглас који је обелоданио да је, међу осталима, распуштена и Женска странка. Битно је, међутим, нагласити да након укидања Диктатуре Женска странка неће обновити свој рад.

Упркос ограниченим изворима за проучавање кратког живота ове политичке организације, Женска странка представља највећи политички домет феминизма

међуратне Југославије. Спремност групе жена, по правилу високообразованих, да искажу незадовољство дотадашњом борбом за побољшање женског положаја – и то формирањем сопствене странке – за једну дубоко патријархалну и конзервативну средину каква је Краљевина била, представља огроман искорак, вредан дивљења. Гледано са ове временске дистанце, можда је то и био усуд ове организације: инсистирање на хомогеним, апсолутно усаглашеним акцијама жена, које је, како је пракса показала, више штетило него користило самој Странци. Иако је јануара 1929. године то било немогуће прогнозирати, распуштање странака, међу њима и Женске, онемогућиће сваки вид политичког отпора и борбе жена у Краљевини. Оне ће чекати на дефинитивну промену режима 1945. године.

Кључне речи: Женска странка, Женски покрет, Краљевина Југославија, феминизам, женска права, парламентаризам

Women's Party – A Friend or Enemy of the Women's Movement

The paper deals with the foundation of the *Ženska stranka* (Women's Party) in 1927 as the first political organization of women in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes / Yugoslavia. The party was formed out of the belief that for the sake of the cultural and moral survival of the state, it is necessary for women to take political part in its life. However, the founding of this party led to a split in the women's movement. The focus of the paper is the disagreement and conflict between the Women's Party and the Women's Movement, in which Ksenija Atanasijević took part as the vice president of the Women's Movement. Expressing doubt in the intentions of the newly formed party, Atanasijević pointed out that the Women's Movement has been dedicated to the "realization of feminism" for seven years, "without operations and excesses". She especially rebuked the representatives of the Women's Party for assessing the Women's Movement as "outdated and reactionary", when it was generally known that the Movement was often attacked precisely because of its progressive ideas.

The paper further deals with the goals of this newly formed political organization, as well as the specifics of joining it. It was evident that women from more patriarchal and more conservative backgrounds found it more difficult to organize themselves politically. Also, the daily press reported numerous disagreements and differences within the Party. An example is the case in Skopje, when three members of the board threatened to resign and leave the party due to the "implementation of a personal dictatorship" from the top, i.e. from Belgrade.

The fate of parliamentary life in the Kingdom of Yugoslavia was definitely sealed by the assassination in the National Assembly on June 20, 1928, when Punisa Racic killed Pavle Radic and Djuro Basaricek and wounded Ivan Pernar, Ivan Granja and Stjepan Radic, who died of his wounds on August 8, 1928. The suspension of the Constitution opened the door to the proclamation of absolutism. On January 6, 1929, King Aleksandar Karađorđević established a dictatorship by suspending the Vidovdan Constitution, banning political parties and associations that bore tribal or religious symbols. On January 25, 1929, this proclamation was published on the front page of the leading daily newspaper, announcing that, among other things, the Women's Party had been dissolved. It is important to emphasize, however, that after the abolition of the Dictatorship, the Women's Party will not renew its work.

Despite limited sources for studying the short life of this political organization, the Women's Party represents the greatest political reach of feminism in interwar Yugoslavia. The readiness of a group of women, as a rule highly educated, to express

dissatisfaction with the previous struggle to improve the position of women - and by forming their own party - for a deeply patriarchal and conservative environment such as the Kingdom, was a huge step forward.

Viewed from this time distance, perhaps it may have cost this organization to insist on homogeneous, absolutely harmonized actions of women, which, as practice has shown, did more harm than good to the Party itself. Although it was impossible to predict in January 1929, the dissolution of the parties, including the Women's Party, would make any kind of political resistance and struggle of women in the Kingdom impossible. They will wait for the definitive change of regime in 1945.

Key Words: Women's Party, Women's Movement, Kingdom of Yugoslavia, feminism, women's rights, parliament history

Iluzije o transnacionalizmu Male ženske antante

„Naša zemlja opkoljena je već sa svih strana narodima, u kojima postoje grupacije sa jako razvijenom bolešću koju proizvodi bakterija za stvaranje totalitarnih rješenja. (...) Zato moramo biti na oprezi da se bolest sa ovakvim poslasticama ne proširi i preko naših granica...“

Alojzija Štebi, 1937.

Časopis *Ženski pokret* iscrpan je i vrijedan izvor za izučavanje transnacionalnoga djelovanja žena u međuratnom razdoblju. U mojim istraživanjima (što samostalnim, što s profesoricom Idom Ograjšek Gorenjak) ženske transnacionalne organizacije Male ženske antante (MŽA), međuratnoga ženskog saveza Čehoslovačke, Grčke, Jugoslavije, Poljske i Rumunjske, *Ženski pokret* kao najvažnije feminističko glasilo ženskoga pokreta u Kraljevini SHS/Jugoslaviji predstavlja prvoklasni izvor za analizu jugoslavenske perspektive međunarodnoga ženskog organiziranja u godinama svjetskog primirja. Razdoblje je to aktivnoga uključivanja mnogih intelektualki u procese prevladavanja nacionalnih granica i angažiranja u iniciranju transnacionalne suradnje.

U ovome ću se izlaganju isprva usmjeriti dijalektici odnosa feminizma i *nation-buildinga* u Jugoslaviji i Čehoslovačkoj nakon Prvoga svjetskog rata te njihovim međutjecajima u definiranju strateških ciljeva. Međudjelovanje „ženskoga pitanja“ i „nacionalnoga pitanja“ analizirat ću u dužem vremenskom razdoblju, naglašavajući ipak ponajviše važnost poticanja transnacionalne suradnje i izgradnje intelektualnih mreža u MŽA i oko nje. Nadalje ću analizirati utjecaj vodećih intelektualki Male ženske antante, ali i predstavnika čehoslovačke i jugoslavenske političke i kulturne elite te međunarodne sfere globalnih ženskih organizacija u međuraću – primjerice, djelovanje Františke Plaminkove. Moderne su misleće žene u Jugoslaviji naglašavale karizmatično vodstvo češke senatorice Plaminkove kao najzaslužnije za usmjeravanje MŽA-e k „ispravnim“, feminističkim i pacifističkim ciljevima.

Postavit ću zatim pitanja o utjecajima koje su apologeti češke demokratičnosti i predvodničkoga političkog mesijanstva imali na jugoslavenske sugovornike/ce (i obrnuto). Isto tako, analizirat ću utjecaje političke platforme Male antante na kreiranje postversajskog svjetskog poretka, naglašavanje međuratne posredničke uloge u (političkim, kulturnim, intelektualnim) pregovaranjima između (civiliziranoga, demokratskoga) „Zapada“ i (barbarskoga, zaostalog) „Istoka“, između „velikih“ i „malih“ naroda, te zagovaranje pacifističkih rješenja za specifične regionalne sukobe kako bi se

održao politički i teritorijalni status quo. (Izravno i neizravno) djelovanje čehoslovačkoga predsjednika Tomaša Masaryka, kao nesumnjivo utjecajne političke i intelektualne veličine za ženski pokret uopće, koji je na prijelazu stoljeća ponudio argumentaciju koja će desetljećima služiti ženskom pokretu za izgradnju političke agende, iščitat ću kroz prizmu MŽA (nerijetko upravo prema tekstovima objavljenima u časopisu *Ženski pokret*). Namjera izlaganja jest detektiranje i tumačenje ključnih ideja koje je demokratski „Zapad“ – onakav kakav je čehoslovačka politička i intelektualna elita promovirala inherentno svojim i ustrajno se njime međunarodno legitimirala – prenosio, odnosno prevodio u jugoslavenski kontekst narodnoga jedinstva.

Međunarodno aktivne feministkinje bile su možda i najveći utopisti među demokratima istočno-srednjoeuropskoga međuraća. Suradnja „slavenskih“ i „balkanskih“ žena, kako se MŽA strateški definirala, implicirala je, ipak, (transnacionalnim tendencijama inherentnu) hijerarhičnost i neosjetljivost na klasne, religijske, nacionalne i druge različitosti među ženama.

Ključne riječi: Čehoslovačka, feminizam, Jugoslavija, Mala (ženska) antanta, nation-building

Illusions of transnationalism of the little entente of women

“Our country is already surrounded on all sides by nations, in which there are groups with a highly developed disease caused by a bacillus to create totalitarian solutions. (...) That is why we must be careful that the disease with such consequences does not spread across our borders...”

Alojzija Štebi, 1937

Journal *Ženski poket* (Women’s Movement) is an exhaustive and valuable source for studying transnational activities of women in the interwar period. In my research (both independently and with Professor Ida Ograjšek Gorenjak) of the women’s transnational organization Little Entente of Women (LEW), the interwar women’s alliance of Czechoslovakia, Greece, Yugoslavia, Poland and Romania, *Ženski pokret* as the most important feminist journal of the women’s movement in the Kingdom of SCS / Yugoslavia represents a prime source for analyzing the Yugoslav perspective of international women’s organizing in the years of the armistice. It is a period of active involvement of many intellectuals in the processes of overcoming national borders and engaging in initiating transnational cooperation.

In this presentation, I will first focus on the dialectic of the relationship between feminism and nation-building in Yugoslavia and Czechoslovakia after the First World War and their interactions in defining strategic goals. I will analyze the interaction between the “woman’s question” and the “national question” over a longer period of time, emphasizing the importance of encouraging transnational cooperation and building intellectual networks in and around the LEW. I will further analyze the influence of the LEW’s leading intellectuals, but also the influence of representatives of Czechoslovak and Yugoslav political and cultural elite and the international sphere of global women’s organizations in the interwar period – e.g., the work of Františka Plaminkova. Modern women thinkers in Yugoslavia emphasized the charismatic leadership of Czech senator Plaminkova as the most deserving for directing the LEW towards the “correct”, feminist and pacifist goals.

I will then ask questions about the influences that the apologists of Czech democracy and leading political messianism had on Yugoslav interlocutors (and vice versa). I will also analyze the influences of the political platform of the Little Entente (LE) on the creation of the post-Versailles world order, emphasizing its mediating role in (political, cultural, intellectual) negotiations between the (civilized, democratic) “West”

and the (barbaric, backward) “East”, between “great” and “small” nations, and in advocating pacifist solutions to specific regional conflicts in order to maintain the political and territorial status quo. (Direct and indirect) activities of Czechoslovak President Tomáš Masaryk, as an undoubtedly influential political and intellectual figure for the women’s movement in general, who at the turn of the 20th century offered an argumentation that will be useful to the women’s movements for decades in building their own political agenda, I will read through the prism of the LEW (using the texts published in *Ženski pokret*). The intention of this presentation is to detect and interpret the key ideas that the democratic “West” – as promoted (and persistently legitimized with internationally) by the Czechoslovak political and intellectual elite – transmitted, i.e. translated into the Yugoslav context of national unity.

Internationally active feminists were perhaps the most utopian of all democrats of the East-Central European interwar period. The cooperation of “Slavic” and “Balkan” women, as the LEW was strategically defined, implied, however, hierarchies and insensitivities to class, religious, national and other differences among women.

Key Words: Czechoslovakia, feminism, Little Entente (of Women), nation-building, Yugoslavia

Женски њокрећ (1920–1938) у настави

Женска и феминистичка периодика представља извор за истраживање историје женског и феминистичког покрета, женске и родне историје, те истраживање женског стваралаштва, као и његове рецепције. Таква истраживања обично интервенишу у постојеће, доминантне историје културе и књижевности, те суштински мењају слику о ономе што се схвата као „леgitимно знање“. У том смислу, студије женске и феминистичке периодике треба да постану део курикулума у друштвеним наукама и хуманистици. Пораст научних истраживања у овој области налази се у тесној вези са дигитализацијом периодике. Часопис *Женски њокрећ* (1920–1938) испуњава оба услова: он је и феминистички и дигитализован. Основно питање у излагању биће: зашто (циљеви, како епистемолошки тако и етички/политички) и како (појмови и приступи) анализирати *Женски њокрећ*, или сличан часопис, у учионици?

Кључне речи: настава књижевности, женска историја, историја феминистичког покрета, феминистичка (књижевна) критика

Teaching *Ženski pokret* / Women's Movement (1920-1938) in the Classroom

Women's and feminist periodical press represents a unique resource for literary researchers and scholars interested in women's and gender history, history of women's and feminist movement(s), women's writing and its reception at the particular moment in history. Scholarship based on the exploration of such periodical press often challenges conclusions and "official knowledge" which dominate in the mainstream histories of culture and literature. Since 1990s, many academic studies have been published about modern periodical press from the feminist perspective, or about women's and feminist periodicals in particular. The digital humanities, especially digitization of periodical press, largely contributed to the development of abovementioned academic interest. *Ženski pokret* (1920-1938), the first feminist journal in Serbian language, was digitized in 2019. In this presentation, I will ask the following question: WHY (political, ethical and epistemological reasons) and HOW (concepts and methods) to explore *Ženski pokret* – or similar journal – in the classroom?

Key Words: literary studies, women's history, history of feminist movement(s), feminist (literary) criticism

Јелена ЛАЛАТОВИЋ

Институт за књижевност и уметност
Београд

„Радне жене књижевности“:
књижевност као израз политичке радикализације
у часопису *Женски њокреј* (1934–1938)

У овом раду истражује се развој и пролиферација до тада слабије присутних књижевних (есеј, критика) и хибридних жанрова (портрет, фељтон, полемика) који говоре о положају жена у различитим професијама и њиховој борби за једнак третман у односу на мушкарце, објављених у часопису *Женски њокреј* у периоду од 1934. до 1938. године. Интерпретативни оквир помоћу ког се селектована грађа обрађује јесте двострук. Најпре, извештавање и борба жена за право на рад на страницама *Женској њокреји* контекстуализује се помоћу материјала о женском покрету од 1918. до 1941, доступним у архивском фонду Антифашистичког фронта жена, будући да је значајна документација – пописи, библиографије, биографије – о интелектуалкама које су сарађивале са часописом *Женски њокреј*, а које су себе разумевале као „радне жене књижевности“, управо ту похрањена. Затим, у овом раду истражују се дискурзивне и реторичке везе између продора нових жанрова у вези с радним положајем жена у Југославији, те обликовања новог феминистичког дискурса о запосленим женама, с једне, и симултаног успона омладинског женског покрета, тј. феминисткиња социјалистичке оријентације, који у одређеној мери подрива идеологију грађанског друштва као једне од програмских одлика овог часописа, с друге стране. Жанрови који говоре о радним женама и женској омладини не само да поседују тематско јединство већ их повезује и то што у први план стављају и нове књижевне дискурсе у форми полемике, приказа, анегдоте. Узевши то у обзир, циљ овог рада јесте да одговори на питање како је књижевност постала повлашћено место политичке радикализације у часопису *Женски њокреј*, те како је та књижевност мењала програмска обележја часописа.

Кључне речи: радикална књижевност, омладински женски покрет, Антифашистички фронт жена, феминистички дискурс

Jelena LALATOVIĆ

Institute of Literature and Art
Belgrade

“Working Women of Literature”:
Literature as a Form of Political Radicalization
in the *Women’s Movement Journal* (1934–1938)

This paper investigates the development and proliferation of literary (essay, critique) and hybrid genres (portrait, feuilleton, polemic) which deal the position of women in different professions and their struggle for equality of the sexes, which were published in the journal *Women’s Movement* from 1934 to 1938. The interpretive framework for the selected material is twofold. First, reporting on women’s struggle for the working rights in *Women’s Movement* is contextualized by using materials on the women’s movement from 1918 to 1941, available in the archives of the Women’s Antifascist Front, because the significant documentation – lists, bibliographies, biographies – of intellectuals who collaborated with the *Women’s Movement* journal and identified themselves as “working women of literature” is stored there. Then, this paper explores the discursive and rhetorical links between the emergence of new genres related to the position of working women in Yugoslavia, as well as the formation of a new feminist discourse on working women, on the one hand and the simultaneous rise of the women’s youth movement, i.e. feminists of socialist background, which subverts the liberal ideology as one of the programmatic features of the journal, on the other hand. Genres that speak of working women and women’s youth not only share thematic unity but are also connected by the fact that they create new literary discourses in the form of polemics, literary reviews, anecdotes. Having taken this into account, the aim of this paper is to answer how literature became a privileged space of political radicalization in the *Women’s Movement* journal. Also, the aim of this paper is to explain how the new literature subtly challenged the programmatic features of the journal.

Key Words: radical literature, women’s youth movement, Women’s Antifascist Front

**„Zato zbijmo svoje redove da uzmognemo što snažnije povesti borbu
za politička i ekonomska prava žene u društvu!“ – Sindikalke u redovima
Omladinske sekcije Ženskog pokreta u Zagrebu**

Septembarsko-novembarski broj *Ženskog pokreta* iz 1935. godine prenosi govore sa zborova za pravo glasa za žene održanih 20. oktobra diljem države. U Zagrebu su u ime radnica govorile Lucija Borjan i Slava Berislavić, o društvenom položaju žena radnica te posljedicama koje uvjeti rada imaju po njihovo zdravlje i živote, ukazujući na važnost borbe radnica za politička i ekonomska prava, prvenstveno kroz sindikalno organiziranje žena. Lucija Borjan je bila članica zagrebačke Omladinske sekcije Ženskog pokreta, paralelno aktivno sudjelujući u radničkom pokretu, kao i brojne druge članice poput Ružice Turković, Magde Bošković, Vande Novosel, Jelene Jančić, Mile Hercog. Osvrnemo li se i na ostale žene koje se vežu uz rad Omladinske sekcije, moguće je tvrditi da se pretežno radi o komunistkinjama koje su do sredine tridesetih godina već uvelike radile na organiziranju žena na području Zagreba, bilo kroz partijski ilegalan rad, bilo kroz različite ženske i feminističke organizacije. Također je moguće ustanoviti kako nastavljaju s radom i nakon gašenja Sekcije, sve do 1941. godine, nakon čega na različite načine sudjeluju u antifašističkom otporu, kao partizanke, u sklopu AFŽ-a ili ilegalno radeći u okupiranom Zagrebu. Upravo će period rada Omladinske sekcije, odnosno sredinu tridesetih godina u Zagrebu, obilježiti jak sindikalni pokret, manifestirajući se kroz brojne štrajkove koji nisu isključivo usmjereni ka poboljšanju radničkih prava, već polaze i od općeg nezadovoljstva političkim i društvenim prilikama. Poprište ovog vala štrajkova bile su pretežno tekstilne tvornice i radionice u kojima su većinu radne snage činile žene.

Namjera izlaganja je paralelno prikazati rad žena na sindikalnom organiziranju i feministički rad u sklopu Omladinske sekcije sredinom tridesetih godina u Zagrebu. Prvo ću kontekstualizirati biografske epizode članica Omladinske sekcije u svjetlu radničkog pokreta te djelovanja ženskih i feminističkih organizacija u Zagrebu u promatranom periodu. Njihova iskustva političkog rada možemo čitati i iz drugih ženskih časopisa, sindikalnih časopisa i listova vezanih za Komunističku partiju Jugoslavije te zapisanih sjećanja. Između ostalog, usporedbom bilješki o sindikalnim akcijama te aktivnostima Omladinske sekcije Ženskog pokreta pokušat ću razjasniti na koji je način prethodno iskustvo političkog rada te sindikalne borbe utjecalo na djelovanje zagrebačke Omladinske sekcije u organizacijskim praksama – oblike rada, principe suradnje i zahtjeve.

Ključne riječi: Omladinska sekcija Ženskog pokreta, Zagreb, sindikalno organiziranje žena, politički rad, komunistkinje, ilegalno djelovanje, radnički pokret, ženske i feminističke organizacije

“Therefore, let's close our ranks to be able to lead the fight for the political and economic rights of women in society as strongly as possible!” – Women trade unionists in the ranks of the Youth Section of the Women's Movement in Zagreb

The September-November 1935 issue of the Women's Movement journal published speeches given at the rallies related to the women's right to vote that were held on October 20 across the state. In Zagreb, Lucija Borjan and Slava Berislavić spoke on behalf of the women workers, pointing out their social position and the consequences that working conditions have on their health and lives, as well as the importance of women workers' struggle for political and economic rights, primarily through organizing women in unions. Lucija Borjan was a member of the Youth Section of the Women's Movement in Zagreb, while she actively participated in a labor movement, as well as many other members of the Youth Section such as Ružica Turković, Magda Bošković, Vanda Novosel, Jelena Jančić, Mila Hercog. If we look at other women related to the work of the Youth section, it is possible to state that they were mostly communists who by the mid-1930s had already worked extensively on organizing other women in the Zagreb area, either through illegal party work or various women's and feminist organizations. It can also be determined that they continued their work after the Section was dissolved, until 1941, as well as they participated in various forms of the anti-fascist struggle, either as partisans, within AFŽ or through illegal work in occupied Zagreb. The period of the mid-1930s in Zagreb in which the Youth Section operated was marked by a strong trade union movement, which manifested itself through numerous strikes aimed not only at improving workers' rights but also induced by general dissatisfaction with political and social circumstances. The scene of this wave of strikes was predominantly textile factories and workshops in which the majority of the workforce was made up of women.

The intention of the presentation is to show the work of women in trade unions and feminist work within the Youth Section in the mid-1930s in Zagreb in parallel. I will first contextualize the biographical episodes of the members of the Youth Section in the light of the activities of the labor movement as in the work of women's and feminist organizations in Zagreb in the observed period. We can read their experiences of political work from other women's journals, trade unions' journals and papers related to The Communist Party of Yugoslavia and written memories. Among other things, by comparing notes on trade union actions and activities of the Youth Section of the Women's Movement, I will try to show how previous experience of political work and trade union struggle influenced the activities of the Zagreb Youth Section in organizing practice - forms of work, principles of cooperation and requirements.

Key Words: Youth Section of Women's Movement, Zagreb, women's syndicalist organisations, political work, women communists, illegal activities, labour movement, women's and feminist organisations

Ксенија Атанасијевић и Женски њокрејџ

О феминистичком покрету у Југославији у периоду између два светска рата не можемо да говоримо а да се озбиљно не размотри једна његова страна коју представља активизам и политика Друштва за просвећивање жене и заштиту њених права, односно скраћено Женски покрет, основан у Београду у априлу 1919. године.

Ксенија Атанасијевић (1894–1981) била је не само активисткиња Друштва, већ и ауторка текстова и критичких анализа у првом југословенском феминистичком часопису, односно у *Женском њокрејџу* као најважнијем гласилу Друштва.

У овом излагању се критички и контекстуално анализирају текстови које је Ксенија Атанасијевић објавила у *Женском њокрејџу* у периоду од 1923. године, када је одштампан њен први текст „О еманципацији жена код Платона” па до 1932. године, када је у том часопису објављен њен последњи текст „Поводом писања *Југословенске жене* о нашем покрету”. Иако већ ова два наслова указују на разноврсност прилога али и интересовања Ксеније Атанасијевић, у излагању ћу пратити своју провизорну класификацију њених текстова објављених у *Женском њокрејџу*.

Сви текстови би се могли схватити као важан допринос развоју феминистичке критике у Југославији. Међутим, та критика се може разврстати у неколико сегмената када је реч о раду Ксеније Атанасијевић: први сегмент би представљали текстови који су посвећени теоријском утемељењу феминистичке политике (и ту такође можемо сврстати њене текстове о пацифизму); други сегмент чине текстови који представљају почетак развоја феминистичке филозофије, али и феминистичке теорије књижевности; трећи сегмент чине „текстови са терена”: како извештаји о активностима Друштва, тако и промишљање његове политике и феминистичких спорова са другим деловима покрета; и коначно, сегмент који чине прикази.

Додатни елемент у анализи су и текстови који су у часопису *Женски њокрејџ* објављени о самој Ксенији Атанасијевић, тако да је она истовремено и активни субјект у часопису у својству ауторке, али и тема текстова које други пишу о њој. Иако су ти текстови релативно кратки (често се ради само о објавама и углавном су посвећени успеху Ксеније Атанасијевић као прве доценткиње на Универзитету у Београду), важно је анализирати и такве текстове који се објављују у званичном гласилу Друштва и првом југословенском феминистичком часопису

у смислу признања и видљивости која је дата саборкињама и активисткињама. У периоду од девет година, Ксенија Атанасијевић је укупно објавила осамнаест текстова (у неким случајевима је реч о истом тексту објављеном у деловима), које анализирам како у контексту њеног ширег рада као феминисткиње – прве жене која је докторирала на Универзитету у Београду, прве доценткиње на Универзитету у Београду, прве доценткиње на свим одељењима за филозофију у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, па потом Краљевини Југославији, прве експерткиње за античку филозофију, предане преводитељке и критичарке друштва итд. – тако и у контексту саме политике часописа *Женски њокрејџ* и шире политике Друштва у феминистичким превирањима између два светска рата. Другим речима, текстове које потписује Ксенија Атанасијевић и који су о њој објављени не анализирам изоловано, већ у контексту самог часописа (и других часописа који се у то време баве критиком друштва) и друштвено-политичком контексту у којем часопис *Женски њокрејџ* као и само Друштво постоји. Намера ми је да покажем да разноврсни рад Ксеније Атанасијевић показује нераскидиву везу између теорије и активизма.

Кључне речи: Ксенија Атанасијевић, феминизам, феминистичка теорија, активизам, феминистички часописи, женско/феминистичко ауторство, феминистичка критика

Ksenija Atanasijević and *Ženski pokret* / *Women's Movement*

Feminist movement in Yugoslavia during the period between two world wars cannot be discussed without critical analysis one of its sides represented by activism and politics of the Society for Women's Enlightenment and Protection of their Rights, established in April 1919 in Belgrade. Ksenija Atanasijević (1894–1981) was an activist of the Society and as such, she published various articles and essays in the journal of the Society, *Ženski pokret* (*Women's Movement*).

This presentation is dedicated to critical and contextual analysis of the essays that Ksenija Atanasijević published during the period between 1923, when her first article „On Emancipation of Women in Plato” had been printed and 1932, when she published her last article in the journal under the title „On the Writings of the *Yugoslav Woman* about Our Movement”. Although these two essays clearly show the variety of themes and topics Atanasijević had been writing about for the *Women's Movement*, in this presentation I will follow my own provisional classification of her essays within this journal.

All the essays she wrote could be classified as important contribution to the development of the feminist critique in Yugoslavia. However, that critique can be further classified in different although compatible strands. The first strand is represented by Atanasijević's essays devoted to theoretical foundations of feminist politics (and here we can include her essays about pacifism); the second strand consists of essays which represented the very beginnings of the development of feminist philosophy and feminist literary theory; the third strand is made of the „writings from the movement”: i.e. reports on the Society's activities, but also contemplations about its politics and feminist contentions within the broader movement; and finally, the last strand is represented by book reviews Atanasijević wrote for the journal.

My analysis is further enriched by articles written and published in *Women's Movement* about Atanasijević, so she can be considered simultaneously as the active subject, i.e. the author in the journal, but as well as the topic of the articles other authors wrote about her and her achievements. Most of those contributions were only short announcements about her success for being the first female professor at the University of Belgrade, but I want to show that it is important to include into this analysis of the first Yugoslav feminist journal that kind of short articles as an evidence of recognition and visibility given to fellow feminists and activists.

During the period of nine years, Ksenija Atanasijević published eighteen essays (some of which are different parts of the same article), which I analyze within the

context of her broader work as feminist, the first woman who obtained PhD degree at the University of Belgrade, the first female assistant professor at all departments of philosophy in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, and then in the Kingdom of Yugoslavia, the first expert for ancient philosophy, dedicated translator and critic of the social reality etc., but within as well as the context of the editorial politics of the journal *Women's Movement* and the politics of the Society during the period of important contentions and disagreements within the feminist movement between two World Wars. In other words, Atanasijević's writings and the writings about her are not analyzed isolated but within the context of the journal (and other journals that were dedicated to the critique of the society in that period) and broader social and political context in which *Women's Movement* and the Society itself existed. My aim is to show that rich work that Atanasijević left on the pages of the *Women's Movement* is strong evidence in favor of indissoluble connection between (feminist) theory and activism.

Key Words: Ksenija Atanasijević, feminism, feminist theory, activism, feminist journals, women's/feminist authorship, feminist critique

Рецепција идеја шведске феминисткиње
Елен Кеј у часопису *Женски њокреј* (1920–1938)

Шведска феминисткиња Елен Кеј (Ellen Key) присутна је на страницама првог и најдуговечнијег југословенског међуратног феминистичког часописа *Женски њокреј* већ од првих година његовог излагања, и то у различитим рубрикама и текстовима – најпре 1921. године међу ауторкама књига које уредништво препоручује својим читаоцима, затим 1925. године у рубрици *Белешке* у тексту на словеначком језику који је редовна сарадница и будућа уредница, Алозија Штеби, написала поводом њеног 75. рођендана (*75 Letnica Ellen Key-jeve*), а потом и у тексту из пера исте ауторке поводом њене смрти наредне, 1926. године. За њим је 1929. године уследио текст под називом *О новом њокољењу: мисли вођице Елен Кеј о одгоју*, у коме Смиљана Антуновић-Микачић читатељке и читаоце упознаје са основним концептима и педагошким гледиштима ове шведске феминисткиње. Иста ауторка 1933. године пише и приказ немачког превода књиге *Missbrukad kvinnokraft* (*Злоупотређена женска снага*), која је у Шведској изазвала бурне и подељене реакције, како у феминистичким круговима, тако и у широј јавности. Илустративан је вешто одабрани наслов приказа, *Савремене мисли у старој књизи*, јер он недвосмислено указује на значај и актуелност идеја Елен Кеј и готово четири деценије након првог објављивања те књиге, што је истакла и сама ауторка. Све то нас наводи на закључак да дугогодишња заступљеност Елен Кеј у публикацији *Женски њокреј* сведочи о релевантности њених идеја за феминистичку контрајавност у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Сходно томе, рад настоји да анализом неколико репрезентативних текстова осветли рецепцију кључних идеја те шведске феминисткиње, као и да проучи сам одабир тема у контексту владајуће климе у часопису *Женски њокреј* која је током готово две деценије његовог излагања пратила ток друштвених мена. Избор питања којим су се бавиле ауторке окупљене око тог часописа јасно упућује на његову југословенску и интернационалну оријентацију, али и на еманципаторску улогу коју је *Женски њокреј* вршио у настојањима да своје читатељке упутује у актуелне феминистичке теорије и достигнућа како би их опкрбио адекватним појмовним апаратом и подстакао на активно залагање у борби за женска (и дечја) права. Такви циљеви су у складу и са идејама водилама Елен Кеј. Наиме, кључни појам који се налази у средишту њених теорија јесте материнство, али не схваћено искључиво, као материнство у биолошком смислу, већ као духовно и друштвено оријентисано материнство које у жени треба

да развије социјално-реформаторски дух. Тај дух подстиче лични развој жене, чија је главна улога васпитање младих нараштаја (али не нужно њене биолошке деце), што, у складу са еволуционистичком и виталистичком перспективом коју је заступала Елен Кеј, треба да допринесе развоју друштва, а у идеалном случају и читавог човечанства. Поред наведеног, поменута феминисткиња се бавила и питањима брака, слободне љубави и са њима повезаном темом нове моралности, ванбрачним материнством, као и пацифизмом коме се тридесетих година ауторке све чешиће враћају под претњом постепеног јачања фашизма. Чак и када се текстови у часопису *Женски њокреј* не баве експлицитним представљањем идеја те шведске феминисткиње, они у складу са духом времена показују бројне типолошке сличности са њеним гледиштима, па је проучавање њених идеја битно и за разумевање актуелних тема и дискусија које су вођене на страницама тог часописа.

Кључне речи: феминистички часопис, феминизам, Елен Кеј, рецепција идеја

**The reception of the ideas of Swedish feminist Ellen Key in
The Women's Movement magazine (1920–1938)**

The Swedish feminist Ellen Key had been present on the pages of the first and the longest-running Yugoslav interwar feminist magazine *The Women's Movement* (1920–1938) since its early publishing years – first in 1921, among the authors recommended by the editorial board, then in 1925, in the Notes section in a text in Slovenian written by a regular contributor and future editor, Alojzija Štebi, on the occasion of Key's 75th birthday (*75 Letnica Ellen Key-jeve*), and afterwards in a text penned by the same author on the occasion of the prominent feminist's death the following year, 1926. In 1929, these articles were followed by a text entitled *On the New Generation: Ellen Key's leading thoughts on Education (O novom pokoljenju: misli vodilje Elen Kej o odgoju)*, in which Smiljana Antunović-Mikačić introduces the basic concepts and pedagogical views of this Swedish feminist to the readership. In 1933, the same author wrote a review of the German translation of the book *Misused Female Power (Missbrukad kvinnokraft)*, which provoked rather strong and divided reactions in Sweden, both in feminist circles and in the general public. The skillfully chosen title of the review, *Contemporary Thoughts in an Old Book (Savremene misli u staroj knjizi)*, is quite illustrative, because it unequivocally indicates the significance and relevance of Ellen Key's ideas almost four decades after the first publication of that book. Ellen Key's long-term presence in the publication *The Women's Movement* testifies to the relevance of her ideas for the feminist counter-publicity in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes. Accordingly, the paper seeks to shed light on the reception of key ideas of this Swedish feminist by analysing several representative texts, as well as to study the choice of the magazine topics in the context of the prevailing climate in *The Women's Movement*, which followed the pace of social changes for almost two decades. The selection of issues addressed by the authors gathered around that magazine clearly indicates not only its Yugoslav and international orientation, but also the emancipatory role played by *the Women's Movement* in its efforts to instruct its readers in current feminist theories and achievements in order to provide them with an adequate conceptual apparatus, as well as encourage them to active advocacy in the fight for women's (and children's) rights. Such goals are in consonance with Ellen Key's guiding ideas. Namely, at the core of her theories lies the concept of motherhood, but not understood exclusively, as motherhood in the biological sense, but as a spiritually and socially oriented motherhood that should develop a social-reformist spirit in a woman. According to Key, this spirit encourages the personal development of a woman whose main role is the upbringing

of young generations (but not necessarily her biological children), which, in line with Key's evolutionary and vitalistic perspective, should contribute to the development of society and, ideally, the whole humanity as well. In addition to the aforementioned, the Swedish feminist also dealt with issues of marriage, free love and the related topic of new morality, extramarital motherhood, as well as pacifism, a theme to which the authors increasingly returned in the 1930s under the threat of gradual strengthening of fascism. Even when the articles in *The Women's Movement* magazine do not explicitly introduce the ideas and concepts of this Swedish feminist, they, in accordance with the spirit of age, show numerous typological similarities with Key's views. Accordingly, the examination of her ideas can provide a better insight into topics and discussions present on the pages of *The Women's Movement* magazine.

Key Words: feminist magazines, feminism, Ellen Key, reception of Ellen Key's ideas

Тијана МАТИЈЕВИЋ

Универзитет Мартин Лутер, Хале
Универзитет Фридрих Шилер, Јена

Часопис *Женски покрет* у дебати
о (пост)југословенском књижевном пољу

Тема излагања је проширивање дебате о (пост)југословенском књижевном пољу кроз анализу часописа *Женски покрет*. За дебату су у контексту овог часописа кључне везе феминистичког и „интеграционистичког“ (југословенског) дискурса, посебно с обзиром на његову повезаност са стварањем Југославије, тј. Краљевине СХС и њених институција. Било би важно ишчитати аналогije и паралеле које се успостављају између ових дискурса на почетку феминистичког организовања и писања у Југославији, и у постјугословенском времену. Осврћући се посебно на ефекте динамике феминизам/југославизам у књижевном дискурсу овог „не-књижевног часописа“ – али и на његово произвођење тих ефеката – биће могуће с једне стране истражити специфичности књижевног југославизма, а с друге његове „корелације“ са феминистичким дискурсом. За овакву анализу је због свега наведеног кључно интегрисање *Женског покрета* као нетипичног или чак неканонског места књижевне производње у књижевнo-историјски дискурс.

Нека од питања су да ли се у *Женском покрету* конструише, или на наки начин теоретизира термин, поље или дискурс југословенске књижевности? Или, да ли читање *Женског покрета* показује оно „опозиционо“ деловање и „унутрашњу, другачију друштвеност“ феминисткиња о којима је у контексту СФРЈ писала Нада Лер-Софронић? Да ли феминистичка платформа часописа нуди нове могућности артикулације књижевног и критичког дискурса (и његових вредносних судова)?

Кључне речи: југословенско и постјугословенско књижевно поље, књижевни југославизам, феминизам, међуратни период

Tijana MATIJEVIĆ

Martin Luther University, Halle
Friedrich Schiller University, Jena

Journal *Ženski pokret* inside the (post-)Yugoslav literary field debate

The topic of the paper is the broadening of the (post-)Yugoslav literary field debate by analysing the journal *Ženski pokret*. In the context of this periodical, the links among the feminist and ‘integrationist’ (Yugoslav) discourses are critical for this debate, particularly owing to the *Ženski pokret* connection to the founding of Yugoslavia (that is, Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes) and its institutions. It would be important to analyse the analogies and parallels among the discourses emerging in the beginning of feminist organizing and writing in Yugoslavia, and in the post-Yugoslav time. By taking a look at the effects of the feminist/Yugoslavism dynamic in the literary discourse of this ‘non-literary periodical’ – but also how this journal produced those effects – it would be possible to interpret the contours of a ‘literary Yugoslavism’ and its correspondences with the feminist discourse. The integration of the journal *Ženski pokret* as a non-typical and even non-canonical place of the literary production into the literary history is critical for this undertaking (see Milinković, Svirčev).

A question to be answered is if Yugoslav literature as a term, discourse or a field is constructed or in some way theorized in the journal *Ženski pokret*? Or, can the analysis show an ‘oppositional’ agency and the ‘inner, alternative sociability’ of feminists as theorized by Nada Ler-Sofronić in the context of the SFRY? Finally, does the feminist platform of the journal offer new possibilities to articulate the literary and the critical discourses (and the value judgment of the latter)?

Key Words: Yugoslav and post-Yugoslav literary field, literary Yugoslavism and feminism

Феминистичка књижевност и књижевна критика
у *Женском њокрејшу*: случај Јулке Хлапец Ђорђевић

Концентрација феминистичких тема током 20-их и 30-их година 20. века у српској/југословенској јавности поклапа се са интензивирањем, квалитативним и квантитативним, женског књижевног стваралаштва, односно, књижевност коју пишу жене огледа се са феминистичким покретом међуратних деценија – кроз поезију, прозу, есејистику и друге жанрове литерарно се артикулишу и обликују, али се и полемички освешћују, неке од кључних феминистичких идеја. Значајан предуслов за овакво стање јесте чињеница да је низ књижевница било активно у феминистичком покрету, те да су феминистичко знање и алате користиле на оба поља: активистичком односно теоријско-феминистичком и књижевном. Оне ауторке које нису биле формално део феминистичког покрета писале су у друштвеној и културној клими коју обележава изражен феминистички активизам, те су већином проговарале о актуелним темама. Резултати прожимања феминизма као система идеја и уметничког стваралаштва су вишеструки, а два се могу издвојити као најзначајнији када је о књижевном пољу реч: 1) гиноцентрирање жанрова кроз имплементирање нових тема и формирање нових типова књижевних јунакиња и 2) конституисање феминистичке књижевне критике. Оба процеса се могу уочити у *Женском њокрејшу*, прецизније, *Женски њокрејш* представља полигон за конституисање нових жанрова и преобликовање старих, као и за артикулацију феминистичког књижевно-критичког апарата. У овом излагању, на примеру Јулке Хлапец Ђорђевић, биће приказан један од репрезентативних односа феминизма и књижевности. Јулка Хлапец Ђорђевић, једна од најактивнијих чланица феминистичког покрета, залагала се за феминистичке идеје кроз различите облике друштвеног, културног, политичког и књижевног ангажмана. Феминизам је пресудно утицао на њено уже књижевно стваралаштво, где повлашћено место има роман *Једно дописивање*, као и на текстове феминистичке критике. У излагању ће бити анализирани текстови Јулке Хлапец Ђорђевић уз настојање да се изведу општији закључци поводом феминистичке књижевности и феминистичке књижевне критике у часопису. Посебна пажња биће посвећена полемици у *Женском њокрејшу* током 1932. и 1933. године поводом романа *Једно дописивање* из које је могуће сагледати неслагања и нивое традиционализма односно радикализма у самом покрету.

Кључне речи: феминистичка књижевност, феминистичка књижевна критика, Јулка Хлапец Ђорђевић, *Једно дописивање*

Feminist Literature and Literary Criticism in magazine *Ženski pokret*:
The Case of Julka Hlapec Đorđević

The concentration of feminist themes during the 1920s and 1930s in the Serbian/Yugoslav public coincides with the qualitative and quantitative intensification of women's literary creation, that is, literature written by women is reflected in the feminist movement of the interwar decades – some of the key feminist ideas are literary articulated and shaped, but also polemically enlightened, through poetry, prose, essays, and other genres. An important precondition for this situation is the fact that a number of women writers were active in the feminist movement, and that they used feminist knowledge and tools in both fields: activist, i.e. theoretical-feminist and literary. Those authors who were not formally part of the feminist movement wrote in the social and cultural climate marked by significant feminist activism, and mostly spoke about current topics. The results of the permeation of feminism as a system of ideas and artistic creation are manifold, but two can be singled out as the most significant when it comes to the literary field: 1) gynocentration of genres through the implementation of new themes and the formation of new types of literary heroines and 2) the constitution of feminist literary criticism. Both processes can be seen in *Ženski pokret*, more precisely, *Ženski pokret* is a training ground for constituting new genres and reshaping old ones, as well as for articulating the feminist literary-critical apparatus. In this presentation, one of the representative relations between feminism and literature will be presented through example of Julka Hlapec Đorđević. Julka Hlapec Đorđević, one of the most active members of the feminist movement, advocated feminist ideas through various forms of social, cultural, political and literary engagement. Feminism has decisively influenced her literary work in a narrow sense, especially the novel *Jedno dopisivanje*, as well as the texts of feminist criticism. The presentation will analyze the texts of Julka Hlapec Đorđević, with an effort to draw more general conclusions regarding feminist literature and feminist literary criticism in the magazine. Special attention will be paid to the polemic in *Ženski pokret* during 1932. and 1933. regarding the novel *Jedno dopisivanje*, from which it is possible to see the disagreements and levels of traditionalism and radicalism in the movement itself.

Key Words: feminist literature, feminist literary criticism, Julka Hlapec Đorđević, *Jedno dopisivanje*

Смрт Ружице Стојановић – од приватне до јавне сфере

У раду се анализира дискурс извештавања о самоубиству Ружице Стојановић, чланице редакције *Женској њокреји* од оснивања до смрти 1920. године. С обзиром на то да се Ружица Стојановић залагала за еманципацију жена и редефинисање „двоструког морала” који штити мушке ванбрачне сексуалне односе (или „слободну љубав”, како се на њих често у часопису упућује), а женске јавно жигоше („легална проституција”, „неморал”), њена смрт, подстакнута срамотом због ванбрачне трудноће, у јавности је протумачена као гест којим се признаје пораз идеја изнетих у *Женском њокреју* и доказ да „женско питање” још увек није довољно снажно да „традиција не би убила у њему идеју”. У октобарском броју *Женској њокреји* из 1920. године, група феминисткиња окупљених око часописа посветила је читав број животу, смрти и постхумним реакцијама јавности и ванбрачног партнера, Младена Берића, на трагедију младе наставнице математике.

Имајући на уму да је Ружица Стојановић припадала малој групи жена које су имале храбрости да у јавности (у часопису, на јавним предавањима и отвореним скуповима) говоре о проблему проституције, женског бирачког права и образовању жена, њена смрт је од интимног чина прерасла у механизам борбе за равноправнији положај жена с обзиром на (ван)брачне односе, сексуалност и однос јавности према „посрнулим женама”. Тематска оријентација часописа се мења и појављује се низ текстова о положају жене у браку – од текстова који позивају на доношење закона о обавезном ступању у брак до одређене старосне доби, преко оних који позивају на преиспитивање разлога за ступање у брак, до преведених студија и законика о брачној љубави.

Рад се пре свега бави односом између смрти као приватног чина и механизма који тај чин претвара у симбол јавне борбе против друштвених појава попут ванбрачне заједнице и трудноће, као и неравноправног односа према мушкарцу и жени у таквој ситуацији. На вест о смрти Ружице Стојановић стигле су различите реакције – део текстова посвећен је њеном животу и раду, део трагичној смрти, а део, који је највише у фокусу овог рада, анализи свих елемената коју су могли имати утицај на њену одлуку. Објављивањем њеног дневника у *Епохи*, приватност Ружице Стојановић је и коначно одбачена ради употребе њене личне трагедије за промишљање о кривици и одговорности коју носе појединац и друштво, а наратив о њеном животу употребљен је као илустрација да се све жене, без обзира на ниво образовања, степен критичког промишљања о статусу жене и друштвени положај, могу наћи у околностима у којима је немогуће изборити се са, честом интернализованим, „друштвеним моралом”.

Кључне речи: приватно, јавно, самоубиство, брак, равноправност

The death of Ružica Stojanović – from the private to the public domain

This paper analyzes the discourse of reporting about Ružica Stojanović's suicide, the member of the editorial staff of the magazine *Ženski pokret* from the starting of the magazine to her death in 1920. Taking into account that Ružica Stojanović advocated for emancipation of women and redefining of the “double ethics” that protects men's extra-marital sexual relations (or “free love”, as it was often referred to it in the magazine), but publicly stigmatizes women (“legal prostitution”, “immorality”), her death, incited by shame related to extra-marital pregnancy, tended to be publicly interpreted as a gesture of admission that the ideas of *Ženski pokret* are not viable and a proof that “the woman question” is still not powerful enough not to allow “the tradition to kill the essence of it”. In the October issue of *Ženski pokret* in 1920, the group of feminists gathered around the magazine dedicated the whole issue to life, death and posthumous public reactions (including Mladen Berić, Ružica's extra-marital partner) to the tragedy of young mathematics teacher.

Keeping in mind that Ružica Stojanović belonged to a small group of women who had enough courage to publicly (in the magazine, public lectures and open conferences) speak about the problems of prostitution, women's right to vote and their education, her death overgrew the intimacy of the act and turned into a mechanism of fighting for an equal position of women regarding (extra-)marital relations, sexuality and public attitude towards “sinful women”. The thematic orientation of the magazine began to change and the multitude of articles about the women's status in the marriage emerged – some that call for establishing laws about mandatory marriage before the certain age, some that question the very reasons for getting married, while some of them were translated studies and foreign laws about marital love.

The main focus of the paper is the relation between death as a private act and the mechanisms which turn that act into a symbol of public fight against social issues like extra-marital union, pregnancy, and unequal attitude towards men and women regarding that matter. After the news about Ružica Stojanović's death, there were many different reactions – a part of the articles were dedicated to her life and work, a part to her tragic death and a part, which is in the main focus in this paper, to the analysis of all the elements that might have affected her decision. By publishing her diary in *Epoha*, the privacy of Ružica Stojanović was completely discarded and her personal tragedy was used for discussions about the guilt and responsibility of the individual and the society. The story of her life was used to illustrate that every woman, regardless of her education, the level of critical thinking about women's position and her social background, can find herself in a situation when it might be impossible to overcome, often internalised, “public morality”.

Key Words: private, public, suicide, marriage, equality

Др Маша Живановић (1890–1960),
лекарка и сарадница часописа *Женски њокреј*

Циљ рада је да представи биографију једне од сарадница часописа *Женски њокреј*, др Маше Живановић, педијатрице из Сарајева, пионерке борбе за женска права и просвећивање жене у Босни, оснивачице Материнског дома и Прихваталишта за дјецу у Сарајеву, Диспанзера за жене и дјецу у Сарајеву, чија је једно време била и управница.

Рођена као Марија Скопчински у Делницама, од оца пољског инжењера Теофила Скопчинског и Чехиње Отилије рођ. Полак, детињство и младост је, због природе посла свог оца, провела у Делницама, Нашицама и Славонском Броду. После матуре на женском лицеју у Загребу, отишла је на студије медицине у Беч. Занимајући се за питања социјалне правде, кретала се у круговима студената из јужнословенских крајева Аустроугарске, где је и упознала будућег супруга и животног сапутника, тада студента медицине, Теодора Живановића. Животни преокрет који се десио изненадном удајом за човека друге конфесије, непосредно пред избијање Првог светског рата, није био једини у њеном животу. Припадала је генерацији која је била осуђена на два светска рата, прилагођавање на пропаст једних и стварања других држава, смену владајућих идеологија. Из ратних болница у Загребу и Осијеку, стигла је да у међуратном Сарајеву оснива и покреће нове здравствене установе, буде заговорница остваривања права гласа за жене и женске еманципације, здравственог просвећивања и заштите жена и мајки.

Значајан је њен ангажман у међуратном југословенском женском покрету. Као чланица Женског покрета из Сарајева, учествовала је на бројним скуповима Алијансе женских покрета у Југославији, и других сличних удружења, била је представница на међународним скуповима Интернационалне алијансе за женско право гласа и Мале Антанте жена. У том периоду објављивала је текстове у часопису *Женски њокреј*, али и у медицинским стручним гласилима. У преко двадесет текстова у часопису *Женски њокреј* др Маша Живановић бавила се пре свега оним темама које су биле непосредно везане за њену основну професију – здравствену заштиту мајки и деце, хигијену и здравствено просвећивање. Залагала се за укидање реглементиране проституције и за увођење антивенеричног закона. Представила је своја схватања материнства, брака и брачног морала. Област њеног интересовања, али и практичног деловања, био је и социјални положај жене – залагала се за једнака права жена на образовање и запошљавање, закономску независност жене. Поред неколико приказа и дискусија,

представила је у *Женском њокреју* личности Аделине Ирби и др Теодоре Крајевске, две жене које су својом делатношћу обележиле просвету и здравство у Босни.

Мали број докумената који су, после многих селидби, сачувани у породици штуро говоре о Машином професионално богатом животу, у коме је било довољно места и за пионирски ангажман на пољима просвећивања и еманципације жене у Босни, али и снаге и љубави да васпита троје деце. До нас је сачуван тек незнатан број њених разнородних и неповезаних бележака, које донекле могу да нам осветле породичне и друштвене односе, доживљај сопственог професионалног и друштвеног ангажмана и испуњења, али и бројна и неминовна разочарања, која су пратила животна опредељења „једне ретко правоумне жене“, како ју је описала Ксенија Атанасијевић.

Кључне речи: биографија, женски покрет у Босни, жене лекари, образовање жена, здравствена заштита жена, друштвена брига о деци, брачни морал, Маша Живановић

Maša MILORADOVIĆ
National Library of Serbia
Belgrade

**Maša Živanović (1890-1960),
a pediatrician and an associate of magazine *Ženski pokret***

The aim of this paper is to present a biography of one of the associates of the magazine “*Ženski pokret*”, Maša Živanović, a pediatrician from Sarajevo, a pioneer of struggle for women’s rights and education of women in Bosnia, the founder and manager of the Mother’s Home and Shelter for Children in Sarajevo.

Born as Marija Skopčinski in Delnice, to the father Teofil Skopčinski, a Polish engineer and mother Otilia (born Polak), the Czech teacher, she spent her childhood and youth in Delnice, Našice and Slavonski Brod, due to the nature of her father’s job. After graduating from the Women’s lyceum in Zagreb, she studied medicine in Vienna. Being interested in issues of social justice, and joining the associations of the students from the South Slavic parts of Austria-Hungary, Marija Skopčinski met her life partner, then a medical student, Teodor Živanović. Sudden marriage to a man of another religious and national background, a month before the outbreak of the First World War, was not the only severe turning point in her life. She belonged to the generation hit by both world wars, who had to adapting to the downfall of the one and the rise of another state, to the change of ruling ideologies. After the First World War spent in the war hospitals in Zagreb and Osijek, she managed to establish and start new health institutions in the interwar Sarajevo, to be an advocate of women’s right to vote and female emancipation on the whole, women’s emancipation, health education and protection of women and mothers.

Her engagement in the interwar Yugoslav women’s movement is significant. As a member of the Women’s Movement from Sarajevo, she participated in numerous gatherings of the Alliance of Women’s Movements in Yugoslavia, and other similar associations, participated in the International Alliance for Women’s Voting Rights and the Little Entente of Women. During that period, she published articles in the magazine “*Ženski pokret*”, but also in medical journals, and in press in general.

In over twenty articles in the magazine “*Ženski pokret*”, Dr. Maša Živanović wrote primarily about the topics directly related to her basic profession - healthcare for mothers and children, hygiene and health education. She advocated abolition of regulated prostitution and introduction of anti-venereal law. She presented her views on motherhood, marriage and marital ethics. The area of her interest, but also of her practical activities, was the social position of women - she stood for equal rights of women to education and employment and for the economic independence of women. In addition to her articles which covered the abovementioned topics in “*Ženski*

pokret”, there are two texts in which Maša Živanović wrote about the personalities and contributions of Adeline Irby and Dr. Teodora Krajewska, the two women significant for education and healthcare in Bosnia.

The small number of documents that have been preserved in the family after many relocations briefly speak of Maša’s professionally rich life, in which there was enough time for pioneering engagement in the fields of education and emancipation of women in Bosnia, but also strength and love to raise three children. Only a small number of her diverse and unrelated notes have been preserved, but sufficient to shed some light on her family and social relations, the experience of her own professional and social engagement and fulfillment, but also the numerous and inevitable disappointments in a life of this “rarely judicious woman”, as described by Ksenija Atanasijević.

Key Words: biography, women rights movement in Bosnia, *Ženski pokret*, women doctors, female education, women’s healthcare, childcare, marital ethics

Household Periodicals, Modernisation and Women's Emancipation in Bulgaria (1890s to WWI)

The aim of my research is to trace how popular publications aimed at female audiences, the women's press, contributed to the emancipation and cultural modernisation of Bulgarian women from the end of nineteenth century until the beginning of World War I. The research focuses on the so-called 'household periodicals' - the newspapers and magazines addressing women, which deliberately avoided politicisation and tried to modernise and emancipate their readers within the 'private sphere' of the 'women's world' (understood as home and family). Analysing one of the pioneering women's projects in this category, the magazine *Moda i domakinstvo* ('Fashion and Household'), 1897-1906, edited and published by Elena Usheva, I would like to show that the role of such periodicals did not remain confined to the exemplary reimagining of the women's world as defined above. The publication's educational and modernising efforts, channelled through editorial policy and mission, actually brought *Moda i domakinstvo* close to the rhetoric of the 'relational' feminism typology introduced by American historian Karen Offen (Offen, 2000). Becoming an important part of the country's popular culture, household periodicals like *Moda i domakinstvo* had an unexpected subversive effect, both socially and politically: although traditionally located in the domestic arena, they actually contributed to intensifying the processes of personal and social awareness of the 'second sex' (De Beauvoir, 2010) in Bulgaria, making women publicly visible and helping them to imagine themselves as active participants in building the modern (European) profile of the country. Eventually they contributed to the political mobilisation of women, supporting the cause of the explicitly feminist journals for changing public attitudes to the so-called 'woman question'.

By incorporating relational feminist arguments into their rhetoric household periodicals tried to correspond both to the specifics of their Bulgarian (and Balkan) social, economic and cultural reality, and to emancipatory tendencies on a global scale. They actually reflected the intellectual entanglements between the Bulgarian and other European and Balkan contexts where the 'woman question' and its resolution was recognised as a key part of the projects for national development and modernisation. Despite its regional positioning, my research addresses the broader topic of the entanglements of feminist/emancipatory ideas spreading through the women's periodical press, which deserves to be the subject of a large-scale comparative international study.

Key Words: women's press, household periodicals, women's emancipation, cultural modernization, 'relational' feminism

Штампа за домаћице, модернизација и еманципација жена у Бугарској (од 1890-их до Првог светског рата)

У овом истраживању циљ ми је да испитам на који је начин женска штампа – популарне публикације намењене женској публици – допринела еманципацији и културној модернизацији бугарских жена у периоду од завршетка деветнаестог века до почетка Првог светског рата. У фокусу истраживања је тзв. штампа за домаћице – новине и часописи који се обраћају женама, а који су свесно избегавали политизацију и покушавали да модернизују и еманципују своје читатељке у оквирима „приватне сфере“ „женског света“ (који је подразумевао дом и породицу). Кроз анализу једног од пионирских подухвата жена у овој категорији, часописа *Мода и домакинство* (1897–1906), који је уређивала и објављивала Елена Ушева, желим да покажем да улога такве штампе није била ограничена на горепоменуто узорно редефинисање женског света. Напори у погледу образовања и модернизације, својствени овој публикацији и усмеравани њеном уредничком политиком и мисијом, заправо су приближили лист *Мода и домакинство* реторици „релационог“ феминизма, како га је типолошки одредила америчка историчарка Карен Офен (2000). Постајући важан део популарне културе у држави, часописи за домаћице какав је *Мода и домакинство* имали су неочекивано субверзивно дејство, како друштвено тако и политичко: иако традиционално смештени у кућној арени, заправо су допринели интензивирању процеса личне и социјалне свести о „другом полу“ (Де Бовоар) у Бугарској, чинећи жене видљивим у јавности и помажући им да замисле себе као активне учеснице у изградњи модерног (европског) профила државе. Напослетку, они су допринели политичкој мобилизацији жена, подржавајући циљ експлицитно феминистичких часописа оличен у промени ставова јавности о такозваном женском питању.

Инкорпорирањем аргумената релационог феминизма у сопствену реторику, штампа за домаћице покушала је да одговори како на специфичности бугарске (и балканске) друштвене, економске и културне стварности, тако и на еманципаторске тежње на глобалном нивоу. Она је заправо одражавала интелектуална преплитања између бугарског и других европских и балканских контекста, при чему су „женско питање“ и његово решавање препознати као кључни елемент пројеката националног развоја и модернизације. Иако је регионалног карактера, моје истраживање односи се на обухватнију тему преплитања феминистичких/еманципаторских идеја које је ширила женска штампа, тему која заслужује да буде предмет опсежног међународног компаративног проучавања.

Кључне речи: женска штампа, штампа за домаћице, еманципација жена, културна модернизација, „релациони“ феминизам

Зорица МЛАДЕНОВИЋ

Филолошки факултет
Универзитет у Београду

Приступ историјским темама у првом немачком феминистичком часопису *Neue Bahnen*

Рад има за циљ да презентује први немачки феминистички часопис *Neue Bahnen* (Нови путеви) који је излазио у периоду од 1866. до 1920. године. Настао као гласило *Ойшшиѐй немачкој удружења жена* (Allgemeinen Deutschen Frauenverein, даље у тексту АДФ) основаног у Лајпцигу 1865. године, часопис је пратио и обликовао друштвена стремљења и положај жене у друштву. Како је часопис повезан са активностима АДФ-а, у раду се указује на циљеве удружења, имајући у виду историјски оквир и време у коме се јавља.

Циљ оснивања удружења било је економско и интелектуално ослобађање жена. Са једне стране, било је неопходно спровести друштвене реформе и омогућити више радних места за жене, а паралелно са отварањем радних места, требало је женама омогућити школовање у стручним и вишим школама, као и на универзитетима. С друге стране, било је неопходно пробудити, тј. ојачати свест жена, које често због недостатка подршке или незнања у породичном кругу, нису имале праве информације о избору, могућностима и загарантованим правима, што је био примарни задатак *Neue Bahnen*. Часопис је до последњег броја остао доследан политичкој оријентацији, те извештавао искључиво о развоју Удружења, постигнутим резултатима, петицијама и другим активностима ка остварењу женских права.

У раду се указује на присуство историје у часопису и начин на који се историјске теме презентују јавности. Иако су конкретне историјске теме и биографије историјских личности тек спорадично заступљене, историјске референце у уводнику, препорукама књига и текстова, указивању на јубилеје и сл. присутне су у сваком броју. Специфичан методолошки приступ прилагођава садржај циљној групи и остварује циљ: женама се ставља до знања да не могу тражити равноправност док не стекну јасан историјски преглед друштвених збивања. Упознавање прошлости помаже разумевању садашњости и ствара исправна очекивања од онога што доноси будућност. Часопис се руководи јасном паролом *Heute aus dem Gestern und das Morgen aus dem Heute* (данас је изграђено јуче, а сутра градимо данас). Историјска факта се узимају двојачко, као покретачки механизам, где свест о (не)учињеном подстиче на делање, и као аргументовање захтева провереним чињеницама. Успут се намеће још једно откриће – часопис *Neue Bahnen* показује да у целокупној историји Немачке недостаје историја немачке жене.

У закључку се наводи да је заједничко место феминистичким часописима, када је реч о присуству жене у историји, указивање на занемаривање родног искуства у националној историји и уврштавање жене у историју. Феминистички часописи стога, а то је случај и са *Neue Bahnen*, настоје да се попуни празнина. Пошто је историјска прошлост формиран, затворен систем, на овај начин могуће је једино створити нову историју, сопствену историју жена. На међународној сцени, стварање „нове историје“ није одлика искључиво феминистичких часописа већ и других, од политичких до породичних, али и бројних научних студија које су временом добиле на квантитету и значају, чиме је донекле дошло и до „попуњавања празнина“ у националним историјама, што је процес који и даље траје.

Кључне речи: *Neue Bahnen*, феминистичка историја, историја жене, феминистички часопис, феминистички покрет у Немачкој

Zorica MLADENOVIC

Faculty of Philology
University of Belgrade

Analysis of Historical Topics in the First German Feminist Magazine *Neue Bahnen*

The paper aims to present the first German feminist magazine *Neue Bahnen* (New Roads), which was published in the period from 1866 to 1920. Created as a journal of the General Women Association in Germany (Allgemeinen Deutschen Frauenverein - ADF) the magazine analysed and influenced social movements, especially position of women in society. As the journal is connected to the activities of the Women Association, the paper points out its goals, having in mind the historical framework and the time in which the feminist movement appears.

The paper points out the presence of history in the journal and the way in which historical topics are presented to the public. Female activists are made aware that they cannot ask for equality until they have a clear historical overview of social order. By getting to know the past, we are able to understand the present and creates the accurate expectations of what the future brings. History is taken to indicate the neglect of the presence of gender diversity in national history and the sporadic inclusion of women in history.

Key Words: *Neue Bahnen*, feminist history, women's history, feminist magazine, feminist movement in Germany

Ženski pokret u Hrvatskoj

Iako je *Ženski pokret* prvobitno zamišljen kao organ Društva za prosvjećivanje žene i zaštitu njenih prava, on vrlo brzo pokazuje ambiciju da se profilira kao glasilo ženskih pokreta diljem Kraljevine. Na njegovim stranicama nalaze se rasprave o zajedničkim ili specifičnim problemima, izvještaji o radu raznih društava ili događanjima, novosti iz feminističkog svijeta itd. Upravo zato *Ženski pokret* predstavlja prvorazredni, a ponekad čak i jedini, izvor za feminističko kretanje u različitim dijelovima Kraljevine. Ovo izlaganje primarno će se fokusirati na značaj i recepciju *Ženskog pokreta* u Hrvatskoj, nastojeći pri tome ocijeniti uspješnost i ograničenja časopisa u pokušajima da se nametne kao najvažniji prostor promoviranja ženskih pokreta u čitavoj Kraljevini. Analizirat će se kontekst i svrha nastanka tekstova, vijesti i rasprava o položaju i djelovanju žena u Hrvatskoj. Istražit će se doprinos autorica iz Hrvatske djelovanju časopisa, za koje su teme pokazivale veći interes te na koji način su promjene u uredničkoj politici (osobito u korištenju jezika i pisma) utjecale na prepoznatljivost časopisa u Hrvatskoj. Sagledat će se koje su organizacije iz Hrvatske koristile *Ženski pokret* za prenošenje svojih poruka, a koje su ga izbjegavale te u kojoj je mjeri časopis bio poznat, čitan i percipiran na tadašnjoj ženskoj sceni u Hrvatskoj i hrvatskoj javnosti uopće. Napokon, osvrnut će se i na značaj, recepciju i uporabu *Ženskog pokreta* u suvremenim istraživanjima (ženske) povijesti međuratnog razdoblja u Hrvatskoj.

Ključne riječi: ženske udruge, ženska povijest, međuraće, Hrvatska

Women's movement in Croatia

Women's Movement had originally been founded by the Society for Women's Enlightenment and Protection of their Rights, but soon it became a bulletin of women's movements across the Kingdom of Yugoslavia. It published discussions on common or specific women's issues, reports of various societies or events, news from the feminist world, etc. Therefore, the *Women's Movement* is valuable, and sometimes even the only, source for the history of feminist movements from different parts of the Kingdom. The paper will deal with the impact and reception of the *Women's Movement* in Croatia and it will try to assess the success and limitations of the magazine to impose itself as the leading periodical of women's movements in this part of the Kingdom. The analyses will focus on the articles covering topics and events related to Croatia and/or are written by Croatian authors. It will explore the context, purpose and frequency of those texts and the impact of the changes in editorial policy (especially in the use of language and script) on the popularity of the magazine in Croatia. It will, also, identify Croatia women's organizations that accepted *Women's Movement* as their venue, as well as the Croatian women's societies that tended to publish their texts elsewhere. Finally, it will investigate the usage of the *Women's Movement* by the researchers of (women's) history of the interwar period in Croatia.

Key Words: *Women's movement*, women's organizations, women's history, interwar Croatia

Ивана ПАНТЕЛИЋ

Институт за савремену историју
Београд

„Образовање за мир”:
Пацифистички садржаји у часописима
Женски њокреј, *Југословенска жена* и *Жена данас*

Пацифизам је, као неодвојиви део феминистичких покрета, имао веома значајно место у феминистичким часописима у краљевини Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевини Југославији – делом захваљујући историји и традицији покрета, али једнако и због искустава Првог светског рата, као и све присутнијих фашистичких и нацистичких идеологија у Европи тридесетих година 20. века. У раду ћу представити и анализирати пацифистичке садржаје у феминистичким часописима *Женски њокреј*, *Југословенска жена* и *Жена данас*, који су излазили у међуратној Југославији али у различитим хронолошким оквирима. Како је *Женски њокреј* излазио континуирано током читавог међуратног периода, садржаји овога часописа ће представљати референтне почетне тачке, а текстове из *Југословенске жене* и *Жене данас* ћу користити ради компарације. Анализом жанровских сличности и разлика у овим часописима представићу и уређивачке политике када је тема мира и ненасиља у питању. У истраживање ћу укључити и прозне текстове савременица, југословенских списатељица, које су у својим радовима обрађивале пацифистичку проблематику.

Кључне речи: феминизам, пацифизам, феминистичка периодика, женске организације, Краљевина Југославија

Ivana PANTELIĆ

Institute of Contemporary History
Belgrade

“Education for Peace”:
Pacifist Content in Periodicals
Women’s Movement, *Yugoslav Woman* and *Woman Today*

As an inseparable part of feminist movements, pacifism was a very important subject in feminist periodicals in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes and Kingdom of Yugoslavia – partially because of the movement’s history and tradition but equally because of the experiences from World War I as well as growth of Fascism and Nazism in Europe in the 1930s. In this paper, I shall present and analyze pacifist content in feminist magazines *Women’s Movement*, *Yugoslav Woman* and *Woman Today*, all published during the interwar period in different chronological frames. As *Women’s Movement* was published continuously for twenty years, I shall use its content as referential starting points, while articles from the *Yugoslav Woman* and *Woman Today* will be used for comparison. By analyzing similarities and differences in the magazines I shall present editorial policies regarding peace and nonviolence. Also included will be prose works by Yugoslav female writers who dealt with pacifist issues in their works.

Key Words: feminism, pacifism, women’s periodicals, women’s organizations, Kingdom of Yugoslavia

Prostitucija kao odraz socijalnog stanja žena i njezina analiza u *Ženskom pokretu*

Ubrzo nakon okončanja Prvog svjetskog rata pitanje ženske seksualnosti postalo je izuzetno važna društvena tema o kojoj su raspravljali pravnici, državnici te ostali društveno-politički subjekti. Sukladno tomu, ono je postalo najvažnije i najteže pitanje koje je na red došlo odmah nakon „sređivanja ratnih prilika“. Ovo je velikim dijelom bilo uvjetovano proklamiranom slobodnijom seksualnom politikom u Rusiji, a koja se odnosila i na slobodnije poimanje kako ženske seksualnosti tako i samog braka. U tom je okviru i ženski pokret u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca posvetio značajnu pažnju ovoj problematici. Pitanja koja su se po prvi puta otvorila odnosila su se, između ostaloga, i na neravnopravni položaj muškaraca i žena u spolnim odnosima, postojanje dvostrukog morala te na prostituciju koju su ženski časopisi, koji su se tada javili, povezivali sa socijalnim položajem žena. Tomu u prilog ide i činjenica da su osnivana društva za spas „palih djevojaka“, kao i da su pojedina društva poput Jugoslavenske žene u svoje ciljeve, između ostaloga, postavljale i „odgoj moralno palih djevojaka“.

U kontekstu navedenog, cilj je izlaganja analizirati socijalni aspekt prostitucije u okviru članaka objavljenih u *Ženskom pokretu*, a koje su između ostalih pisali Alojzija Štebi, Ljubica Živaković, Vladimir Vasiljević i dr. Naglasak izlaganja postavljen je na uzroke prostitucije tj. njihov klasni okvir, jer prema Alojziji Štebi upravo se iz redova proleterskih obitelji regrutiralo najviše prostitutki. Izlaganje će također obuhvatiti i druge probleme koje su se javili kao nusprodukti prostitucije, a koji su također bili predmet interesa *Ženskog pokreta*, među kojima je širenje spolnih bolesti, postojanje dvostrukih rodni kriterija te trgovina bijelim robljem koja se razvijala pod okriljem lažnih obećanja o dobrom poslu ili ženidbi.

Što se tiče zakonska okvira prostitucije, valja istaknuti da je ona u Kraljevini SHS odnosno Kraljevini Jugoslaviji bila dozvoljena do 1934. godine. Ona je bila dozvoljena u javnim kućama, ali bila je omogućena i ulična (slobodna prostitucija) od 1934. godine. Uslijed donošenja Zakona o suzbijanju spolnih bolesti prostitucija je u Kraljevini Jugoslaviji ukinuta velikim dijelom i zbog njezinog povezivanja s povećanjem broj oboljelih od spolnih bolesti.

Važnost analize ovog historiografskog područja očituje se u činjenici da ona omogućuje kreiranje šireg narativa o društvenom kontekstu međuratnog jugoslavenskog razdoblja koji se često nalazi na istraživačkim marginama uslijed zastupljenosti tzv. velikih tema. Isto tako, analiza prostitucije omogućuje dublju analizu socijalnog položaja žena kao i niza društvenih problema koji su imali itekako izraženi diskriminatorni rodni aspekt.

Ključne riječi: Kraljevina SHS/Jugoslavija, prostitucija, radnička klasa, socijalni status, spolne bolesti

Prostitution as a reflection of social position of women and its analysis in the *Women's Movement*

Soon after the end of the First World War the issue of women's sexuality became an extremely important social issue to be discussed by jurists, politicians and other social and political agents. Accordingly, it became the most important and the most difficult issue after the war-related issues had been solved. This was partly conditioned by the proclaimed sexual policies in Russia, which led to a more liberal view on women's sexuality and marriage in general. Within this framework, the Women's Movement in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes paid close attention to this issue. The questions raised for the first time were related to, among other, to unequal position of men and women in gender relationships, double moral standards and prostitution, which newly established women's magazines associated with social position of women. This is supported by the fact that various societies were founded to save "the fallen girls" and that some societies, like The Yugoslav Woman, included the "education of the morally fallen girls" into their mail goals.

Within this context, the aim of the presentation is to analyse the social aspect of prostitution within the context of the articles published in *The Women's Movement*, written by Alojzija Štebi, Ljubica Živaković, Vladimir Vasiljević, etc. The focus of the presentation is placed on the causes of prostitution, that is, their class framework, since Alojzija Štebi claimed that it was the proletarian families from which most prostitutes were recruited. The presentation will also encompass other problems which emerged due to prostitution, and which were also a subject of interest of *The Women's Movement*: the spread of sexually transmitted diseases, double gender standards and human trafficking which was organized under the pretence of a good business offer or marriage.

Regarding the legal framework relating to prostitution, it is important to point out that prostitution was legal in The Kingdom of Yugoslavia until 1934. It was legally allowed in brothels, but street prostitution (free prostitution) was also allowed since 1934. Due to the Act on Sexually Transmitted Diseases Prevention, prostitution was abolished in The Kingdom of Yugoslavia, since it was related to an increased number of people who had contracted sexually transmitted diseases.

The importance of the analysis of this historiographic field is reflected in the fact that it enables the creation of a broader narrative about the social context in the interwar period in Yugoslavia which is frequently marginalized in favour of the "important issues". Also, the analysis of prostitution enables a profound analysis of the social position of women and a whole range of social issues with a strong discriminatory gender aspect.

Key Words: Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes/Yugoslavia, prostitution, working class, social position, Sexually Transmitted Disease

Female political participation in the Upper Adriatic area: Women's Rights, Borders, and Nation-Building in the aftermath of the Great War

The battle for the contested Upper Adriatic area gripped the minds not just of men, but also of women, who increasingly claimed a role in the political arena. In the sequence of events which followed the dissolution of the Austro-Hungarian Empire, the border cities of Fiume/Rijeka and Sušak remained contested territories, despite being integrated, respectively, into the Kingdom of Italy (1924) and the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes (1923).

While in many countries of the post-Habsburg area, female suffrage was allowed after the WWI, political participation brought women into the street, claiming rights and space in the public arena. It was inevitable that their requests intersected with the process of nation building as well as the new call to mass political engagement. In Fiume and Sušak women became visible from the very aftermath of the war, claiming their role in the new national states, being the Kingdom of Italy or the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes.

This presentation will focus on pro-Yugoslav women's associations in both Fiume and Sušak, looking at women's political engagement, their presence on the local press and the networks they belonged to. Moreover, in order to understand the entanglement between women's political participation and national narratives, it will look at the presence of the Upper Adriatic national and political questions in the women's magazines *Jugoslavenska žena* and *Ženska misao*, published in Croatia in the post-war years, contextualizing it into the complex entanglement between national movements and claims for women's rights.

By drawing on both Italian and Croatian sources, the presentation will address the following questions: What was the relation between the Yugoslav, on one hand, and later the Croatian national idea, on the other, and the battle for women's engagement in a contested territory? To what extent the women's movements at the center (in Zagreb or Belgrade) diverged from those in the North-Western periphery of the country and beyond? How did gender and class issues entangle with national(ist) claims? How was the narrative on emancipation reframed within the Yugoslav society on the national and local level? How did the pro-Yugoslav women associations in Fiume/Sušak position themselves in relation to other women's movements in the region and in Europe?

This paper is an output of the ERC project EIRENE (Post-war Transitions in Gendered Perspective: the Case of the North Eastern Adriatic Region).

Key Words: Women's press, Upper Adriatic, nation building, enfranchisement, Italy, Yugoslavia

Političko učešće žena na području Severnog Jadrana: ženska prava, granice i izgradnja nacija (*nation-building*) u periodu nakon Velikog rata

Borba za sporno područje Severnog Jadrana okupirala je umove ne samo muškaraca već i žena, koje su u sve većoj meri zahtevale da imaju ulogu u političkoj areni. U nizu događaja koji su usledili nakon raspada Austrougarskog carstva, pogranični gradovi Rijeka i Sušak ostali su sporne teritorije, uprkos tome što su bili pripojeni Kraljevini Italiji (1924) odnosno Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca (1923).

Dok su u mnogim zemljama u posthabzbuškoj oblasti žene imale/stele pravo glasa nakon Prvog svetskog rata, politički aktivizam ih je izveo na ulice, zahtevajući prava i prostor u javnoj areni. Njihovi zahtevi neizbežno su se ukrštali sa procesom izgradnje nacije (*nation-building*), kao i sa novim pozivima na masovni politički angažman. U Rijeci i Sušku žene su postale vidljive neposredno nakon rata, zahtevajući da imaju ulogu u novim nacionalnim državama, bilo da je reč o Kraljevini Italiji ili Kraljevini SHS.

U fokusu ovog izlaganja biće projugoslovenski orijentisana ženska udruženja, kako u Rijeci tako i u Sišku, uz uvide o političkom angažmanu žena, njihovom prisustvu u lokalnoj štampi, te mrežama kojima su pripadale. Pored toga, u cilju razumevanja preplitanja političkog učešća žena i nacionalnih narativa, istraživanje će se osvrnuti na prisustvo severnojadranskih nacionalnih i političkih pitanja u ženskim časopisima *Jugoslavenska žena* i *Ženska misao*, objavljivanim u Hrvatskoj tokom posleratnih godina, posmatrajući ih u kontekstu složenih preplitanja nacionalnih pokreta, s jedne, i zahteva za pravima žena, s druge strane.

Oslanjajući se i na italijanske i na hrvatske izvore, izlaganje će razmotriti sledeća pitanja: Kakva je bila veza između najpre jugoslovenske, a potom hrvatske nacionalne ideje i borbe za uključivanje žena na spornoj teritoriji? Do koje mere se ženski pokret u centru (Zagrebu ili Beogradu) razlikovao od onih na severozapadnoj periferiji države i drugde? Kako su se rodna i klasna pitanja preplitala sa nacionalnim/nacionalističkim težnjama? Na koji način je preoblikovan narativ o emancipaciji unutar jugoslovenskog društva, na državnom i lokalnom nivou? Kako su se projugoslovenski orijentisana ženska udruženja pozicionirala naspram drugih ženskih pokreta u regiji i Evropi?

Izlaganje je rezultat projekta Evropskog istraživačkog saveta EIRENE (Posleratne tranzicije u rodnoj perspektivi: slučaj regije Severozapadnog Jadrana).

Ključne reči: ženska štampa, Severni Jadran, izgradnja nacije (*nation-building*), Italija, Jugoslavija

Епистемолошке перспективе академског феминизма *Женској њокреџи*

Међу бројним питањима која су привлачила пажњу сарадница *Женској њокреџи* била је и фигура научнице, њена позиција у друштву и академском дискурсу, односно иницијативе и прегнуће да се научни рад жена афирмише, али и артикулише са нових позиција. Ову праксу је сарадничка мрежа часописа реализовала на неколико планова: (а) промоцијом научних успеха жена, (б) полемичким реакцијама на стереотипне представе о научницама, (в) утемељивањем научног дискурса о родњеног знања и идеје специфичног женског знања и (г) развијањем алтернативних образовних пракси, односно стратегија ширења феминистичког знања.

У реферату ће се анализирати репрезентативни корпус текстова који можемо посматрати као прилог заснивању академског феминизма. Стручњакиње из различитих области, правних наука, историографије, социологије, антропологије, библиотекарства, филозофије, медицинских наука, педагогије (итд.), својим прилозима у часопису доприносиле су не само идеји просвећивања женске читалачке публике или задовољавању интелектуалне радозналости високообразованих читатељских кругова, већ су борбено ступиле у дискурзивну арену своје епохе, изазивајући доминантно знање путем којег се легитимише доминација патријархата. Тај интердисциплинарни корпус текстова осведочава напоре ауторки да опонирају мериторном знању које се ширило са универзитетских катедри и њихових микроинституција у јавној сфери у којима је женама било ограничено деловање. Утемељујући се у домаћој и у интернационалној критичкој заједници, или пак темељно промишљајући њена искуства, ауторке су осветљавале маргинализовано знање обликовано из женске перспективе. Истраживања овог тока су била усмерена ка *стварању знања*, спорадично и уз рефлексiju самог процеса, чија је основна претпоставка огољавање механизма конструкције родних политика обликованих са маскулистичких позиција. Нарочита пажња у реферату ће бити посвећена иницијативи стварања феминистичке епистемологије која је имплицитно уписана у текстове који чине интерпретативни корпус. Указаће се на блискост обликовања феминистичких спознаја у часопису *Женски њокреџи* и идеје специфичног женског знања са два велика (доцнија) критичка епистемолошка правца, „феминистичким емпиризмом“ и „феминистичком теоријом стајалишта“. Предочиће се и стратегије феминистичке методологије које су конципирале и примењивале сараднице часописа (одбацавање вредносне неутралности, „поглед одоздо“, ангажовано еманципаторско истраживање које проистиче из активности и проблематике женског покрета,

трансформација и освешћивање као циљ производње знања утемељене на акцијском деловању). Такође, указаће се и на ограничења која су била инхерентна феминистичкој епистемологији и методологији академског дискурса *Женској њокреџи*. Она се понајпре огледају у пренебрегавању адресирања разлике, односно искуства различитих и раслојених група жена које је, у крајњем исходу, водило ка стварању асиметричног знања у академском феминизму између два светска рата у југословенској култури.

Кључне речи: академски дискурс, феминистичка епистемологија, ангажовано еманципаторско знање

Žarka SVIRČEV

Institute for Literature and Art
Belgrade

Epistemological perspectives of the academic feminism of the *Women's Movement*

Among the numerous issues that attracted the attention of the associates of the *Women's Movement* magazine was the figure of the women scientist, her position in society, and academic discourse. The magazine articulated initiatives and efforts to affirm women's scientific work, but also to shape it from new perspectives. This practice realized on several levels: (a) promoting women's scientific achievements, (b) polemical reactions to stereotypical notions of women scientists, (c) establishing a scientific discourse and ideas of specific women's knowledge, and (d) developing alternative educational practice, that is, a strategy for spreading feminist knowledge.

The paper will analyze a representative corpus of texts that one can view as a contribution to the founding of academic feminism. Experts from various fields (legal sciences, historiography, sociology, anthropology, librarianship, philosophy, medical sciences, pedagogy, etc.) contributed to the idea of enlightening the female readership or satisfying the intellectual curiosity of highly educated readers. Moreover, they entered to the discursive arena of their epoch, challenging the dominant knowledge that legitimizes the patriarchy domination. This interdisciplinary corpus of texts testifies to the authors' efforts to oppose the creditable knowledge that spread from university departments and their micro-institutions in the public sphere in which women were limited in their activities. By establishing themselves in the domestic and international critical community or by thoroughly reflecting on its experiences, the authors shed light on marginalized knowledge shaped from a woman's perspective. The research of this course was focused on the creation of knowledge, sporadically with a reflection of the process itself, whose fundamental premise is to expose the mechanisms of construction of gender policies shaped from masculine positions.

I will direct particular attention towards the initiative of creating a feminist epistemology that has implicitly inscribed in the texts that make up the interpretive corpus. The closeness of shaping feminist knowledge in the *Women's Movement* magazine and the idea of specific women's knowledge with two (later) critical epistemological directions, "feminist empiricism" and "feminist standpoint *theory*" will be pointed out. I will also present strategies of feminist methodology conceived and applied by the magazine's associates: a rejection of value neutrality, bottom-up approaches, engaged emancipatory research arising from the activities and issues of the women's movement, transformation as a goal of knowledge production based on action. Additionally, I will depict the limitations that were inherent to feminist epistemology and the methodology

of the academic discourse of the *Women's Movement*. They reflect in the neglect of addressing differences, the experiences of different and stratified groups of women, which led to the creation of asymmetric knowledge in academic feminism between the two world wars in Yugoslav culture.

Key Words: academic discourse, feminist epistemology, engaged emancipatory knowledge

**Alojzija Štebi in njeno delo
v jugoslovanskem ženskem gibanju ter *Ženskem pokretu***

Alojzija Štebi je bila ena najpomembnejših slovenskih in jugoslovanskih feministk v medvojnem obdobju. V svojem prispevku na konferenci se bom osredotočila na njeno delovanje in razvoj teoretske misli v jugoslovanskem ženskem gibanju in *Ženskem pokretu*.

Alojzija Štebi je bila v medvojnem obdobju ena izmed redkih žensk, ki so v jugoslovanski državni upravi dosegle zelo visok položaj, intelektualka, ki je svoje delo (v socialni politiki) nadgradila s širšim angažmajem pri krojenju politike jugoslovanskega ženskega gibanja. Njeno delovanje najlažje strnemo v dva obdobja, prelomnico med obema pa predstavlja njena selitev v Beograd 1927. Do tedaj je v Ljubljani pomagala ustanovitvi številna ženska društva, sodelovala je v ljubljanski podružnici Narodne ženske zveze in pri številnih slovenskih ženskih časopisih, spisala je tudi nekaj brošur, kjer se je ukvarjala s teoretičnimi političnimi vprašanji. Kljub svojemu življenju v Ljubljani, pa je bila vključena tudi v jugoslovansko žensko gibanje. Njeno obiskovanje konferenc mednarodnega ženskega gibanja je pripomoglo k ustanovitvi društva *Ženski pokret* 1926 v Ljubljani. Po selitvi v Beograd je bila bolj odsotna v slovenskih ženskih društvih, postala pa je ena izmed urednic *Ženskega pokreta*, kjer je sicer objavljala svoje članke že pred tem. V svojem Beograjskem obdobju je nadgradila svoja teoretična izhodišča, ki jih razvija v kontekstu socialnega dela in materinstva, v tem smislu je vodila tudi dolgo diskusijo z Julko Hlapec Đorđević. Bila je tudi ena izmed avtoric reforme NŽŽ, ko se je ta reorganizirala na banovinske sekcije. V delu in pisanju A. Štebi je mogoče slediti številne, tudi teoretske, obrate in preko njenih objavljenih člankov v časopisu *Ženski pokret*, katere nameravam sistematično pregledati, bom tako ugotovila, kako se ob spremenjenem kontekstu spreminja njena feministična misel o udejstvovanju ženske v politiki, materinstvu in dobrodelnih društvih, učinkovitem vodenju jugoslovanskih krovnih ženskih organizacij etc.).

Ključne besede: feminizem, Jugoslavija, Slovenija, materinstvo, državljanstvo, ženske organizacije

**Alojzija Štebia and her work
in Yugoslav women's movement and *Ženski pokret***

Alojzija Štebi was one of the most important interwar Slovenian feminists but also one of the most active Yugoslav activists. In my presentation on the conference I will there for focus on her activities and development of her theoretical thoughts in Yugoslav feminist movement and her work at newspaper *Ženski pokret*.

Alojzija Štebi was in interwar period one among the few women which in Yugoslav state administration reached a very high position and intellectual which upgraded her work (especially in social policy) with large engagement in shaping the politics of Yugoslav women movement. Her activities can be resumed in two periods, the landmark for this division is her moving to Belgrade, the capital of the state in 1927. Till then she helped founded numerous Slovene women's associations, she was co-worker at Ljubljana branch of Yugoslav Women's Council and at numerous women's papers, she also published a few brochures on women's question which include also theoretical issues. In spite of her life in Ljubljana she also participated in Yugoslav women's movement. Her participation on numerous international conferences leads to the establishment of association *Ženski pokret* in Ljubljana in 1926. After her moving to Belgrade she was absent from Slovene associations and became one of the editors of *Ženski pokret*, where she published her articles also before (since 1922). In her Belgrade period she upgraded her theoretical points of view in the context of social question (social work and reform movement) and motherhood, in that last regard she had a long discussion with another prominent feminists Julko Hlapec Đorđević. She was among reformers of Yugoslav Women's Council which reorganized this organization on the basis of banovina's. In the work and writings of A. Štebi we can trace many (including theoretical) turning points and on the basis of systematically overviewing newsletter *Ženski pokret* we will there for discover how her feminist thought about women participation in politics, motherhood and charity, efficient leadership of women's organization changed with her changing her place of living (social networks, access to information).

Key Words: feminism, Yugoslavia, Slovenia, motherhood, citizenship, women's organisations

Analiza prezentacije i interpretacije prostitucije i prostituiranih žena u časopisu *Ženski pokret*

Tijekom nepuna dva desetljeća izlaženja časopisa *Ženski pokret* objavljeno je dvadeset i četiri članka koji (in)direktno razmatraju pitanje prostitucije i prostituiranih žena u Kraljevini Jugoslaviji te katkada iskustva o istome u inozemstvu. Članci nisu izlazili u kontinuitetu. Od 1920, godine kada je tiskan prvi broj ovog časopisa, do 1925, spomenuta tematika bila je više zastupljena u odnosu na naredni period u kojem se o prostituciji piše tek sporadično. Posljednji put o potonjem socijalnom fenomenu govori se u članku iz 1936. u kontekstu predstavljanja nacrtu zakona o suzbijanju spolnih bolesti. Autori ovih tekstova mahom su bile visokoobrazovane žene u različitim akademskim područjima koje su (ne)posredno pružale zdravstvenu, socijalnu i moralnu pomoć djevojkama i ženama uključenima u prostituciju. Oslanjajući se na njihova zapažanja iz svakodnevice ove populacije, doznalo se je da su neki od glavnih uzroka njihovog ulaska u taj proces bili vezani uz njihovo siromaštvo, odgojno zanemarivanje i nizak ili nikakav stupanj obrazovanja. Cilj izlaganja je (re)konstruirati strategije oblikovanja pozitivnih i negativnih etiketa o prostituciji i prostituiranim ženama. Pri tome se misli na analizu, s jedne strane idealizacije i moraliziranja ovih društvenih pojava, dok s druge, na njihovo sagledavanje s distancom uz dozu kritičizma.

Ključne reči: prostitucija, prostituirane žene, žene i karitativni rad, etiketiranje, kritička analiza diskursa

Analysis of the presentation and interpretation of prostitution and prostituted women in the journal *Ženski pokret*

During less than two decades of publishing the journal *Ženski pokret*, there were 24 published articles that directly addressed the issue of prostitution and prostituted women in the Kingdom of Yugoslavia, and sometimes abroad. Articles were not published continuously. Since 1920, when the first issue of this journal was printed, until 1925, the mentioned topic was more represented in relation to the next period in which prostitution is written about only sporadically. The latter social phenomenon was last discussed in the article from 1936 in the context of the presentation of a draft law on the control of sexually transmitted diseases. The authors of these texts were mostly highly educated women in various academic fields who (in)directly provided health, social and moral assistance to girls and women involved in prostitution. Relying on their observations from the everyday life of this population, it was found that some of the main reasons for their entry in this process were related to their poverty, neglectful parenting and low or no level of education. The aim of the presentation is to (re)construct strategies of shaping positive and negative labels about prostitution and prostituted women. This refers to the analysis, on the one hand, of idealizing and moralizing these social phenomena, while, on the other hand, of perceiving them from a distance with a dose of criticism.

Key Words: prostitution, prostituted women, women and caritative work, etiquetting, critical discourse analysis

Зорана СИМИЋ

Институт за књижевност и уметност
Београд

Zorana SIMIĆ

Institute for Literature and Art
Belgrade

**Катарина Богдановић и Милева Милојевић као уреднице
и сараднице југословенског феминистичког часописа *Женски покрет***

**Katarina Bogdanović and Mileva Milojević as Editors
and Contributors of *The Women's Movement Magazine*
(*Ženski pokret*, Yugoslavia, 1920–1938)**

Са изузетком првог, програмског броја, објављеног у априлу 1920. године, иза којег стоји Зорка Каснар, први и водећи југословенски феминистички часопис међуратног периода, *Женски покрет* (1920–1938), имао је укупно пет уредница. Док је власница часописа све време била Милица Дедијер, на уредничкој позицији смењивале су се Катарина Богдановић, Милева Б. Милојевић, Вера Јовановић, Алојзија Штеби и Даринка Стојановић. У фокусу овог истраживања јесу прве две међу њима: Катарина Богдановић, која је часопис уређивала од самог почетка, закључно с мајским бројем из 1921. године, као и Милева Милојевић, која је одмах потом преузела њену функцију, задржавши се на њој наредне три године, до маја 1924. Сходно томе, истраживање има за циљ да проникне у динамику карактеристичну за првих неколико година објављивања овог часописа, тј. у његову иницијалну и рану уредничку концепцију, те њену условљеност конкретним уредничким фигурама. Усредсређујући се на бројне константе и континуитете у уредничким политикама Катарине Богдановић и Милеве Милојевић, заснованим на императиву „просвећивања жене и заштите њених права“, али и лоцирајући места разлика (с посебним освртом на положај уметности, књижевности и књижевнокритичких прилога), истраживање у исто време, осим у уреднички, нуди увиде и у целокупан допринос ових двеју ауторки часопису *Женски покрет*, те тако, посредно, и историји југословенског феминизма, периодике и књижевности – допринос који је до данас махом остао недовољно препознат и испитан.

Кључне речи: Катарина Богдановић, Милева (Б) Милојевић, уредничка политика, феминистичка периодика, међуратни период у Југославији, књижевни прилози у периодици

With the exception of its first, programmatic issue, published in April of 1920 and edited by Zorka Kasnar, *Ženski pokret* i.e. *The Women's Movement* (1920–1938), the first and leading feminist journal in the interwar period in Yugoslavia, had a total of five editors, all of which were women. While its exclusive owner was Milica Dedijer, its editors were Katarina Bogdanović, Mileva B. Milojević, Vera Jovanović, Alojzija Štebi and Darinka Stojanović. This research is focused on the first two among them: Katarina Bogdanović, who edited this magazine since the very beginning until May issue of 1921, just as Mileva Milojević, who overtook her position at that moment, keeping it for the next three years, until May of 1924. The aim of this research, accordingly, is to explain the dynamics of the first several years of publishing this magazine, i.e. its initial and early editorial concept and the ways it was shaped by specific editorial figures. While both focusing on numerous constants and continuities in the editorial policies of Katarina Bogdanović and Mileva Milojević, policies based on the imperative of “educating women and protecting their rights”, and locating places of difference (with special reference to the position of art, literature and literary criticism), this research in the same time offers insights into the entire contribution of these two authors to *The Women's Movement* magazine and, therefore, to the history of Yugoslav feminism, periodicals and literature – the contribution which, to this day, has mostly remained insufficiently recognized and examined.

Key Words: Katarina Bogdanović, Mileva (B) Milojević, editorial policy, feminist periodicals, interwar period in Yugoslavia, literary contributions in periodicals

Differenzfeminismus:

**Утицај немачких феминисткиња Гертруде Бојмер и Хелене Ланг
на припаднице Женског покрета у Краљевини СХС/Југославији**

Гертруда Бојмер (Gertrud Bäumer) (1873–1954) била је учитељица, немачка боркиња за права жена, посланица Демократске партије Немачке и прва жена, саветница (Ministerialrätin) у Министарству унутрашњих послова Вајмарске републике. Бојмер је Хелен Ланге (Helene Lange) (1848–1930), учитељицу, председницу Удружења немачких учитељица (Allgemeiner Deutscher Lehrerinnenverein) и политичарку, упознала у Берлину 1898. године. Ове две жене сарађивале су и дружиле се врло интензивно до 1930. године, односно до смрти Хелен Ланге.

Бојмер и Ланге су сматрале да специфични женски квалитети подстичу социјални прогрес. Смањење смртности деце, алкохолизма и беде у свим земљама у којима су жене дошле до политичког изражаја, били су, према том гледишту, директна последица женске политичке акције. Бирачко право је, према Ланге, било средство за преобликовање односа међу половима унутар друштва. Родна разлика је на политичком нивоу постала покретач захтева за партиципацијом. Мушко заступништво односно мушко полагање права да заступају опште добро, било је, сходно томе, фикција – само је жена у потпуности могла да разуме све потребе и интересе свог пола и да га репрезентује у парламенту.

У прилогу анализирамо утицај који су ове две боркиње извршиле на југословенске феминисткиње, попут Алојзије Штеби и иних.

Кључне речи: Гертруда Бојмер, Хелен Ланг, Женски покрет, немачке феминисткиње, међуратни феминизам

Differenzfeminismus:

**Die deutschen Frauenrechtlerinnen Gertrude Bäumer und Helene Lange
und die Angehörigen der jugoslawischen Frauenbewegung**

Gertrud Bäumer (1873-1954), die „Anwältin aller Frauenfragen“, wie sie genannt wurde, absolvierte eine Ausbildung zur Volksschullehrerin. Als eine der ersten Frauen in Deutschland nahm Bäumer im Jahr 1898 an der Berliner Universität ein Studium auf, das sie mit einer Doktorarbeit abschloß. In Berlin lernte Bäumer die Pädagogin Helene Lange (1848-1930) kennen, die damals führende Persönlichkeit der deutschen bürgerlichen Frauenbewegung – ab 1893 war sie im Vorstand des Allgemeinen Deutschen Frauenvereins, danach im Vorstand des Bundes Deutscher Frauenvereine sowie Vorsitzende des Allgemeinen Deutschen Lehrerinnenvereins. Gertrud Bäumer wurde eine enge Mitarbeiterin und tatkräftige Stütze Helene Langes, bis zu ihrem Tod 1930. In der Zwischenkriegszeit war Bäumer Reichstagsabgeordnete für die Deutsche Demokratische Partei und gleichzeitig Ministerialrätin im Innenministerium der Weimarer Republik.

Die beiden Frauenrechtlerinnen vertraten die Meinung, dass durch „mütterliche Mission“ oder einen „weiblichen Kultureinfluss“ vor allem soziale Probleme, die im Gefolge der kapitalistischen Wirtschaftsentwicklung aufgetreten waren, beseitigt oder abgemildert werden sollten. Helene Lange schrieb, dass das weibliche Geschlecht „zur Mutterschaft bestimmt“ sei und dass diese Bestimmung die „physische und psychische Eigenart“ der Frauen bedinge. In dieser Hinsicht sei die Aufgabe der Frauenbewegung, diese Eigenart zu schützen und ihre freie Entfaltung überall dort zu gewährleisten, wo sie von Nutzen sei. Frauen müssten in anderer Weise als Männer an den „großen Kultursystemen“ beteiligt werden, um die „einseitig männlichen Schöpfungen“ mit ihren weiblich-mütterlichen Wertideen zu vervollkommen. Die Unterschiede zwischen den Geschlechtern wurden ebenfalls zum stärksten Argument für das Frauenwahlrecht – nur Frauen könnten das weibliche Geschlecht vertreten und damit die Männerpolitik ergänzen bzw. verändern.

Der Beitrag untersucht das Verhältnis zwischen deutschen Frauenrechtlerinnen und den Vertreterinnen der jugoslawischen bürgerlichen Frauenbewegung wie Alojzija Štebi und andere.

Schlüsselwörter: Differenzfeminismus, Frauenbewegung, das Königreich der Serben, Kroatien u Slowenen (SHS)/Jugoslawiens, Allgemeiner Deutscher Lehrerinnenverein, die weibliche Eigenart, die Männerpolitik

Записи у Женском покрету
о југословенском феминистичком искуству у три сцене

У досадашњем раду често сам користила часопис *Женски покрет* као полазиште за анализу и реконструкцију следа идеја, догађаја и биографија које данас можемо сматрати феминистичком историјом (искуством). Намера ми је да у овом раду, користећи ранија истраживања о југословенском феминизму (1920–1940), методом анализе дискурса одабраних текстова *Женског покрета* и других извора дам допринос реконструкцији феминистичких идеја и активности које су имале за циљ промену положаја жена у Краљевини СХС (Југославији). Одабрала сам да то урадим кроз три догађаја.

Први је полемика чланица Женског покрета и Женске странке (које су претходно изашле из Женског покрета и 1927. ушле у Народну Скупштину Краљевине СХС, предавши Петицију којом су тражиле право гласа за жене) у вези са начином деловања у јавној сфери. Други је прилог идеологији феминизма настао током снажних активности феминисткиња Алијансе женских покрета у Краљевини Југославији у периоду од 1933. до 1934. године за женско право гласа и против мера штедње које су значиле отпуштање жена и угрожавање њеног већ несигурног положаја. Трећи догађај је доношење Статута жена Алијансе Женских покрета Краљевине Југославије, документ који је тачно одређивао економски и социјални положај жена у Краљевини Југославији. Овај документ је био намењен Друштву народа, али је прво предат Међународној алијанси за женско право гласа на заседању у Цириху 1937. године. Стављање Статута жена на дневни ред Друштва народа обележиле су средином маја 1938. године жене у земљама чланицама Друштва народа као „Интернационалну Недељу Жена“, а Београђанке су то обележиле 14. маја 1938.

Циљ рада је да реконструишем делиће богатог и сасвим потиснутог југословенског феминистичког искуства насталог између два светска рата и тако укажем на феномен одсуства (прећуткивања, па и ниподаштавања) знања о сопственој феминистичкој баштини. Овај рад, као и друге радове о истој теми видимо као прилог борби против теза да су домети феминизма у Србији и шире резултат преливања из развијених демократија, а у корист оних ставова који потврђују да је овде почетком 20. века било вредних постигнућа.

Кључне речи: феминизам, Југославија, Статут жена, Женски покрет, Женска странка

The Women's Movement magazine
about the Yugoslav feminist experience in the three scenes

This chapter offers an overview of the feminist ideas, theories and activities in the Kingdom of SHS / Yugoslavia. For this analysis I rely on selected texts from the *Women's Movement* magazine (*Ženski pokret*) as well as on secondary literature and my own previous work. My goal is to reconstruct part of the history of the of the women's rights struggle in Yugoslavia and to point out the importance of the *Women's Movement* magazine for its reconstruction.

In the first section of this chapter I will I present the controversy between the members of the Alliance of Women's Movements and the Women's Party regarding the women's rights activities in the public sphere. In this case I will point out that the *Women's Movement* magazine was not an open platform for all feminist ideas and arguments.

The second section, which consists of three parts, is dedicated to the feminist theories and activities emerged during the strong activities for women's suffrage and against austerity measures (1932-1934). The third section is dedicated to the "Women's Statute" ("Statut žena"), the Alliance of Women's Movements document which presented that women had no legal capacity equal to that of a man, i.e. women faced considerable discrimination in work, society, and the family.

In the concluding section, I advocate the thesis that there was a significant legacy of the struggle for women's rights that was created by feminist organizations led by the Alliance of Women's Movements and that the accomplishments of the feminists were documented in the *Women's Movement* magazine. Therefore the *Women's Movement* magazine is an extraordinary source of the history of the feminism in Yugoslavia.

Key Words: feminism, Yugoslavia, Women's Movement, Women's Party, Women's Statute

Гордана СТОКИЋ СИМОНЧИЋ

Филолошки факултет
Универзитет у Београду

Анђела СТОШИЋ

Филолошки факултет
Универзитет у Београду

Библиотекарке – чланице Удружења универзитетски образованих жена Југославије

До Првог светског рата библиотеке у Србији нису запошљавале жене. Као куриозитет може се поменути да је знаменита Мага Магазиновић 1904. године била практиканткиња у Народној библиотеци у Београду, али је ангажовање жена (у великом проценту факултетски образованих) постало релативно редовна појава тек двадесетак година касније. Изгледа да се, међу свим тадашњим институцијама културе, библиотеке могу означити као најотворенији простор за еманципацију жена.

И Народна библиотека у Београду и Универзитетска библиотека добиле су прве државне чиновнике женског пола у трећој деценији 20. века, док је у Библиотеци Општине града Београда (1928) од оснивања управник била (и дуги низ година остала) једна жена. Када је 1931. основано Друштво југословенских библиотекара – ДЈБ, жене су биле не само његови утемељивачи него су чиниле половину укупног чланства, и то захваљујући понајвише њиховој бројности у Секцији Београд.

Удружење универзитетски образованих жена Југославије, основано крајем 1927, било је у организационом смислу модел, а по својој суштини упоришна тачка за најактивније чланице ДЈБ. Идеје равноправности полова – једнако право на образовање, радни однос и јавно деловање, родитељство и наслеђивање – биле су, експлицитно или имплицитно, покретачка снага Љубице Марковић, Милице Војиновић, Данице Јанковић, Радмиле Чолаковић, Надежде Петровић, Људмиле Михаиловић, Босе Петровић, Јелице Маричић, Радмиле Беговић.

У овом раду начињен је покушај да се издвоје личности које су својим деловањем утицале на развој библиотекарске професије у Србији између два светска рата, а истовремено биле чланице Удружење универзитетски образованих жена Југославије. Нарочито се у виду имају Љ. Марковић и М. Војиновић, данас готово заборављене иницијаторке организовања и најактивније чланице ДЈБ, које су у њега преносиле своје искуство из УУОЖ. Готово да нема извештаја о раду Секције Београд без неколико редова о учинку „госпођице Марковић“ – ауторке дела *Почеци феминизма у Србији и Војводини*, и „госпођице Војиновић“ која долази на место председнице те секције 1939. године. Изложбе и предавања у Павиљону „Цвијета Зузорић“, предавања на радију, Изложба књига женских писаца у Дубровнику на Међународном конгресу Женског савеза 1936, као и допринос изради једног од највећих издавачких

подухвата Удружења – библиографији књига чији су аутори жене Југославије (*Библиографија књига женских писаца у Југославији*) – само су неки од резултата рада припадница библиотекарске струке у овом удружењу.

За разлику од Данице Јанковић, чланице обе асоцијације, која је изградила међународну репутацију етномузиколога па сходно томе добила заслужено место у објављеним публикацијама различитог типа, радне биографије других „библиотекарки“ у УУОЖ или не постоје или се читају из *in memoriam*-а. Српско библиотекарство нема ни један приручник типа *ко је ко* нити интегрални историјат професије у 20. веку, те се при обради културно-историјских тема каква је *Библиотекарке – чланице Удружења универзитетски образованих жена Југославије* нужно креће од архивских истраживања. За потребе овог рада коришћени су Архива Друштва југословенских библиотекара 1931–1940, која се чува у Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“ у Београду, фонд Удружења универзитетски образованих жена – Београд, који се налази у Историјском архиву Београда, истоимени фонд у Архиву Југославије, објављени радови о ДЈБ и УУОЖ, те један број текстова неопходних за разумевање друштвено-историјског контекста.

Кључне речи: Удружење универзитетски образованих жена, Друштво југословенских библиотекара, библиотекарке, Милица Војиновић, Љубица Марковић, *Почеци феминизма у Србији и Војводини*, Србија, 1919–1941.

Gordana STOKIĆ SIMONČIĆ

Faculty of Philology
University of Belgrade

Anđela STOŠIĆ

Faculty of Philology
University of Belgrade

Female librarians - members of the Association of university-educated women in Yugoslavia

Until the First World War, women were not among employees of Serbian libraries. As a curiosity, it can be mentioned that the famous Maga Magazinović was an intern at the National Library in Belgrade in 1904, but the engagement of women (in a large percentage university-educated) became a relatively regular phenomenon only twenty years later. It seems that, among all the cultural institutions of that time, libraries can be marked as the most open space for women's emancipation.

Both the National Library and the University Library in Belgrade got the first female employees in the third decade of the 20th century. The manager of the Belgrade Municipality Library, since its foundation 1928, has been a woman (and remained for many years). When The Yugoslav Library Association (YLA) was founded in 1931, women were not only its founders, but also made up half of the total membership, mostly thanks to their number in the Belgrade Section.

The Association of University-Educated Women in Yugoslavia, founded at the end of 1927, was, in organizational terms, a model, and in its essence, a stronghold for the most active members of the YLA. The ideas of gender equality – equal right to education, employment and public action, parenthood and inheritance – were, explicitly or implicitly, the driving force for Ljubica Marković, Milica Vojinović, Danica Janković, Radmila Čolaković, Nadežda Petrović, Ljudmila Mihailović, Bosa Petrović, Jelica Maričić, Radmila Begović.

In this paper, an attempt is made to single out persons whose activities influenced the development of the library profession in Serbia between the two world wars, and, at the same time, were members of the Association of University Educated Women of Yugoslavia. Especially in is the case with Lj. Marković and M. Vojinović, today almost forgotten initiators of the organization of the YLA, and its most active members, who passed on their experience from The Association of University Educated Women. There are almost no reports on the work of the Belgrade Section without a few lines about the performance of “Miss Marković” - the author of *The Beginnings of Feminism in Serbia and Vojvodina*, and “Miss Vojinović” who became president of the section in 1939. Exhibitions and lectures in the Art Pavilion “Cvijeta Zuzorić”, lectures on the radio, successful Exhibition of Books by Yugoslav Female Authors in Dubrovnik (1936), as well as contribution to one of the largest publishing endeavors of the Association - Bibliography of Books by Female Authors in Yugoslavia – are some of the contributions of the library professionals to the Association.

Unlike Danica Janković, a member of both associations, who has built an international reputation as an ethnomusicologist and accordingly received a well-deserved place in published publications of various types, work biographies of other female library workers in Association of University Educated Women either do not exist or exist only in form of In memoriam. Serbian librarianship does not have a single publication of the type “who is who” or the integral history of the profession in the 20th century, and when dealing with cultural and historical topics such as *Female Librarians - Members of the Association of University-Educated Women of Yugoslavia*, it necessarily starts from archival research. For the purposes of this work, it was used: the Archives of the Yugoslav Library Association 1931-1940, which is kept in the University Library “Svetozar Marković” in Belgrade, The Association of University Educated Women – Belgrade fund, located at the Historical Archives of Belgrade, the eponymous fund in the Archives of Yugoslavia, published works on both mentioned associations, and a number of texts necessary for understanding the socio-historical context.

Key Words: Yugoslav Association of University Women, Yugoslav Library Association, female librarians, Milica Vojinović, Ljubica Marković, *The Beginnings of Feminism in Serbia and Vojvodina*, Serbia, 1919–1941

Политике женског активизма у часопису *Женски покрет*

Питање разноврсних политика деловања и активности групе жена у Србији и у Краљевини СХС на основу анализе текстова у часопису *Женски покрет* током првих година његовог излажења централна је тема овог рада. Делаше (*Agency*), активизам и женске организације дуго су у фокусу женске и родне историје. Одвојено или у комбинацији, представљали су важан аналитички оквир за тумачење живота жена, њиховог искуства и културе. Међутим, уочено је да је најзначајнији допринос *концепција делаша* то што је увођењем појма *џрвенсџива џраксе* у интерпретацији историјске промене и континуитета омогућен приступ теоретизацији женске историје. Усмерење на анализу отпора, изазова друштвеним нормама и политичким односима моћи омогућило је истраживања у којима су жене активни чиниоци оних облика моћи који их потенцијално одређују. Зато је значајно да се приликом анализе политичког активизма у часопису *Женски покрет* истраже политички и друштвени услови у којима се обликују и испостављају јавности политички захтеви жена. Друга група питања односи се на начине њиховог деловања посредством часописа с обзиром на то да су (и) жене у исто време објекат и активан чинилац оних облика моћи која их одређује (нпр. политика југословенства, родна политика, припадност одређеном друштвеном слоју), али и чинилац који доводи у питање неке сегменте те моћи (захтеви за променом односно, феминизам).

Кључне речи: политички активизам, женске организације, женска и родна историја

Policies of Women's activism in magazine *Ženski pokret* (Women's movement)

The issue of various policies and activities of a group of women in Serbia and the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes based on the analysis of texts in the *Zenski pokret* magazine (Women's Movement) during the first years of its publication is the central topic of this paper. Agency, activism and women's organizations have long been the focus of women's and gender history. Separately or in combination, they provided an important analytical framework for interpreting women's lives, experiences and cultures. However, it has been noticed that the most significant contribution of the concept of agency is that the introduction of the term of the primacy of practice in the interpretation of historical change and continuity enables access to the theorizing of women's history. Focusing on the analysis of resistance, challenges to social norms and political power relations has enabled research in which women are active factors in those forms of power that potentially determine them. That is why it is important that during the analysis of political activism in the *Zenski pokret* magazine, the political and social conditions in which women's political demands are shaped and exposed to the public are researched. The second group of questions refers to the ways in which they operate through magazines, given that women are at the same time the object and active factor of those forms of power that determine them (eg. Yugoslav politics, gender politics, belonging to a certain social class), but also a factor that calls into question some segments of that power (demands for change, that is, feminism).

Key words: political activism, women's organizations, women's and gender history

О самохраним мајкама и ванбрачној деци у часопису *Женски њокрејш*

Већ у првим месецима од оснивања *Женској њокрејша*, чланице окупљене око часописа изненада су изгубиле сарадницу и пријатељицу – Ружицу Стојановић. Седми број часописа потпуно је посвећен самоубиству трудне Ружице и њеној вези с Младеном Берићем, који није желео да призна дете и ступи у обећани брак. Тај трагични догађај је подстакао расправе у часопису о слободној љубави и сексуалним односима пре брака, праву на прекидање трудноће, двоструком моралу за мушкарце и жене. Чињеница да Ружица Стојановић није одлучила да буде самохрана мајка или да абортира, већ је извршила самоубиство, намеће питање какав је био положај самохраних мајки и какав је живот чекао како њих тако и њихову ванбрачну децу.

Женски њокрејш се током свих деветнаест година излагања бавио питањем самохраних мајки и ванбрачне деце у Краљевини СХС/Југославији, али и у другим европским земљама. Писали су се првенствено чланци који критикују правну норму и захтевају измену закона у погледу признавања детета, доказивања и истраживања очинства, поделе финансијске и сваке друге одговорности над дететом, као и измене наследног права, које је искључивало ванбрачну децу. Говорећи о закону, међутим, ауторке текстова су често откривале и лични став о проблему, а целокупни контекст часописа такође доста говори о томе како се гледало на трудноћу ван брака. Наиме, упркос начелној борби за побољшање права самохраних мајки и ванбрачне деце, на странама *Женској њокрејша* су често истицани идеал брака и конзервативан став о материнству из којих се може прочитати осуда за све оне који су се оглушили о морална правила патријархалног друштва.

Кључне речи: материнство, ванбрачна деца, самохрана мајка, брак

On Single Mothers and Children Born out of Wedlock in the *Women's Movement* magazine

Within only few months from its founding, members of the *Women's movement* magazine suddenly lost a colleague and friend—Ružica Stojanović. The 7th issue of the magazine was entirely devoted to the suicide of then pregnant Ružica and to her relationship with Mladen Berić, who did not want to acknowledge the paternity, nor to marry Ružica. Discussions published in the journal were sparked by this tragic event and concerned the free love and premarital sex, abortion rights, double moral standards for men and women etc. The fact that Ružica Stojanović did not decide to become a single mother, nor to abort the pregnancy, and committed suicide instead, leads us to the questions of the social status of single mothers, and that of prospects of both mothers and children.

During the 19 years of its publication, the *Women's Movement* magazine treated the question of single mothers and children born out of wedlock in Serbia, Croatia and Slovenia, and also in other European countries. Of primary interest were the articles criticizing legal norm and demanding changes in law regarding the acknowledgement of paternity, proof and investigation of paternity, sharing the financial and every other responsibility for the child, as well as hereditary law, which did not recognize children born out of wedlock. However, in writing on the law, the authors frequently expressed their personal opinion on the matter, while the broader context of the magazine tells us a great deal about the perception of premarital pregnancy. Namely, despite alleged fight for rights of single mothers and children born out of wedlock, the authors of *Women's movement* magazine often insisted on the idea of marriage and took a conservative stance towards maternity which subtly revealed judgment of those who broke the rules of patriarchal society.

Key Words: maternity, children born out of wedlock, single mother, marriage

Приказ процеса еманципације жена кроз анализу економских тема у часопису *Женски њокреј*

Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, одмах по свом оснивању 1918. године, морала се, попут остатка Европе, суочити са разарајућим последицама Првог светског рата, али и са напорима који су пратили процесе изградње нове државе и њених институција. Међутим, крај Великог рата био је почетак трансформације друштва, али и положаја жене у ширем европском и међународном контексту. Такве промене су изузетно повољно утицале на наставак и интензивирање процеса еманципације жена на простору југословенске државе које можемо пратити од краја 19. века.

Бројна послератна женска удружења и њихова гласила у Краљевини Југославији у јавном дискурсу потенцирају врло разноврсне теме из области политике, друштва, уметности, културе, али и економије. У том смислу, часопис *Женски њокреј*, као један од најзначајнијих женских листова присутних у медијском простору Краљевине Југославије кроз готово читав међуратни период, представља одличан извор за проучавање еманципаторских процеса у ширем контексту значајних друштвено-политичких процеса и промена. Измењене економске околности у новом послератном друштву, а са тим у вези и кључна промена односа жене и рада, односно његовог измештања из кућа у фабрике, утицале су на отварање бројних и разноврсних економских тема које су постале предмет интересовања из женске перспективе. Могућност привређивања, поред добробити, суочила је жену са низом проблема, од социјалних до емоционалних, навела на све веће размишљање о могућности побољшања свог економског положаја, као и на повећано интересовање за различите економске феномене.

Циљ овог истраживања је да се кроз анализу доминантних економских тема и начина њихове презентације у часопису прикажу улога и позиција жене у југословенском друштву и породици из њене властите перспективе. Такође, њиме се жели указати на проблеме, препреке и даље тежње са којима се жене суочавају у оквиру еманципаторског процеса у самој Краљевини, али и на глобалном нивоу. Један од циљева истраживања је и да се покаже на који начин су у часопису представљене анализе актуелних економских појава.

Квалитативним и квантитативним методама настојаће се утврдити заступљеност економских тема у часопису у најширем смислу, а затим у оквиру њих утврдити релевантне уже тематске целине које ће даље бити подробније анализирани.

Добијеним резултатима анализе наведених тема у часопису *Женски њокреј*, као и увиђањем значаја незаобилазног економског аспекта, омогућава се потпуније разумевање процеса женске еманципације. Осим тога, улога донетих закључака је немерљива с обзиром на то да се захваљујући њима отвара још једна значајна перспектива за разумевање измењених економских околности као последице Првог светског рата. Извори у којима преовладава економска тематика, коришћени током овог истраживања, могу покренути бројна друга истраживачка питања и тако представљати важан наративни извор за економске историчаре, чија се улога често неправедно изоставља.

Кључне речи: рад, еманципација, економске теме, Краљевина Југославија

**Review of the women's emancipation processes through
the analysis of economic topics in the journal *Women's Movement***

Immediately after its founding in 1918, The Kingdom of Serbs, Croats, and Slovenes, like the rest of Europe, had to face the devastating consequences of the First World War, but also the endeavors that followed the state-building processes. Nevertheless, the end of the Great War was the dawn of the transformation of society, but the position of women in the broader European and international context also. Such changes had a tremendously favorable effect on the continuation and strengthening of the women's emancipation processes in the area of the Yugoslav state, which roots traced primarily to the end of the 19th century.

Numerous post-war women's associations and their media in the Kingdom of Yugoslavia, in public discourse, emphasized very diverse topics in the field of politics, society, art, culture, but also the economy. In that sense, the magazine *Women's Movement*, as one of the most significant women's magazines present in the media environment of the Kingdom of Yugoslavia for almost the entire interwar period, is an excellent source for studying emancipatory processes in the broader context of significant socio-political processes and changes. The changed economic circumstances in the new post-war society, and with that related crucial transformation of the relationship between women and work, and its transition from houses to factories, brought up several and diverse economic topics that became a matter of interest from a woman's perspective. The possibility of earning a living, besides all the benefits, has confronted women with many issues, from social to emotional ones, leading them to contemplate more and more about the possibility of improving their economic position, but also increased their interest in various economic phenomena.

The objective of this research is to present the role and status of women in Yugoslav society and family from her perspective while analyzing dominant economic topics and the ways of their presentation in the journal. As well, this research will indicate the issues, obstacles, and further aspirations that women face within the emancipatory process in the Kingdom itself, but also on a global level. One of the goals is also to present the interpretations of the current economic phenomena analysis in the journal.

Using qualitative and quantitative methods will strive to identify the representation of economic topics in the journal generally, and then within them in distinguishing relevant narrower thematic units that will further be analyzed more detailed.

The obtained results of the analysis of the mentioned topic in the magazine *Women's Movement* and the distinguishing of the importance of the inevitable economic aspect

enable a complete understanding of the women's emancipation process. Besides, the role of the conclusions is immeasurable during the fact that they open up another essential perspective for understanding the changed economic circumstances as an aftermath of the First World War. Sources in which economic themes predominate, used during this research, can raise several other research questions and thus represent a critical narrative source for economic historians whose role is often unfairly omitted.

Key Words: work, emancipation, economic topics, Kingdom of Yugoslavia

**Жива жена, жена у покрету:
Ксенија Атанасијевић о Еурипидовим јунакињама**

Сарадница и активисткиња *Женској њокреџи* Ксенија Атанасијевић (1894–1981), прва жена доктор наука на Универзитету у Београду (1922) и прва жена доцент у Краљевини СХС (1923), у последњих 20-ак година је добила заслужену пажњу у философским и феминистичким круговима и уопште у српској култури, а њено читање античке философије је добило драгоцјена представљања у академској јавности. Мало је, међутим, познат њен чланак под називом „Жене у Еурипидовим трагедијама“ објављен у *Женском њокреџу* (јануар и фебруар 1924, стр. 1–12). Овај чланак се, заједно са чланком „Жене у Есхиловим и Софокловим трагедијама“ објављеном у исто вријеме у часопису *Мисао* (16. фебруар 1924), појавио неколико мјесеци након сада познате студије „О емпанципацији жена код Платона“ (*Женски њокреџ*, октобар 1923). Оба чланка су до данас, из разумљивих разлога, остали у сијенци студије о Платону.

Текст „Жене у Еурипидовим трагедијама“ нема претензију да буде значајнији допринос научној критици Еурипида. Управо је релевантно да је Ксенија Атанасијевић написала овакав чланак за хетерогено читалаштво *Женској њокреџи*, а не за академски миље. Која је намјена овог чланка у контексту улоге феминистичке периодике за артикулацију феминистичког покрета, и које је мјесто овог чланка у оквирима ауторкиног етичког утемељења за феминистички активизам? – ово су питања која желимо покренути.

И најприје, фокус саопштења стављам на оно што сматрам највреднијим у изабраном чланку: Ксенија Атанасијевић указује на то да је Еурипид отворио простор женама да буду „поворка живих, природних жена“. Иако су митске фигуре и плод фикције, Еурипидове јунакиње на извјестан начин нису ограничене бивајући социјални конструкти (данашњим језиком речено) – оне су „стварна“ људска бића у смислу да им је дат *чиџав* спектар људског искуства.

Кључне ријечи: Ксенија Атанасијевић (1894–1981), Еурипид (V в. пр. Хр.), женски ликови

**Woman alive, woman in movement:
Ksenija Atanasijević on Euripides' female characters**

A contributor and an activist of *Female movement* Ksenija Atanasijević (1894–1981), the first woman to hold a PhD (in philosophy) at University of Belgrade (1922) and the first docent in the Kingdom of Serbs, Croates and Slovenes (1923), in the last cca 20 years received well-deserved attention in philosophical and feminist circles and in Serbian culture in general, while her reading of ancient philosophy recently obtained valuable presentations in the academic community. What remained little known is her article titled „Women in Euripides' tragedies“, published in the magazine *Female movement* (January and February 1924, pp. 1–12). This article together with another one „Women in the tragedies of Aeschylus and Sophocles“, published in the same time in the magazine *Misao / Thought* (16th of February 1924), came out just few months after the recognized study „On emancipation of women in Plato“ (*Female movement*, October 1923). These two articles, for understandable reasons, remained overshadowed by the study on Plato.

„Women in Euripides' tragedies“ does not attempt to be a significant contribution to the Euripidean criticism. As a matter of fact, it is relevant that Ksenija Atanasijević wrote this article for the heterogenous readership of *Female movement*, and not for the academic milieu. What is the purpose of the article in the context of the role of feminist journals for the articulation of feminist movement, and what is the place of this article in terms of the author's ethical foundation for her feminist activism? – These are the questions to discuss.

Most of all, this presentation focuses on what I find the most valuable point of the chosen article: Ksenija Atanasijević calls attention to the fact that Euripides opened up the space in his plays for women to be „a procession of live, natural women“. Even though mythical figures and fictional characters, Euripides' female characters are, in a way, not limited being social constructs (to use the modern language) – they are „real“ human beings in the sense that they are given the *whole* spectrum of the human experience.

Key Words: Ksenija Atanasijević (1894–1981), Euripides (V BC), female characters

БИОГРАФИЈЕ

Станислава Бараћ (Зрењанин, 1977), виша научна сарадница Института за књижевност и уметност у Београду. Диломирала је, магистрирала и докторирала на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Од 2004. године запослена у ИКУМ-у, где је ангажована на пројекту специјализованом за проучавање (књижевне) периодике, којим од 2016. године и руководи. Организовала је три научна скупа, у сарадњи (*Часопис Руски архив 1928–1937 и култура руске емиграције у Краљевини СХС/Југославији*, са Весном Матовић, и *Часописи за децу: југословенско наслеђе 1918–1991*, са Тијаном Тропин) и самостално (*Часопис Жена данас*). Ауторка је две монографије (*Авангардна Мисао*, 2008; *Феминистичка конјрајавност*, 2015) и четрдесет научних студија.

Stanislava Barać (1977), Senior Research Associate at the Institute for Literature and Arts, Belgrade, and the coordinator of the department *Periodicals in the History of Serbian Literature and Culture*. She has completed her graduate and postgraduate studies (MS and PhD) at the Faculty of Philology, University of Belgrade. Organizer of the conferences: *The Magazine Žena danas (Woman Today) 1936-1940* (2015), *The magazine Russian Archive (1928-1937) and the Culture of Russian Emigration in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes/Yugoslavia* (2015, with Vesna Matović), and *Children's Magazines: Yugoslav Heritage 1918-1919* (2017, with Tijana Tropin). She has authored two monographs (*The Avant-garde Thought*, 2008, and *Feminist Counter-public. The Genre of Female Portraiture in Serbian Periodicals 1920-1941*, 2015), and over forty scientific articles.

Маргарета Башарагин одбранила је докторску дисертацију „Интеракција рода, језика и културе у формирању идентитета ученица осмог разреда основне школе у процесу двојезичне наставе у Војводини“ (2017) на Центру за родне студије, АЦИМСИ, Универзитет у Новом Саду, под менторством професорке емерите др Свенке Савић. Завршила је основне и мастер студије немачког језика и књижевности на Филозофском факултету, Универзитета у Новом Саду. У оквиру Erasmus Mundus Sigma Agile пројекта провела је годину дана на Центру за трансдисциплинарне студије рода на Хумболтовом Универзитету у Берлину, Немачка (школска 2015/16. година). Потписује више научних радова објављених у домаћим и међународним часописима у којима тематизује проблематику рода и језика у штампаним и говореним материјалима, интеграцију родне равноправности у образовни процес и примену анализе дискурса у интердисциплинарном пољу родних студија. Повереница је Удружења „Женске студије и истраживања“ у Суботици.

Margareta Bašaragin has PhD in Gender Studies. She defended her doctoral thesis “The interaction of gender, language and culture in the identity formation of female students in the eighth grade of primary school in the process of bilingual education in” (2017) at the Center for Gender Studies, ACIMSI, University of Novi Sad, Serbia. She

also has the master degree in German Philology, Faculty of Philosophy, UNS. Within Erasmus Mundus Sigma Agile project she spent academic year 2015/16 at the Center for transdisciplinary Gender Studies at the Humboldt University in Berlin, Germany. Margareta Bašaragin published a number of scientific papers with the main foci on gender and language in various written and spoken materials, integration of gender equality in educational process and application of discourse analysis in interdisciplinary field of gender studies. Margareta Bašaragin is the representative of Civil Society “Women’s Studies and Research” in Subotica (Serbia).

Barbara Blasin, граfiчка дизајнерка, дипломирала је 2002. (MA) Studij dizajna Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu. Svoj profesionalni rad započinje kao fotografkinja u časopisu *Arkzin* 1997. Bavi se dizajnom i fotografijom, te je surađivala na raznim interdisciplinarnim i istraživačkim projektima. Izlagala je samostalno i na mnogim grupnim domaćim i međunarodnim izložbama. Dobitnica je nagrade Hrvatske sekcije AICA-e (International Association of Art Critics) na „Zagrebačkom salonu“ 2008. i 2011. godine. Autorica je istraživačkog projekta „Ženski vodič kroz Zagreb“ (2004–2006) i knjige koja je 2006. ušla u nominaciju za nacionalnu nagradu „Kiklop“ u znanstveno popularnoj kategoriji. Članica je Centra za ženske studije i ULUPUH-a. Živi i radi u Zagrebu.

Barbara Blasin is graphic designer and she has earned her MA at the Graphic department of the Design Studies – Faculty of Architecture, University of Zagreb, in 2002. She works as graphic designer and deals with photography, and she was collaborating on many interdisciplinary and research projects. She held a number of her own and group exhibitions in Croatia and abroad. Blasin has received the Special award of the International jury at the 46th Zagreb Art Salon in 2011, and the Award of the AICA Croatia-AICA International at Zagreb Salon in 2008 and 2011. She was the author of the research project „Women’s Guide through Zagreb“ (2004-2006), and coauthor of the book with the same name which was nominated for the literary award Kiklop, for popular science, in 2006. Barbara Blasin is a member of the ULUPUH and she lives and works in Zagreb.

Нађа Бобичић је књижевна критичарка и социјалистичка феминисткиња. Основне и мастер студије завршила је на Катедри за општу књижевност и теорију књижевности Филолошког факултета у Београду. Потом је завршила мастер студије културе и рода на Факултету политичких наука у Београду, на коме тренутно ради докторску дисертацију као истраживачица на научноистраживачком пројекту *Родна равнојравност и култура ираћанској сшаишуса* и сарадница Центра за женске студије. Током мастер и докторских студија на Факултету политичких наука користила је стипендију „Жарана Папић“ РЖФ. Претходно је похађала једногодишњи додипломски програм женских студија, као и школу квир студија у Београду. Од тада је била ангажована као предавачица на оба

програма. Била је чланица организационог одбора научне конференције *Феминизам и левица* на Филозофском факултету БУ 2019. Пише књижевну критику на више књижевних портала и медија у регији (најчешће на Booksa.hr и у *Полиџикином* културном додатку), а са групом „Побуњене читатељке“ уређује портал за књижевну критику Bookvica.net. Уредила је зборник *Рајн из гечје њер-сјекџиве* (2018) и темат часописа *Genero* (бр. 21) посвећен феминистичким читањима Елене Феранте (2017). У Дому културе Студентски град држи Радионицу креативног читања и критичког писања, која је заокружена објављивањем приручника за креативно читање и критичко писање *Кришикуј!* (Бобичић 2019).

Nada Bobičić is a literary critic and a socialist feminist. She has earned her BA and MA degrees in History of Literature and Literary Theory from the University of Belgrade Faculty of Philology. After that, she has graduated with a second MA in Culture and Gender Studies from the University of Belgrade Faculty of Political Science. She is currently pursuing her PhD as a junior researcher in the research project *Gender Equality and the Culture of Civic Status* and an associate of the Centre for Women's Studies. She has received “Žarana Papić” scholarships from RWFund for her MA and PhD studies at the Faculty of Political Science. She had previously attended a one-year undergraduate programme in Women's Studies and a seminar on Queer Studies in Belgrade. Since then, she has been engaged as a lecturer in both programmes. She was a member of the Organizational Committee of the scientific conference *Feminism and the Left*, held at the University of Belgrade Faculty of Philosophy in 2019. She regularly writes literary reviews for numerous literary portals and the media in the post-Yugoslav region (most notably Booksa.hr and *Politika's* culture supplement). Together with the group 'Rebel Readers' she is editing a portal for literary reviews Bookvica.net. She has edited a volume of essays *War from Children's Perspective* (2018), and a special issue of journal *Genero* whose topic was feminist reading of Elena Ferrante (21/2017). She is running a workshop on 'creative reading and critical writing' at the Cultural Centre Studentski grad, which was rounded off with the publication of a manual for creative reading and critical writing *Criticize!* (Bobičić 2019).

Dubravka Brunčić (Osijek, 1974) izvanredna je profesorica na Odsjeku za hrvatski jezik i književnost Filozofskoga fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Sudjelovala je u projektu izdavanja *Hrvatske književne enciklopedije* (gl. ur. V. Visković, 2010–12). Objavila je knjigu *Zamišljena obitelj: o rodu i naciji u pjesništvu hrvatskoga romantizma* (Osijek, 2018). Priredila je pretisak i prijepis knjige *Život biskupa Mandića* A. Filipovića Heldentalskog (Osijek/Đakovo, 2007), izdanje *Pjesmi* J. Brlić (Vinkovci / Slavonski Brod, 2010) i izdanje *Vitija* S. Marjanovića (Vinkovci / Slavonski Brod, 2010). Objavljuje znanstvene i stručne radove u hrvatskim i inozemnim publikacijama.

Dubravka Brunčić (Osijek, 1974) is Associate Professor at the Department of Croatian Language and Literature, Faculty of Humanities and Social Sciences, Josip Juraj

Strossmayer University of Osijek. She collaborated on the publishing project *Hrvatska književna enciklopedija* (Croatian Literary Encyclopedia, main. ed. V. Visković, 2010–12). She published the book *Zamišljena obitelj: o rodu i naciji u pjesništvu hrvatskoga romantizma* (*Imaginary Family: On Gender and Nation in the Poetry of Croatian Romanticism*, Osijek, 2018) and prepared a reprint and transcript of A. Filipović Heldentalski's book *Život biskupa Mandića* (*The Life of Bishop Mandić*, Osijek / Đakovo, 2007), the edition of J. Brlić's *Pjesme* (*Poems*, Vinkovci / Slavonski Brod, 2010) and the edition of S. Marjanović's *Vitije* (*Poems*, Vinkovci / Slavonski Brod, 2010). She publishes scholarly and professional papers in Croatian and foreign publications.

Миња Бујаковић је мастер студенткиња на програму Матилда – Женска и родна историја на Централноевропском универзитету. Основне и мастер студије завршила је на Филолошком факултету у Београду. Области истраживања којима се бави обухватају историју политичког активизма комунисткиња, као и историју активизма жена у склопу Независних (Револуционарних) синдиката у Краљевини Југославији. Њено тренутно истраживање фокусирано је на историју женског активизма и организовања у склопу Црвене Синдикалне Интернационале – Профинтерне.

Minja Bujaković is a MA student in Women's and Gender History, Central European University, Budapest, Hungary. She has obtained her BA and MA degrees at the Faculty of Philology, University of Belgrade. Her research focuses on the history of communist women's political activism, as well as the history of women's activism within Independent Trade Unions in the Kingdom of Yugoslavia. Currently she is researching the history of women's activism and organizing within Red International of Labor Unions (RILU/ Profintern).

Соња Веселиновић (Нови Сад, 1981) завршила је основне студије на Одсеку за компаративну књижевност са теоријом књижевности на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду 2005. године. На истом Одсеку је магистрирала 2009. године („Функционално двојство преводилачке и песничке поетике у делу Ивана В. Лалића“) и докторирала 2014. године на тему „Рецепција модерног англо-америчког песништва у српској књижевности друге половине XX века“. Од 2009. године запослена је на Одсеку за компаративну књижевност са теоријом књижевности Филозофског факултета у Новом Саду као асистент, а 2016. године изабрана је у звање доцента. Учествовала је на Републичким пројектима 148006А „Историјско-теоријски речник компаратистичке терминологије код Срба“ (2006–2010) и 178005 „Аспекти идентитета и њихово обликовање у српској књижевности“ (2010–). Такође, била је учесник међународног пројекта „Network Media and Memoria in South-Eastern Europe“ у организацији Универзитета у Констанцу и DAAD (2011–2013), као и билатералног пројекта са Словенијом „Словеначки и српски студентски покрети 1968 – авангардне праксе у

теорији и књижевности” (2018–2019). Објавила је књиге *Преводилачка поетика Ивана В. Лалића* (Академска књига, Нови Сад, 2012), *Рецепција, канон, циљна култура* (Академска књига, 2018), као и бројне студије.

Sonja Veselinović (Novi Sad, 1981) graduated from the Department of Comparative Literature with Literary Theory at the Faculty of Philosophy, the University of Novi Sad in 2005. At the same Department, she finished her magister thesis in 2009 (Functional Relationship Between Ivan V. Lalic's Poetics Proper and His Poetics of Translation) and received her Ph.D. in 2014 (Reception of modern Anglo-American poetry in the Serbian literature of the second half of the 20th century). From 2009, she is employed at the Department of Comparative Literature with Literary Theory at the Faculty of Philosophy in Novi Sad as a junior lecturer and in 2016 she has been appointed assistant professor. She participated in two scientific projects funded by the Serbian Ministry of Education, Science and Technological Development: “Historical and theoretical dictionary of comparatist terminology in the Serbian culture” (2006-2010) and “Aspects of identity and their figuration in the Serbian literature” (2010-). She was a part of the international project “Network Media and Memoria in South-Eastern Europe” funded by the University of Konstanz and DAAD (2011-2013), as well as the bilateral project “Slovenian and Serbian student movements of 1968: Avant-garde practices in theory and literature”. S. Veselinović published *Преводилачка поетика Ивана В. Лалића* (2012), *Рецепција, канон, циљна култура* (2018), and also numerous papers and articles.

Лела Вујошевић (Београд, 1966) дипломирала је социологију на Филозофском факултету у Београду. Учествовала је у бројним истраживачким пројектима и научним скуповима у земљи и иностранству. Објавила је неколико десетина научних, стручних и публицистичких текстова из области социологије, феминизма, историографије, универзитетске проблематике и културологије. Живи у Крагујевцу и ради на Универзитету у Крагујевцу. Активна је у културном и јавном животу Крагујевца и у другим градовима, нарочито ангажманом у електронским и штампаним медијима (*Свјетлост*, *Крагујевачке новине*, *Рејублика*, *Нови маџазин* и др). Сарађује са бројним женским НВО у Србији у едукативним и истраживачким пројектима и активна је чланица женске НВО „Коло српских сестара – Крагујевац“.

Lela Vujošević was born in Belgrade, in 1966. She graduated in sociology at the Faculty of Philosophy in Belgrade. She has participated in numerous research projects and scientific conferences in the country and abroad. She has published a few dozen scientific, professional and journalistic texts in the field of sociology, feminism, historiography, university issues and cultural studies. He lives in Kragujevac and works at the University of Kragujevac. She is active in the cultural and public life of Kragujevac and in other cities, especially through her involvement in electronic and print media.

Исидора Грубачки је докторанткиња на Централноевропском универзитету, где пише докторску тезу о историји феминизма у међуратној Југославији. Након дипломирања на студијама опште књижевности на Универзитету у Београду, мастерирала је на Универзитету уметности у Београду и затим на Централноевропском универзитету у Будимпешти. Учествовала је на конференцијама у Будимпешти, Пули и Болоњи, и објавила текстове „Comunism, Left Feminism and Generations in the 1930s: the Case of Yugoslavia” (у књизи *Gender, Generations, and Communism in Central and Eastern Europe and Beyond*, ур. Anna Artwińska и Agnieszka Mrozik, Routledge 2020), „The Emergence of the Yugoslav Interwar Liberal Feminist Movement and The Little Entente of Women: An Entangled History Approach (1919–1924)” (у часопису *Feminist Encounters, A Journal of Critical Studies in Culture and Politics*, guest editors Maria Bucur and Krassimira Daskalova. September 2020).

Isidora Grubački is a doctoral candidate in Comparative History at Central European University, Budapest, where she is researching the history of feminism in interwar Yugoslavia. After graduating from Comparative Literature at the University of Belgrade, she did her MA studies at the University of Arts, Belgrade and CEU, Budapest. She presented at conferences in Budapest, Pula, and Bologna, and published texts “Comunism, Left Feminism and Generations in the 1930s: the Case of Yugoslavia” in *Gender, Generations, and Communism in Central and Eastern Europe and Beyond*, ed. Anna Artwińska and Agnieszka Mrozik, Routledge 2020, and “The Emergence of the Yugoslav Interwar Liberal Feminist Movement and The Little Entente of Women: An Entangled History Approach (1919–1924),” in *Feminist Encounters, A Journal of Critical Studies in Culture and Politics*, 2020).

Стефан Гужвица је докторанд на Универзитету у Регензбургу, где пише о Балканској комунистичкој федерацији. Његова мастер теза, одбрањена на Централноевропском универзитету 2018. године, објављена је као књига под називом *Before Tito: The Communist Party of Yugoslavia during the Great Purge, 1936-1940*, а издање на српскохрватском језику објавиће загребачка Srednja Europa у септембру 2020. године. Сарадник је регионалних портала Novi plamen, Bilten, Lupiga и Faktograf.

Stefan Gužvica is a doctoral student at the University of Regensburg, where he is currently writing about the Balkan Communist Federation. His master's thesis, defended at the Central European University in 2018, has been published as a book titled *Before Tito: The Communist Party of Yugoslavia during the Great Purge, 1936-1940*, and its edition in Serbo-Croatian will be published by Srednja Europa from Zagreb in September 2020. He is a contributor to several regional portals, such as Novi plamen, Bilten, Lupiga, and Faktograf.

Ивана Дејановић (Београд, 1993) докторанткиња је на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Основне студије је завршила на Катедри за оријен-

талистику (Турски језик, књижевност и култура). Мастер студије завршила је 2017. године одбраном мастер рада на тему „Основно образовање у Османском царству”. Добитница је стипендије Фонда за младе таленте – Доситеја за академску годину 2015/16, а Филолошки факултет уручио јој је похвалницу за изванредан успех у академском образовању. Стипендисткиња је Министарства просвете, науке и технолошког развоја и ангажована на пројекту *Књиженство – теорија и историја женске књижевности на српском језику до 1915. године*. Бави се проучавањем српско-турских књижевних веза, женске књижевности и женске и феминистичке периодике у Османском царству.

Ivana Dejanovic (Belgrade, 1993) is a PhD Candidate at the Faculty of Philology, University of Belgrade. She obtained her BA at the Department of Oriental Studies, Department of Turkish Language, Literature and Culture. In 2017, she defended her master thesis - “Elementary Education in the Ottoman Empire”. She was awarded the Scholarship for Young Talents - Dositeja for the academic year 2015/16, and the Faculty of Philology honored her for her outstanding academic achievement. She is a scholarship holder of the Ministry of Education, Science and Technological Development and a member of the project team *Knjiženstvo – Theory and History of Women’s Writing in Serbian until 1915*. Areas of her interest include Serbian-Turkish literary liaisons, female literature and feminine and feminist periodicals of the Ottoman Empire.

Зорана Ђукић уписала је основне академске студије на Филолошком факултету у Београду 2011. године, на Катедри за румунски језик, књижевност и културу. Са просечном оценом 9,39 дипломирала је 2015. године, након чега уписује мастер академске студије на истом факултету. За време студија почиње да се бави превођењем, држањем часова страних језика и лектуром. Учествовала је у припреми резимеа монографије посвећене румунском позоришту у Војводини, аутора Димитрија Микље („U.T.A.R.V.S. la 20 de ani“ , 2015. године), као и на пројекту превођења антологије савремене румунске прозе *Поноћни воз*, која је објављена 2017. под покровитељством румунске издавачке куће „Libertatea“ из Панчева. У оквиру пројекта Студентског парламента Филолошког факултета под називом „Студенти студентима“, 2016. године држала је наставу из шпанског језика на Филозофском факултету у Београду у трајању од два семестра. Том приликом стечено искуство употребила је за израду мастер рада на тему „Интеркултуралност као мотивациони фактор у учењу страних језика“, који је успешно одбранила 2017. године са оценом 10. Исте године уписује докторске академске студије, модул Култура. Од тада се активно бави проучавањем српско-румунских културних односа и питањем румунске националне мањине у Србији, са посебним освртом на положај и права жена, те би у том смеру желела и да настави своја испитивања. Крајем 2018. године у часопису ЛИК („Часопис за литературу и културу“), у издању Андрићевог института из Андрићграда, објављује и свој први научни рад под називом „Историјске и митолошке представе о вампирима

у контексту популарне културе“ у коме обрађује етнолошке елементе заједничке српском и румунском народу. Од априла 2019. године у статусу стипендисткиње Министарства просвете, науке и технолошког развоја сарађује на пројекту *Књиженство – теорија и историја женске књижевности на српском језику до 1915. године* на Филолошком факултету у Београду. Учешће на поменутом пројекту у великој мери подстиче и обликује њена истраживања у области феминистичке мисли, књижевности, периодике и положаја жена припадница националних мањина у Србији током протеклих неколико деценија (конкретно румунске националне мањине), што уједно представља и главну идеју њене докторске дисертације. Као сарадница на пројекту редовно посећује скупове, семинаре и конференције посвећене доприносу жена у науци, уметности и култури, међу којима се посебно издваја учешће на семинару у организацији Етнографског института САНУ одржаном у новембру 2019. године, под називом „Научнице у друштву“.

Zorana Đukić enrolled at the Faculty of Philology in Belgrade, Department of Romanian Language, Literature and Culture in 2011. With an average grade of 9.39, she graduated in 2015, after which she enrolled in Master programme at the same faculty. During her studies, she started translating, teaching foreign languages and proofreading. She participated in the preparation and revision of the monography dedicated to Romanian theater in Vojvodina, by Dimitrije Miklja („UTARVS la 20 de ani“, 2015), as well as in the project of translating the anthology of contemporary Romanian prose „Ponoćni voz“, published in 2017 by Romanian publishing house „Libertatea“ from Pančevo. In project organized by Student Parliament of the Faculty of Philology called „Students to Students“, in 2016 she taught Spanish at the Faculty of Philosophy in Belgrade for two semesters. On that occasion, she used gained experience to finish her master’s thesis entitled „Interculturality as a motivating factor in learning foreign languages“, successfully defended in 2017 with a 10 grade. In the same year she enrolled in doctoral academic studies, module Culture. Since then, she has been actively studying Serbian- Romanian cultural relations and the issue of the Romanian national minority in Serbia, with special reference to women’s position and rights, and she would like to continue her research in that direction. At the end of 2018, in the magazine „LIK“ („Journal of Literature and Culture“), published by Andrić Institute from Andrićgrad, she published her first scientific paper entitled „Historical and mythological images of vampires in the context of popular culture“ in which she deals with ethnological elements common to Serbian and Romanian people. Since April 2019, as a scholarship student of the Ministry of Education, Science and Technological Development, she has been collaborating on the project „Knjiženstvo – theory and history of women’s writing in Serbian until 1915“ at the Faculty of Philology in Belgrade. Participation in this project greatly encourages and shapes her research in the field of feminist thought, literature, periodicals and the women’s position in national minorities in Serbia over the past few decades (specifically the Romanian national minority), which is also the main idea of her doctoral dissertation. As a collaborator on the project, she regularly

attends gatherings, seminars and conferences dedicated to the contribution of women in science, art and culture, including participation in the seminar organized by the Institute of Ethnography SASA held in November 2019, entitled „Naučnice u društvu“.

Жељка Јанковић је асистенткиња на Катедри за романистику Филолошког факултета Универзитета у Београду, где држи вежбе из француске књижевности 17. и 18. века. На матичној катедри је дипломирала (2011. године), одбранила мастер рад (2012), као и докторску дисертацију „Приступ делу госпође Де Лафајет из угла женских студија“ (2020). Добитница је преко 20 награда и признања из области језика и књижевности које су јој донеле и стручна усавршавања у иностранству (Француска, Белгија, Чешка, Кина, Румунија). Ауторка је једне двојезичне монографије и преко 20 радова у домаћим и међународним часописима и зборницима, у чијем фокусу се налазе француска класицистичка и савремена књижевност, студије рода, француско-српске књижевне и културне везе, стилистика. Од 2014. године чланица је пројекта *Књиженство – теорија и историја женске књижевности на српском језику до 1915. године*.

Željka Janković (Serbie, 1989) est assistante en littérature française (XVIIe-XVIIIe siècles) au Département d'études romanes de la Faculté de Philologie de Belgrade, où elle a également soutenu sa thèse de doctorat portant sur la relecture de l'œuvre de Madame de Lafayette à la lumière des études de genre. Elle est membre du projet « Knjizenstvo », abordant la littérature féminine serbe, au sein de sa faculté, ainsi que du projet ParcoLab (Université Toulouse Jean Jaurès-Université de Belgrade). Elle a remporté de nombreux prix littéraires et linguistiques grâce auxquels elle a eu l'occasion de profiter des séjours de recherche en France, Belgique, Roumanie, etc. Elle a participé à de nombreux colloques serbes et internationaux et a publié une vingtaine d'articles, une vingtaine de traductions et une monographie bilingue, portant essentiellement sur la littérature de langue française et la littérature comparée, les liens franco-serbes, les études de genre et la stylistique.

Кристина Јоргић Степановић (1990) основне и мастер студије историје завршила је на Филозофском факултету у Новом Саду. Докторске родне студије уписала је 2016. године при Асоцијацији центара за интердисциплинарне и мултидисциплинарне студије и истраживања Универзитета у Новом Саду, где израђује докторску дисертацију под називом *Пишање еманципације жена у Југославији (1918–1948)*. Звање кустоса-историчара стекла радећи у Спомен-парку *Крагујевачки октобар* (2016–2018), док је тренутно запослена у Заводу за заштиту споменика културе у Крагујевцу. Објављује радове из области женске историје, који тематски припадају питању еманципације и друштвено-политичког положаја жена у Југославији у XX веку. Ауторка је пројекта финансираног средствима Министарства културе и информисања *Суседи којих више нема: стварање Рома у Крагујевцу октобра 1941. године*, који се бави ромским жртвама Другог светског рата (реализован 2018).

Kristina Jorgić Stepanović (1990) completed Bachelor and Master Studies in History at the Faculty of Philosophy in Novi Sad. She enrolled Gender studies (Ph.D.) in 2016 at the Association of Centers for Interdisciplinary and Multidisciplinary Studies and Research at the University of Novi Sad, where she writes her doctoral dissertation *The Issue of Women's Emancipation in Yugoslavia (1918-1948)*. Vocation of a curator-historian she gained working in the Memorial Park *Kragujevački oktobar* (2016-2018) while she is currently employed at the Institute for the Protection of Cultural Monuments in Kragujevac. She publishes works in the field of women's history, which are thematically related to the issue of emancipation and socio-political position of women in Yugoslavia in the 20th century. She is the author of a project funded by the Ministry of Culture and Information *Neighbors Who Are Gone: Roma Suffering in Kragujevac in October 1941*, which deals with Roma victims of World War II (realized in 2018).

Marijana Kardum, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, asistentica/doktorand. Završila poslijediplomski studij Komparativne povijesti na Central European University u Budimpešti. Predavala BSC na Central European University u Budimpešti (2018./2019.). Diplomirana magistra edukacije hrvatskoga jezika i književnosti i diplomirana magistra povijesti (Filozofski fakultet u Zagrebu). Osnivačica i urednica časopisa *Jat: međunarodnoga časopisa studenata hrvatskoga jezika i književnosti*. Sudjelovala na međunarodnim znanstvenim konferencijama u Zagrebu, Skopju, Krakóvu, Przemysłu, Beogradu, Varšavi, Budimpešti, Parizu i Veneciji s radovima o intelektualnoj povijesti žena 20. stoljeća. Dobitnica Rektorove nagrade 2016./2017. i Nagrade za izvrsnost u studiju 2018. Uredila (s Andreom Feldman) knjigu Lydije Sklevicky *Žene i moć: geneza jednog interesa* (Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, Institut za etnologiju i folkloristiku, 2020). Trenutno u postupku objave: "Interwar Women's Movements from the Little Entente to Nationalism," poglavlje u: *Routledge Handbook of Balkan and Southeast European History*, urednici John R. Lampe i Ulf Brunnbauer, 2019/2020.

Marijana Kardum, Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Teaching/Research Assistant // PhD Student, Graduated in Comparative History at the Central European University, Budapest. Foreign Language Teacher (BSC languages) at Central European University (2018/2019). MA in Croatian Language and Literature; MA in History (Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb). Founder and Editor of *Jat: International Students' of Croatian Language and Literature Journal*. Received the Rector's Award in 2016/2017 and the Award of Excellence in Study in 2018. Participated at various international conferences in Zagreb, Skopje, Kraków, Przemysł, Warsaw, Belgrade, Budapest, Paris, and Venice with papers in intellectual history of women in the 20th century. Editor (with Andrea Feldman) of Lydia Sklevicky's book *Žene i moć: geneza jednog interesa* (Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, Institut za etnologiju i folkloristiku, 2020). Currently publishing: "Interwar Women's Movements from the Little Entente to Nationalism," in *Routledge Handbook of Balkan and Southeast European History*, John R. Lampe and Ulf Brunnbauer, eds., 2019/2020.

Ана Коларић је доценткиња на Катедри за општу књижевност и теорију књижевности Филолошког факултета Универзитета у Београду. Дипломирала је на Филолошком факултету Универзитета у Београду, а магистрирала на одсецима за студије рода на Централноевропском универзитету у Будимпешти и на Факултету за хуманистичке науке Универзитета у Утрехту. Године 2015. одбранила је докторску дисертацију „Род, књижевност и модерност у периодици с почетка 20. века: *Жена* (1911–1914) и *The Freewoman* (1911–1912)” на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Од 2011. учествује у раду пројекта *Књиженство – теорија и историја женске књижевности на српском језику до 1915. године*. Једна је од заменица главне уреднице *Књиженства, часописа за студије књижевности, рода и културе*. Области интересовања: студије књижевности, посебно модернизам, феминистичка теорија и критика, студије периодике, студије културе, феминистичка педагогија. Ауторка је монографије *Род, модерност и еманципација. Уредничке историје у часописима Жена (1911–1914) и The Freewoman (1911–1912)* (2017). Са Биљаном Дојчиновић, уредила је зборник *Феминистички часописи у Србији. Теорија, активизам и уметничке праксе у 1990-им и 2000-им* (2018).

Ana Kolaric is an assistant professor at the Department of Comparative Literature and Literary Theory, Faculty of Philology, University of Belgrade. She graduated from the Department of Comparative Literature and Literary Theory and obtained her joint master degree in Women's and Gender Studies in Europe from the Department of Gender Studies (CEU, Budapest), and the General Graduate Gender Programme (Faculty of Humanities, Utrecht University). In 2015, she obtained her PhD degree in the field of women's and feminist periodical studies and gender studies, at the Faculty of Philology, University of Belgrade. Since 2011 she has been working on the research project *Knjiženstvo – Theory and History of Women's Writing in Serbian until 1915*, and has been a member of the editorial board of *Knjiženstvo*, a Journal in Literature, Gender and Culture. Her research interests encompass literary studies, feminist theory and criticism, periodical studies, cultural studies, feminist pedagogy.

Јелена Лалатовић (Београд, 1994) завршила је основне и мастер студије на Катедри за општу књижевност и теорију књижевности на Филолошком факултету, одбранивши тезу под насловом „Женска страна рата: меморија и политика у роману *Равношјежа* и часопису *Profemina* ауторке и уреднице Светлане Слапшак“. Тренутно је на завршној години докторских студија на матичном факултету. Ауторка је више научних радова у области студија периодике, феминистичке књижевне критике и књижевности за децу и младе. У коауторству са Христином Цветинчанин Кнежевић објавила је *Приручник за уједно време родно осетљивој језика*. Чланица је Управног одбора Аутономног женског центра. Запослена је као истраживачица приправница у Институту за књижевност и уметност у Београду.

Jelena Lalatović (Belgrade, 1994) graduated from the Faculty of Philology in Belgrade at the Department of Comparative Literature and Literary Theory, having defended her master thesis entitled *Women's Side of War: Memory and Poetics in the Novel Ravnoteža and Journal ProFemina Written and Edited by Svetlana Slapšak*. She is currently in the last semester of PhD program at the Faculty. Her spheres of interest include periodical studies, feminist literary criticism and children's and adolescent literature. In co-authorship with Hristina Cvetinčanin Knežević she has published *the Handbook of gender-sensitive language*. Also, she is a member of the Steering Committee of the Autonomous Women's Center. She is currently employed as a research assistant at the Institute of Literature and Art in Belgrade.

Катарина Лончаревић дипломирала је филозофију на Филозофском факултету у Београду, магистрирала на Универзитету Rutgers (САД) и на Факултету политичких наука у Београду, на коме је одбранила и докторску дисертацију. Области истраживања: феминистичка филозофија, епистемологија, историја феминизма и феминистичких покрета, историја жена у филозофији, политичка теорија, феминистичка педагогија. Бави се и феминистичким издаваштвом и главна је уредница часописа за феминистичку теорију и студије културе *Genero*. Ради на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, где предаје предмете из области Студија рода. Руководитељка је програма Мастер академских студија политикологије – Студије рода и научно-истраживачког центра, Центра за студије рода и политике.

Katarina Lončarević is Assistant Professor of Gender Studies at Faculty of Political Science (University of Belgrade, Serbia). She holds diploma degree in Philosophy (Faculty of Philosophy, University of Belgrade), MA degree in Women's and Gender Studies (Rutgers, the State University of New Jersey, USA), MPhil degree in Political Science (Faculty of Political Science University of Belgrade), and PhD degree in Political Science (Faculty of Political Science University of Belgrade). Lončarević is the Coordinator of the MA Program in Gender Studies at the Faculty of Political Science (University of Belgrade) and director of the research center, Center for Gender and Politics (Faculty of Political Science, University of Belgrade). She is the editor-in-chief of *Genero: Journal of Feminist Theory and Cultural Studies*. Lončarević's research interests include gender studies, feminist theory, feminist philosophy, feminist pedagogies, and feminist periodical studies.

Ana Lovreković živi i radi u Zagrebu. Diplomirala je povijest i muzeologiju i upravljanje baštinom na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Članica je Centra za ženske studije, čiji je obrazovni program završila. Primarni istraživački interes joj je sindikalno organiziranje žena u međuratnom periodu. Kao članica Centra za ženske studije je sudjelovala na istraživačkim projektima Ženski antifašistički Zagreb i Organizirane žene na ljevici između dva rata, tijekom Drugog svjetskog rata te nakon

oslobođenja. Koautorica je izložbe *Ženski antifašistički Zagreb* (Zagreb, Rijeka, Split, Dubrovnik, Sarajevo). Prethodnih godina je sudjelovala na više konferencija i održala nekoliko stručnih predavanja. Članica je feminističkog kolektiva fAktiv i koordinatorka Platforme za reproduktivnu pravdu.

Ana Lovreković lives and works in Zagreb. She holds an MA in History and Museology and Heritage Management from the Faculty of Humanities and Social Studies of the University of Zagreb. She is a member of the Centre for Women's Studies in Zagreb, where she finished the educational program. Her personal areas of research include history of women's and feminist organizing, esp. history of women's labor activism during the Interwar period. As a member of the CWS she participated in research projects Women's Antifascist Zagreb and Organized women on the Left – periods between world wars, during the WWII and after the liberation. She is the co-author of the exhibition Women's Anti-Fascist Zagreb (Zagreb, Rijeka, Split, Dubrovnik, Sarajevo). In recent years, she has participated in many conferences and has held several guest lectures. She is a member of the feminist collective fAKTIV and coordinator of the Platform for Reproductive Justice.

Бојана Максимовић је докторанткиња и сарадница у настави на Групи за скандинавистику Филолошког факултета Универзитета у Београду, где је дипломирала и завршила мастер студије. Током основних студија, као стипендисткиња, паралелно је студирала у Норвешкој, где је завршила хуманистичку академију *Nansenskolen*. Учествовала је у више преводачких пројеката где је са норвешког језика преводила белетристику и документарну литературу. Посебне области интересовања и проучавања: старонордијска књижевност, религија и митологија, фолклористика, родне студије, популарна култура.

Bojana Maksimović is a PhD student and teaching assistant in the Scandinavian Department at the Faculty of Philology, University of Belgrade, where she graduated and completed her master's degree. During her undergraduate studies, as a scholarship student, she studied in Norway, where she graduated from The Nansen Humanistic Academy. She has participated in several translation projects where she has translated both fiction and non-fiction literature from Norwegian. Special areas of interest and study: Old Norse literature, religion and mythology, folkloristics, gender studies, popular culture.

Тијана Матијевић тренутно предаје постјугословенске језике и књижевности на Универзитетима *Марџин Лујер* у Халеу и *Фридрих Шилер* у Јени. Главна поља интересовања: књижевна левица, феминизам, југословенска и постјугословенска књижевност и култура. Објавила је књигу *Post-Yugoslav Film and Literature Production: An Alternative to Mainstream Political and Cultural Discourse* (2014) и једна је од уредница зборника *Schwimmen gegen den Strom? Diskurse weiblicher Autorschaft im postjugoslawischen Kontext* (2018). Докторска дисертација *From Post-Yugoslavia to the Female Continent: A Feminist Reading of Post-Yugoslav Literature* је у штампи.

Tijana Matijević teaches post-Yugoslav languages and literatures at the Martin Luther University Halle-Wittenberg and Friedrich Schiller University of Jena. She is interested in the literary left, feminism, and Yugoslav and post-Yugoslav literatures and cultures. Her book *Post-Yugoslav Film and Literature Production: An Alternative to Mainstream Political and Cultural Discourse* came out in 2014, and in 2018 she co-edited the volume *Schwimmen gegen den Strom? Diskurse weiblicher Autorschaft im postjugoslawischen Kontext*. Her PhD thesis *From Post-Yugoslavia to the Female Continent: A Feminist Reading of Post-Yugoslav Literature* is in press.

Јелена Милинковић (Београд, 1981). Научна сарадница на Институту за књижевност и уметност у Београду. Дипломирала је на Филолошком факултету у Београду на групи српска књижевност и језик са општом књижевношћу. На истом факултету је одбранила докторску тезу *Женска књижевност у часопису Мисао (1919–1937)*. Коауторка је књиге *Двадесет жена које су обележиле XX век у Србији* (2013). Једна је од уредница зборника *Нова реалност из сојствене собе, књижевно стваралаштво Милице Јанковић* (2015) и зборника *Да ли чистиће Јелену Димитријевић?* (2018). Чланица је редакције *Књиженство, часописа за студије књижевности, рода и културе*.

Jelena Milinković (Belgrade, 1981). Research Associate at the Institute for Literature and Arts, Belgrade (department *Periodicals in the History of Serbian Literature and Culture*). She has completed her graduate and postgraduate studies at the Faculty of Philology, University of Belgrade. She is the co-author of the book *Twenty Women That Marked the 20th Century in Serbia* (2013). She is one of the editors of the collection *New Reality from Her Own Room, the literary work of Milica Janković* (2015) and the collection *Do You Read Jelena Dimitrijević?* (2018). She is a member of the editorial board of *Knjiženstvo, a Journal in Literature, Gender and Culture*.

Дајана Милованов (Бечеј, 1993), тренутно је студенткиња треће године докторских студија на Одсеку за компаративну књижевност са теоријом књижевности на Филозофском факултету у Новом Саду. Бави се превођењем, књижевном критиком и теоријом. Објавила студију *Персефона и Аријел; женске фигури и културно памћење у поезији Силвије Плаџ* (2019), бројне радове и књижевне приказе.

Dajana Milovanov (Bečej, 1993). She is a third-year PhD student of Comparative Literature with Literary Theory at Faculty of Philosophy in Novi Sad. Her academic work includes translation, literary criticism and theory. She published the monography *Persephone and Ariel; female figures and the cultural memory in the poetry of Sylvia Plath* (2019) and numerous papers and book reviews.

Маша Милорадовић, библиотекар-саветник, Народна библиотека Србије. Рођена 1969. године у Београду. Студирала историју на Филозофском факултету, а дипломирала на Филолошком факултету у Београду, на Катедри за библиотекарство и информатику. Радила је као библиотекар у Историјском институту, БК Универзитету, Академији уметности, а од 2009. у Народној библиотеци Србије, у Одељењу посебних фондова.

Maša Miloradović, library adviser, National Library of Serbia. Born in 1969 in Belgrade. Studied history at the Faculty of Philosophy, and graduated from the Faculty of Philology, Library and Information Science department. Maša was a librarian at the Historical Institute, BK University, Arts Academy in Belgrade. Since 2009, she has been a librarian in the Special Collections department of the National Library of Serbia.

Валентина Миткова је доценткиња и лекторка на Филозофском факултету Универзитета „Св. Климент Охридски“ у Софији, на Одељењу за студије библиотекарства и информатике. Фокус истраживања је на бугарским ауторкама од последње четвртине 19. века до 1944. године и на бугарској женској штампи од 1890-их до 1940-их, са акцентом на преплитање феминистичких/еманципаторских идеја које је ширила женска штампа у европским друштвима. Чланица је уређивачког одбора часописа *ASPASIA. The International Yearbook of Central, Eastern and Southeastern European Women's and Gender History*. Чланица је бугарског Удружења универзитетски образованих жена. Ауторка је бројних приказа и критичких прилога (на енглеском и бугарском језику), објављених у разноврсним публикацијама. Преводи са енглеског на бугарски чланке и књиге из области историје књиге и историје жена и рода.

Valentina Mitkova is a Chief Assistant Professor and Lecturer in Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of Philosophy, Department of Library and Information Studies. Her research interests have been focused on Bulgarian women writers from the last quarter of the nineteenth century till the 1944 and on Bulgarian women's periodicals from the 1890s till the 1940s, with an accent on the entanglements of feminist/emancipatory ideas spreading through the women's press in European societies. Valentina Mitkova is a member of the Editorial board of *ASPASIA. The International Yearbook of Central, Eastern and Southeastern European Women's and Gender History* and a member of the Bulgarian Association of University Women. She is an author of book reviews and critical materials (both in English and Bulgarian) for various editions, as well a translator from English into Bulgarian of articles related to the history of the book and of books which focus is the history of women and gender.

Зорица Младеновић је ауторка, уметничка фотографкиња и докторандкиња Филолошког факултета. Ради на изради докторске дисертације која се бави проблемом наративног поступка у роману и филму „Сеобе“. По окончању основних

студија на Филолошком факултету, Одсек за општу књижевност са теоријом књижевност, 1996. године, радила је у Правно-пословној школи „9. мај“ у Београду као средњошколски професор књижевности и српског језика. Истовремено, радила је као преводилац и сарадник у *Полијихикиним* илустрованим издањима. У том периоду, укључује се у хуманитарни пројекат помоћи избеглима из Хрватске у Избегличком кампу у Петровцу на Млави и волонтира као уредник вести портала независног новинарства Академске информативне мреже (АИМ). 2000. године запошљава се у Министарству спољних послова, где 2002. године дипломира на Дипломатској академији. Као каријерни дипломата, 2011. године упућена је у Генерални конзулат у Франкфурту на Мајни у звању конзула. У току дипломатске службе у Немачкој, у склопу редовних активности, залаже се за промовисање српске културе и сарадње наших уметничких удружења и школа као и самосталних уметника са немачким институцијама. Такође, прати и подржава рад уметничких удружења у дијаспори. Држи предавања о српској историји и култури у „Малој школи ћирилице“ у Франкфурту на Мајни. По окончању мандата и повратку у Београд ради на изради визних споразума у Одељењу за визну политику Министарства спољних послова. Паралелно, наставља да се бави уметничком фотографијом са великим интересовањем за портрете. Излагала је у Београду у библиотеци Бранко Миљковић (самостална тематска изложба „Око и ватра“ 2018. године, посвећена обележавању годишњице рођења песника) и у Haus der Volksarbeit, градској установи у Франкфурту на Мајни (заједничка изложба „Farben Internacional“, 2019. године). Пише есеје, књижевне и филмске критике. Објављује приче и фотографије у књижевним часописима.

Zorica Mladenović is an author, art photographer and doctoral student of Literature. Her dissertation is based on the problem of narrative procedure in the novel and film “Migration”. After she graduated at the Faculty of Philology, the Department of Literature with Literary Theory in 1996, she taught literature and Serbian language at the Secondary school “9. May” in Belgrade. At the same time, she worked as a translator and journalist in Politika's illustrated editions. During that period, she volunteered in the Refugee Camp in Petrovac na Mlavi and in the Academic Information Network (AIM). In 2000 she started working in the Ministry of Foreign Affairs and after two years, she graduated at the Diplomatic Academy. As a career diplomat, she has worked till 2011 in the Consulate General of Republic of Serbia in Frankfurt am Main as a consul. During her diplomatic service in Germany, she supported the work of Serbian art associations in Germany. She also gave several lectures about Serbian history and culture at the “Small School of Cyrillic” in Frankfurt am Main. After the mission ended, she returned to Belgrade and besides working in the Ministry of Foreign Affairs, she continues to engage in art photography, with great interest in portraits. She had exhibitions in Belgrade at the “Branko Miljković” Library (Thematic exhibition “Oko i vatra” in 2018, dedicated to the anniversary of the poet Branko Miljković's birthday) and at the Haus der Volksarbeit, a city institution of Frankfurt am Main (joint exhi-

bition "Farben International" 2019). She writes stories and essays, literary and film reviews. Her photographs illustrate literary magazines.

Ida Ograjšek Gorenjak docentica je na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, gdje sudjeluje u izvođenju nastave preddiplomskog i diplomskog i studija povijesti te doktorskog studija Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Znanstvene napore usmjerila je ka razvijanju ženske, rodne i kulturne povijesti te povijesti obrazovanja. Njezina knjiga *Opasne iluzije. Rodni stereotipi u Kraljevini Jugoslaviji* obrađuje utjecaj rodnih stereotipa na političke i modernizacijske i nacionalne procese. Trenutno surađuje na dva projekta Hrvatske zaklade za znanost: *Tranzicija hrvatskih elita iz Habsburške monarhije u Jugoslavensku državu* (voditeljica prof.dr.sc. Iskra Iveljić) i *Moderne misleće žene: intelektualni razvoj žena u Hrvatskoj 20. stoljeća* (voditeljica prof.dr.sc. Andrea Feldman).

Ida Ograjšek Gorenjak is an assistant professor (docent) at History Department of the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb, where she teaches obligatory courses on Modern History and non-obligatory courses on Gender History for undergraduate and graduate and PhD students. Her research interests and publications focus on gender history, history of education and cultural history. In her book *Dangerous illusions. Gender stereotypes in the Kingdom of Yugoslavia* she analyzes the impact of gender stereotypes on political and modernization process and construction of national identities. She currently participates at two projects funded by Croatian Science Foundation: *The Transition Of Croatian Elites From The Habsburg Monarchy To The Yugoslav State* (principal investigator Iskra Iveljić) and *Modern Women Thinkers: Intellectual Development of Women in the 20th Century Croatia* (principal investigator Andrea Feldman).

Ивана Пантелић запослена је као научна сарадница у Институту за савремену историју у Београду. Докторску дисертацију, „Јованка Броз и српска јавност од 1952. до 2013. године“, одбранила је на Одељењу за историју Филозофског факултета Универзитета у Београду, где је завршила и основне студије. Магистрала је на Интердисциплинарној катедри социо-културне антропологије на Филозофском факултету у Београду. Бави се проучавањем историје рода, а посебно процесима еманципације жена током 20. века. Самостално је објавила монографије *Партизанке као грађанке – друштвена еманципација партизанки у Србији 1945–1953* и *Уједињене и њихове другарице Југославије, Јованка Броз и српска јавност 1952–2013*. Као коауторка са Данилом Шаренцем објавила је монографију *Две половине сећања: партизански дневници као извор за историју Другој светској рат*. Била је уредница и коауторка, са колегицама Љубинком Шкодрић и Јеленом Милинковић, књиге *Двадесет жена које су обележиле 20. век у Србији*. Научне радове на тему еманципације жена објављује у релевантним домаћим и иностраним часописима.

Ivana Pantelic is an associated researcher at the Institute for Contemporary History in Belgrade. She has BA degree in History and MA degree Social Anthropology and PhD degree in History at Faculty of Philosophy, University of Belgrade. Her field of research is social history, especially women emancipation in Serbia and Yugoslavia. Pantelic is author of the book on social emancipation of female partisans in post-war Yugoslavia, and co-author of books about diaries from the Second World War and book about twenty most important women in 20. century Serbian history.

Ana Rajković diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Nakon završenog studija radila je kao profesorica u nekoliko slavonskobrodskih osnovnih i srednjih škola. Trenutno pohađa poslijediplomski studij Moderne i suvremene hrvatske povijesti u europskom i svjetskom kontekstu na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Objavljivala je u domaćim znanstvenim časopisima i zbornicima (*Scrinia Slavonica, Historijski zbornik, Časopis za suvremenu povijest, Glasnik arhiva Slavonije i Baranje, Politička misao, Treća, 1914. Prva godina rata u Trojedinj Kraljevini i Austro-Ugarskoj Monarhiji, Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch, Brak, zakon i intimno građanstvo u povijesnoj i suvremenoj perspektivi – zbornik 14. znanstvenog skupa Dani Marije Jurić Zagorke*, itd.), te u međunarodnim publikacijama kao što su *Südosteuropäischer Hefte* (Berlin, 2015) i *Social Democracy and State Foundation* (Bonn, 2019). Suautorica je studije *Povijest neostvarenih mogućnosti. Socijaldemokracija i nastanak Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (1918–1921)*. Usavršavala se na međunarodnim seminarima, poput onoga o Holokaustu u Yad Vashemu (Izrael, 2012). Izlagala je na domaćim i međunarodnim znanstvenim konferencijama (Osijek, Zagreb, Pula, Rijeka, Sarajevo, Beograd, Limerick, itd.). Održala je brojna javna predavanja, aktivno sudjelujući u manifestacijama kao što je festival povijesti KlioFest. Uže znanstveno područje interesa joj je socijalna i rodna povijest između dva svjetska rata. Od 2019. godine radi na Hrvatskom institutu za povijest – Podružnici za povijest Slavonije, Srijema i Baranje.

Ana Rajković graduated from The Faculty of Philosophy in Osijek. She is currently attending a postgraduate study *Modern and contemporary Croatian history in the European and world context* at The Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb. Her papers have been published in Croatian scientific journals and collections of papers (*Scrinia Slavonica, Historijski zbornik, Časopis za suvremenu povijest, Glasnik arhiva Slavonije i Baranje, Politička misao, Treća, 1914. Prva godina rata u Trojedinj Kraljevini i Austro-Ugarskoj Monarhiji, Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice - VDG Jahrbuch, Brak, zakon i intimno građanstvo u povijesnoj i suvremenoj perspektivi - zbornik 14. znanstvenog skupa Dani Marije Jurić Zagorke*, etc.), as well as in international publications, such as *Südosteuropäischer Hefte* (Berlin, 2015) and *Social Democracy and State Foundation* (Bonn, 2019). She is a co-author of the study *History of unrealized possibilities. Social democracy and the creation of The Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes (1918-1921)*. She has attended various international seminars, like the one on Holocaust

studies in Yad Vashem (Israel, 2012). She has presented her work at various national and international scientific conferences (Osijek, Zagreb, Pula, Rijeka, Sarajevo, Belgrade, Limerick, etc.). She has held numerous public lectures and has actively participated in various events, such as *Klifofest*, a history festival. Her specific field of interest is social and gender history in the interwar period. She has been working in The Croatian Institute of History - the Unit for History of Slavonia, Strym and Baranya since 2019.

Francesca Rolandi has obtained her Phd in Slavic Studies from the University of Turin with a thesis which received the Vinka Kitarović award, later published in the book *Con ventiquattromila baci. L'influenza della cultura di massa italiana in Jugoslavia (1955–1965)* (Bononia University Press, 2015). As a post-doc research fellow, she has worked at the Institute for Historical Studies in Naples, the University and the Center for Advanced Studies of Rijeka, the University of Ljubljana, and the University of British Columbia Kelowna. Her research interests range from the cultural and social history of the Upper Adriatic and post-Yugoslav area to the history of voluntary and forced migration in twentieth-century Europe.

Francesca Rolandi одбранила је докторску тезу из славистичких студија на Универзитету у Турину за коју је примила награду *Винка Китаровић*. Теза је касније објављена као књига *Con ventiquattromila baci. L'influenza della cultura di massa italiana in Jugoslavia (1955–1965)* (Bononia University Press, 2015). Као истраживачица на постдокторским студијама радила је на Институту за студије историје у Напуљу, у Центру за напредне студије Универзитета у Ријеци, на Универзитету у Љубљани и на Универзитету Британске Колумбије у Келовни. Области истраживања крећу се од културне и друштвене историје Северног Јадрана и постјугословенских простора до историје добровољних и присилних миграција у Европи у 20. веку.

Жарка Свирчев (Сента, 1983), научна сарадница у Институту за књижевност и уметност у Београду на одељењу Периодика у историји српске књижевности и културе. Основне и мастер студије је завршила на Одсеку за српску књижевност на Филозофском факултету у Новом Саду. Докторирала је на Филолошком факултету у Београду. Објавила је књиге „*Ах, тај идентитет!*“ – *Деконструкција родних стереотипа у стваралаштву Дубравке Угрешић* (2010), *Винаверова књижевна република* (2017), *Авангардисткиње. Огледи о српској (женској) авангардној књижевности* (2018) и *Портрет претходнице: Драга Дејановић* (2018).

Žarka Svirčev (1983), Research Associate at the Institute for Literature and Arts, Belgrade, on the department *Periodicals in the History of Serbian Literature and Culture*. She completed her undergraduate and postgraduate studies at the Department of Serbian Literature at the Faculty of Philosophy in Novi Sad. She obtained her PhD degree at the Faculty of Philology, University of Belgrade. She published the books

Ah, taj identitet! Dekonstrukcija rodних stereotipa u stvaralaštvu Dubravke Ugrešić [Ah, that identity! Deconstruction of gender stereotypes in the work of Dubravka Ugrešić] (2010), *Vinaverova književna republika* [Vinaver's Literary Republic] (2017), *Avangardistkinje. Ogleđi o srpskoj (ženskoj) avangardnoj književnosti* [Avant-Garde Women. Essays on Serbian (female) avant-garde literature] (2018) and *Portrait prethodnice: Draga Dejanović* [Portrait of the predecessor: Draga Dejanović] (2018).

Irena Selišnik (Ljubljana, 1976). Leta 2001 je na Filozofski fakulteti v Ljubljani diplomirala iz zgodovine in sociologije kulture. Leta 2004 se je zaposlila na Oddelku za sociologijo ko mlada raziskovalka in leta 2007 doktorirala iz teme Volilna pravica žensk kot demokratična novost: Dejavniki, ki vplivajo na njeno uveljavitev na Slovenskem. Od leta 2007 je bila zaposlena na Filozofski fakulteti kot raziskovalka in je sodelovala na več različnih znanstveno-raziskovalnih projektih. Med leti 2007 in 2009 je bila junior project leader na projektu Evropske komisije Načini uveljavljanja evropskih direktiv o nasilju nad ženskami, otroki in mladimi – dobre prakse in priporočila. Leta 2011 je bila izvoljena v asistentko za področje slovenske in obče novejšje zgodovine s strani senata Filozofske fakultete, kasneje pa za docentko za področje slovenske in obče novejšje zgodovine. Od leta 2015 je kot predavateljica zaposlena na Oddelku za zgodovino, predava Slovensko zgodovino 19. Stoletje in Zgodovino žensk. Ukvarja se s socialno in politično zgodovino v 19. stoletju na Slovenskem in zgodovino spola.

Irena Selišnik (Ljubljana, 1976), Assistant professor. Irena Selišnik graduated in 2001 at Faculty of Arts from history (A) and sociology of culture (B). In 2007 she defended her Ph.D. dissertation *Women's Suffrage as a Democratic Innovation: Key factors that have influenced the Implementation of the Suffrage in Slovenia Lands*. She was first employed as assistant researcher at the Department of Sociology at the Faculty of Arts, University of Ljubljana (2004–2007). From 2007–2009 she was a researcher and junior project leader at the international European two-year research project founded by Daphne Ways of Implementing the EU Directives on Violence against Women, Children and Youth: Good Practices and Recommendations (Department of Sociology, Faculty of Arts). From 2009–2014 she was a researcher on different research projects at department of History and department of Sociology, Faculty of Arts, University of Ljubljana. Since 2012 she is a group member of research program Slovenian History. In 2014 she became assistant professor of 19th Century Slovene History and Women's History at Department of History, Faculty of Arts, University of Ljubljana. Her research interests lie in gender and social history, she is mostly interested in 19 century and in that scope she researches the meaning of political, social movement, history of emotion, social elites and modernization. Fields of interest: social history, gender history and history of identity politics.

Jelena Seferović diplomirala je na Akademiji likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu 2007. Doktorirala je u srpnju 2017. na Odjelu za etnologiju i kulturnu antropologiju

Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu s temom *Konstrukcije rodnoga identiteta korisnica domova za psihički bolesne odrasle osobe*. Od 2018. do 2020. godine bila je istraživačica u okviru ERC projekta *Post-war transitions in gendered perspective: The case of the North-Eastern Adriatic region* čiji je nositelj Filozofski fakultet u Ljubljani. Trenutno je vanjska suradnica u znanstvenim istraživanjima u organizaciji Instituta za antropologiju u Zagrebu. 2014. godine završila je dvogodišnju edukaciju iz kliničke ekspresivne art terapije, a od 2015. je uključena u edukaciju iz Gestalt psihoterapije.

Jelena Seferović graduated at the Academy of Fine Arts, University of Zagreb in 2007. She received her PhD degree in July 2017 on the Department of Ethnology and Cultural Anthropology of the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb with the topic *Constructions of gender identity among female residents in homes for adults with mental illness*. From 2018 to 2020 she was a researcher within the ERC project *Post-war transitions in gendered perspective: The case of the North-Eastern Adriatic region* which is carried out by the Faculty of Arts in Ljubljana. She is currently an external associate in scientific research organized by the Institute for Anthropological Research in Zagreb. In 2014 she completed two years of education in Clinical Expressive Arts Therapy and since 2015 she is in Gestalt psychotherapy education.

Зорана Симић (Брус, 1992) докторанткиња је на Филолошком факултету Универзитета у Београду, где је завршила и основне и мастер студије (Општа књижевност и теорија књижевности). Тренутно је ангажована на пројекту Института за књижевност и уметност намењеном изучавању (књижевне) периодике у Србији/Југославији, као стипендисткиња Министарства просвете, науке и технолошког развоја. Живи у Београду.

Zorana Simić (Brus, 1992) is a PhD student at the Faculty of Philology, University of Belgrade. She obtained her BA and MA at the Department of Comparative Literature and Literary Criticism at the same faculty. Currently, she is a part of the research project dedicated to (literary) periodicals in Serbia/Yugoslavia, thanks to the scholarship provided by Ministry of Education, Science and Technological Development of Serbia. She lives in Belgrade, Serbia.

Светлана Стефановић је студирала археологију и историју на Филозофском факултету у Загребу и Београду. Магистрирала на катедри за Историју Југославије Филозофског факултета у Београду на теми *Женско ишћање у београдској ишћамји и иериодици 1918–1941*. Докторски рад на тему нација и род одбранила на Факултету за историју, историју уметности и оријенталистику у Лајпцигу 2013. године, под менторством проф. др Волфганга Хепкена (Волфганг Хөпкен). Учествовала на бројним домаћим и међународним научним скуповима: *Србија у модернизацијским процесима 19. и 20. века – иоложај жене као мерило модернизације*, Београд; *Herrschaft in Südosteuropa – Kultur- und sozialwissenschaftliche Perspektiven*,

Erfurt; Mädchenhandel und Völkerrecht. Internationale Verrechtlichungsprozesse vom 19. Jahrhundert bis zur Gegenwart, Leipzig; *Perspectives on the History of Prostitution in East-Central Europe*, Prag etc. Фокус истраживања: историја жена и рода у Србији и Југославији (у 19. и првој половини 20. века). Ради у Архиву Југославије.

Svetlana Stefanović Studium Archäologie und Allgemeine Geschichte an der Philosophischen Fakultät Zagreb und Belgrad. Magisterarbeit zum Thema „Die Frauenfrage in Belgrader Presse und Periodika 1918-1941“. Die Doktorarbeit zum Thema „Nation und Geschlecht. Frauen in Serbien von der Mitte des 19. Jahrhunderts bis zum Zweiten Weltkrieg“ verteidigte sie im Jahr 2013 an der Fakultät für Geschichte, Kunst- und Orientwissenschaften der Universität Leipzig. Forschungsgebiete: Frauen- und Geschlechtergeschichte, Sozialgeschichte. Sie arbeitet im Archiv Jugoslawiens. Veröffentlichungen (Auswahl): „Die Frauenpresse: Die Frau und die Welt 1925-1941“, in: *Serbien in den Modernisierungsprozessen des 19. und 20. Jahrhunderts – Die Lage der Frau als Modernisierungsmaßnahme* (Belgrad 1998, S. 408-417); „Die rechtliche Unterwerfung der Frauen in Serbien im 19. Jahrhundert“ in: Radu Harald Dinu, Mihai-D. Grigore, Marc Živojinović (Hgg.), *Herrschaft in Südosteuropa. Kultur- und Sozialwissenschaftliche Perspektiven*, (Göttingen 2011, S. 119-131); „Geschlecht und Nation: wesentliche Grundsätze“, in: Biljana Dojčinović, Ana Kolarić (Hgg.), *Feministische Presse in Serbien: Theorie, Aktivismus und Kunstpraktiken in den 1990er und 2000er Jahren* (Belgrad 2018, S: 43-61).

Гордана Стојаковић је докторирала са темом *Родна иресективна у новинама Антифашистичкој фронти жена у иериоду 1945–1953. године* на АЦИМСИ Центру за родне студије Универзитета у Новом Саду (2011). Главно поље интересовања Стојаковић је историја жена и женског покрета у Војводини, Србији и Југославији (1918–1992), али и савремена женска ситуација у транзиционом периоду, као што су питања дискриминације жена у свету рада и насиље над њима у јавној и приватној сфери. Поред истраживачког и публицистичког рада, Стојаковић резултате истраживања представља кроз кратке филмске и позоришне форме, интернет платформе женског активизма и интернет архиве женске историје (Нови Сад, Сарајево, Загреб, Љубљана). Међу скорашњим радовима су: *Солидарност или лајковање: Дневник феминисткиње о феминизму и левици у Србији (1978–2007)* (2011); „Women’s World (1886–1914): Serbian Women’s Laboratory as an Entrance into the Public Sphere in Serbian Women and the Public Sphere: 1850–1950, special issue of *Serbian Studies* (2011); „Унутар оглашене равноправности полова: истраживање о проституцији у Новом Саду (2010–2012)“ у *Проституција у Србији – једно од моћних лица* (2013); „The First Lawyers and Attorneys: The Struggle for Professional Recognition of Women’s Rights in Yugoslavia (1918–1953)“ in *New Perspectives on European Women’s Legal History*. Routledge (2016), *Савка Судовић (1834–1918) – Жена која није нишћа ирећућала* (2018).

Gordana Stojakovic's main research interests and experience is women's history and the history and the presence of the women's movement in Serbia and Yugoslavia. She received a PhD in gender studies from the University of Novi Sad—Association of Centre for Interdisciplinary and Multidisciplinary Studies and Research (2011). Her recent publications include: *Solidarnost ili lajkovanje: Dnevnik feministkinje o feminizmu i levici u Srbiji (1978–2007)* (Solidarity or Facebook like: Feminist Diary about Feminism and the Left Movements in Serbia [1978–2007]) (2011); "Women's World (1886–1914): Serbian Women's Laboratory as an Entrance into the Public Sphere" in *Serbian Women and the Public Sphere: 1850–1950*, special issue of Serbian Studies (2011); *Rodna perspektiva u novinama Antifašističkog fronta žena (1945–1953)* (A Gender Perspective in the Newspaper of the Women's Antifascist Front [1945–1953]) (2012), „The First Lawyers and Attorneys: The Struggle for Professional Recognition of Women's Rights in Yugoslavia (1918–1953)“ in *New Perspectives on European Women's Legal History*. Routledge (2016) and *Savka Subotić (1834–1918) – Žena koja nije ništa prećutala* (2018) (Savka Subotić (1834–1918) - A woman who did not remain silent).

Ана Столић (Београд, 1962), дипломирала је 1987. године на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду, где је 1995. одбранила магистарску тезу *Краљица Драга Обреновић*. Докторску дисертацију *Политичка и дипломатска делатност Ђорђа Симића* одбранила је 2003. на истом факултету. У Историјском институту ради од 1995. године. Била је директорка Историјског музеја Србије (2007–2012), као и председница Научног већа Историјског института (2012–2014). Област истраживања: друштвена историја Србије у 19. и почетком 20. века, женска и родна историја.

Ana Stolić (Belgrade, 1962) graduated from the Department of History at the Faculty of Philosophy in Belgrade in 1987. M. A. thesis: *Queen Draga* (1996). Ph. D. thesis: *Diplomatic and Political Activities of Đorđe Simić* at the Faculty of Political Sciences in Belgrade (2003). Working in the Institute of History since 1995. Director of the Historical Museum of Serbia 2007- 2012. Field of Research: Social history of the Serbian nation in the 19th and early 20th centuries; history of family relations.

Гордана Стокић Симончић (1960) је редовни професор на Катедри за библиотекарство и информатику Филолошког факултета Универзитета у Београду, где предаје општу и националну историју књиге и библиотека, менаџмент у библиотекама и односе библиотека с јавношћу. Из наведених области држи предавања на мастер и докторским студијама Филолошког факултета. Објављује од 1995, а ауторка је 7 монографија и више десетина научних радова у периодичи (*Ка филозофији библиотекарства: Џеси Шир у теорији и пракси библиотекарства 20. века*, 2000; *Менаџмент у библиотекама*, 2003; *Управљање библиоте-*

кама у добу знања, 2007; *Књига и библиотеке код Срба у средњем веку*, 2008; *Best Practice у 22 приче: комуникација, култура организације, односи библиотека с јавношћу*, 2009; *Библиотеке и идентитет: пролегомена за историју модерне српске библиотекарства*, 2013; *Библиотека кроз време*, 2017). Главни је уредник *Читалишта: научно часописа за теорију и праксу библиотекарства*, који као суиздавачи објављују Градска библиотека Панчево и Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, а који, према категоризацији Матичног научног одбора за књижевност и језик, од 2011. има ранг научног часописа националног значаја (М52). Ангажована је на републичком пројекту *Дигиталне медијске технологије и друштвено-образовне промене*, број 47020, Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије, за период 2011–2018. Међународно професионално искуство: Mortenson Center Fellow (International Library Programs, University of Illinois at Urbana-Champaign, 2002); Salzburg Global Fellow (2004); предавања по позиву на научним и стручним скуповима у Румунији, Словенији, Хрватској, Републици Српској, САД, Бугарској и Италији. Од 24. фебруара до 22. августа 2006, као Фулбрајтов стипендиста – гостујући истраживач – боравила је у Школи за информатику и библиотекарство Универзитета Северне Каролине у Чепел Хилу (School of Information and Library Science, The University of North Carolina, Chapel Hill, NC), и у Конгресној библиотеци у Вашингтону (The Library of Congress, Washington, DC). Пројекат *The Dissemination of the US Library Profession "Best Practice" In Serbia: A Learning Project* једини је домаћи пројекат из области библиотекарства који је Фулбрајтова фондација стипендирала у пројектој деценији, а стечена искуства изложена су у монографији *Best Practice у 22 приче: Комуникација, култура организације, односи библиотека с јавношћу*.

Gordana Stokić Simončić is full professor at the Library and Information science Department, Faculty of Philology, Belgrade University. She is teaching library history, history of the Serbian book and libraries, library management and library public relations. Gordana Stokić Simončić is an active researcher in the library field with 7 books (*Toward the Philosophy of Librarianship: Jesse Hawk Shera in the Theory and Practice of 20th Century Librarianship*, 2002; *Library Management*, co-authored with Željko Vučković, 2003; revised and much extended version of the book was published under the title *Library Management in the Knowledge Society*, 2007; *Serbian Book and Libraries in the Middle Ages*, 2008; *Best Practice in 22 stories: Communication, Organizational Culture, Library Public Relations*, 2009; *Libraries and Identity: Prolegomenon To The History Of Modern Serbian Librarianship*, 2013; *Library Through the Ages: Contributions to the General History of Libraries: Up to the 16th Century*, 2017) and several dozen articles to her name. She is the Editor-in-Chief of *Čitalište: Scientific Journal for the Theory and Practice of Librarianship*, issued by The City Library of Pančevo and the Faculty of Philosophy in Novi Sad. Since 2011 she is engaged on the project *Digital media technologies and social and educational changes*, no. 47 020, of the Ministry of Science and Technological Development of the Republic of Serbia. International

professional experience: Mortenson Center Fellow (International Library Programs, University of Illinois at Urbana-Champaign, 2002); Salzburg Global Fellow (2004); Fulbright Fellow (School of Information and Library Science, The University of North Carolina, Chapel Hill, NC; The Library of Congress, Washington, DC, 2006); an invited lecturer at scientific and professional meetings in Republika Srpska, Croatia, Slovenia, USA, Romania, Bulgaria, Greece and Italy.

Анђела Стошић (Сурдулица, 1993) је асистенткиња Филолошког факултета у Београду за предмете Историја књиге и библиотека 1–2. Поред Историје књиге и библиотека, подједнако је ангажована и на предметима Књига и библиотеке код Срба 1–2, Компаративно библиотекарство, Процеси управљања у библиотекама и Односи библиотека с јавношћу. Од марта 2017. до јула 2019. године радила је као сарадница у настави за поменуте предмете. Основне студије на Филолошком факултету завршила је 2016. године, а мастер тезу Развој и коришћење дигиталних колекција на примеру Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ у Чачку, Библиотеке града Београда и Народне библиотеке „Стеван Сремац“ у Нишу одбранила је у јулу 2018. године након чега се уписује на докторске студије. На првој години мастер студија, као и на завршној години основних студија, била је стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Као излагач, досада је учествовала на *Међународном симпозијуму BOBCATSSS*, одржаном 22, 23. и 24. јануара 2019. на Универзитету у Осијеку у Хрватској, *Научном скупу Библиотеке и идентитета*, 23. и 24. маја 2019. у Градској библиотеци у Панчеву, као и на *Међународној научној конференцији MELISSA*, одржаној 27. септембра 2019. године. Предмет њеног научног интересовања јесте развој библиотекарства у Србији између два светска рата, пре свега оно што спада у односе библиотека са јавношћу. Говори енглески, а служи се руским и шпанским језиком.

Andela Stošić (Surdulica, 1993) is working as teaching assistant at the Faculty of Philology Department for Library and Information Science, Belgrade University, for subject History of Books and Libraries 1-2. Besides History of Books and Libraries, she is engaged in subjects Books and Libraries at the Serbs 1-2, Comparative librarianship, Management Processes in Libraries and Library Public Relations. At the same faculty, she graduated in 2016, and defended master thesis with title *Development and using digital collections in the case of public libraries in Čačak, Niš and Belgrade* in 2018. In the first year of master studies, and in the final year of undergraduate studies, she received a scholarship from the Ministry of Education, Science and Technological Development of Republic of Serbia. Starting from October 2018, she is a PhD student. Anđela participated in three conferences: International symposium *BOBCATSSS* (22 – 24 January 2019, Osijek, Croatia), Scientific conference *Libraries and Identity* (23 – 24 May 2019, Pancevo, Serbia), 18th International Scientific Conference *MELISSA: Libraries and feminism held in Belgrade, September 27th 2019*. Her field of interest is the development of librarianship in Serbia between the two world wars, especially library public relations.

Теодора Тодорић Милићевић (Травник, 1990) студенткиња је докторских студија на Филолошком факултету Универзитета у Београду, где је завршила основне и мастер студије из кинеског језика, књижевности и културе. Од 2018. године учествује на пројекту *Књиженство – теорија и историја женске књижевности на српском језику до 1915. године*. Области интересовања су јој феминистичка теорија, студије културе, компаративна и кинеска књижевност.

Teodora Todorić Milićević (Travnik, 1990) is a PhD candidate at the Faculty of Philology, University of Belgrade. She holds a bachelor's and a master's degree in Chinese Language, Literature and Culture. Since 2018, she has been employed at the research project *Knjiženstvo – Theory and History of Women's Writing in Serbian until 1915*. Her research interests include gender studies, culture studies, comparative and Chinese literature.

Емилија Цветковић (Смедереву, 1995). Основне и мастер студије завршила је на Филозофском факултету Универзитета у Београду, на Одељењу за историју. Докторске студије уписала је 2019. године на истом факултету. У својој докторској дисертацији бавиће се југословенско-америчким економским односима од 60-их година 20. века до распада Југославије. Поред примарне теме из домена економске историје, бави се историјом Холокауста и културом сећања. Од јануара 2020. године запослена је на Институту економских наука, у звању истраживач приправник, као секретар Центра за економску историју. Такође, сарадница је и Центра за америчке студије на Филозофском факултету у Београду. Сарађивала је на пројектима Центра за примењену историју под називом „Мапирање Холокауста – Места сећања у Србији“ и „Буди глас, не ехо“. Поред летњих школа и конференција, учествовала је у DAAD пројекту *Ruptures between Memoryscapes: Holocaust/Porajmos in (Southeast) Europe*, као продукта сарадње Филозофског факултета у Београду, Свеучилишта у Загребу, као и Центра за студије пограничја Универзитета Франкфурта на Одри. Заменица је главног уредника студентског часописа *КСИО* и чланица *International Students of History Association (ISHA)*. Стипендиста је Фондације Конрад Аденауер за 2019/2020. годину.

Emilija Cvetković (Smederevo, 1995). She earned a bachelor's and master's degree at the Faculty of Philosophy – University of Belgrade, at the Department of History and entered the Ph.D. program in 2019 at the same faculty. In her doctoral dissertation, she will focus on Yugoslav-American economic relations from the 1960s until the break-up of Yugoslavia. Besides the primary topic of economic history, she deals with the history of the Holocaust and the culture of remembrance. Since January 2020, she is employed as a Research Trainee at the Institute of Economic Sciences in Belgrade, as a secretary of the Centre for Economic History. She is also an associate of the Centre for American Studies at the Faculty of Philosophy in Belgrade. She collaborated on projects of the Centre for Public History entitled *Mapping the Holocaust - Places of Remembrance in*

Serbia and *Be a voice, not an echo*. In addition to summer schools and conferences, she joined the DAAD project *Ruptures between Memoryscapes: Holocaust / Porajmos in (Southeast) Europe*, which was a joined project between the Faculty of Philosophy in Belgrade, the University of Zagreb and the Viadrina Center B/ORDERS IN MOTION in Frankfurt (Oder). She is the Deputy Editor-in-Chief of the student magazine KSIO and a member of the *International Students of History Association (ISHA)*. He is a scholarship holder of the Konrad-Adenauer-Stiftung (KAS) for the year 2019/2020.

Suzana Coha (Zagreb, 1978) izvanredna je profesorica na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Jedna je od suradnica na izdanjima bibliografija hrvatskih književnih časopisa 19. i 20. stoljeća (ur. V. Brešić, 2006–12), a sudjelovala je i na projektima izdavanja *Leksikona hrvatske književnosti – djela* (ur. D. Detoni Dujmić, 2008); *Hrvatske književne enciklopedije* (gl. ur. V. Visković, 2010–12); *Leksikona Antuna Gustava Matoša* (ur. I. Hofman; T. Šakić, 2015); *Enciklopedije Hrvatskoga zagorja* (ur. B. Brezinščak Bagola; I. Cesar; M. Klemenčić, 2017); publikacije *Encyclopedia of Romantic Nationalism in Europe* (ur. J. Leerssen, 2018) te internetskoga izdanja *Women Writers Networks* (ur. S. van Dijk, 2012–13). Objavila je knjigu *Medij, kultura, nacija – poetika i politika Gajeve Danice* (Zagreb, 2015). Znanstvene i stručne članke objavljuje u hrvatskim i inozemnim književnoznanstvenim publikacijama.

Suzana Coha (Zagreb, 1978) is Associate Professor at the Department of Croatian Language and Literature, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb. She collaborated on the editions of bibliographies of Croatian 19th- and 20th-century literary magazines (ed. by V. Brešić, 2006-12), as well as on the publishing projects *Leksikon hrvatske književnosti – djela* (*Lexicon of Croatian Literature – Works*, ed. by D. Detoni Dujmić, 2008); *Hrvatska književna enciklopedija* (*Croatian Literary Encyclopaedia*, main ed. V. Visković, 2010-12); *Leksikon Antuna Gustava Matoša* (*Lexicon of Antun Gustav Matoš*, ed. by I. Hofman; T. Šakić, 2015); *Enciklopedija Hrvatskoga zagorja* (*Encyclopaedia of Hrvatsko Zagorje*, ed. by B. Brezinščak Bagola; I. Cesar; M. Klemenčić, 2017); *Encyclopedia of Romantic Nationalism in Europe* (ed. by J. Leerssen, 2018) and the internet edition *Women Writers Networks* (ed. by S. van Dijk, 2012-13). She published the book *Medij, kultura, nacija – poetika i politika Gajeve Danice* (*Medium, Culture, Nation – Poetics and Politics of Gaj's Danica*, Zagreb, 2015). She regularly publishes scientific and professional papers in Croatian and foreign literary studies journals.

Ђурђина Шијаковић Маиданик је дипломирала 2009. на Одељењу за Класичне науке, на Филозофском факултету Универзитета у Београду, и докторирала 2016. на истом одељењу на тези „Патња жене у Еурипидовим трагедијама“. Ради у Етнографском институту Српске академије наука и уметности од 2010. и од 2017. као научна сарадница. Објавила је више научних радова и учествовала на многим међународним научним скуповима. Користи енглески, грчки и францу-

ски, као и класичне језике (старогрчки и латински). У свом истраживању консолидује различите теме и теоретске приступе у пољу грчке књижевности, (културне) антропологије античке Грчке, историје старогрчке умјетности, студија позоришта и студија рода. Посебно је занимају вјерске, друштвене и културне институције класичне Атине, феномен атинског позоришта, Еурипидов опус из перспективе родних улога, као и тумачења античке грчке осликане керамике у њеном социо-културном контексту.

Ђурђина Шијаковић Маиданик graduated in 2009 from Department of Classics, Faculty of Philosophy, University of Belgrade, and acquired the PhD title at the same Department in 2016 with the dissertation „The Suffering of a Woman in Euripides' Tragedies“. She has been working in the Institute of Ethnography, Serbian Academy of Sciences and Arts in Belgrade since 2010, since 2017 as a research–associate. She has been publishing papers in academic journals and giving presentations in many international scientific conferences. Proficient in English and Greek, conversational in French, she also uses classical languages (ancient Greek and Latin). In her research she consolidates various topics and theoretical approaches within the fields of Greek literature, (cultural) anthropology of ancient Greece, history of Greek art, theater studies, and gender studies. She has special interest in religious, social and cultural institutions of Classical Athens, phenomenon of ancient Greek theater, in particular that of Euripides and with the focus on gender roles perspective, along with interpretations of Greek painted pottery in its socio-cultural context.

ЧАСОПИС ЖЕНСКИ ПОКРЕТ (1920–1938): КЊИГА САЖЕТАКА

Издавач

Институт за књижевност и уметност

Београд, Краља Милана 2

www.ikum.org.rs

За издавача

др Бојан Јовић

Периодика у историји српске књижевности и културе

www.periodika.ikum.org.rs

Дизајн и прелом

Лариса Малић

ISBN

978-86-7095-261-4